

**Lokalna Strategia Rozwoju
na lata 2009- 2015
dla
Lokalnej Grupy Działania
„Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”**

**Mogilno, Strzelno, Jeziora Wielkie,
Dąbrowa i Orchowo**

Mogilno, styczeń 2009 r.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Opracowano zgodnie z „Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z dnia 23 maja 2008 r.”

Autorzy
mgr Tomasz Zająchkowski
mgr Jakub Kochowicz

87-100 Toruń, ul. Głowackiego 20
tel. (0 56) 657 55 91 (92), fax (0 56) 475 45 47
www.dorfin.pl,
e-mail: sekretariat@dorfin.pl

Spis treści

- I. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR:**
 - I.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze;**
 - I. 2. Opis procesu budowania partnerstwa;**
 - I.3. Charakterystyka członków LGD oraz jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD;**
 - I.4. Struktura rady;**
 - I.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD;**
 - I.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego;**
 - I.7. Doświadczenie LGD i członków LGD oraz jej partnerów w realizacji operacji;**
- II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności (maksymalnie 20 stron):**
 - II.1. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe;**
 - II.2. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej;**
 - II.3. Specyfika obszaru.**
- III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.**
- IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.**
- V. Określenie misji LGD.**
- VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.**
- VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.**
- VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.**
- IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji przez LGD oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.**
- X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji.**
- XI. Opis procesu przygotowania LSR.**
- XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.**
- XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.**
- XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.**
- XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.**
- XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.**
- XVII. Informacja o załącznikach.**

Wstęp

Niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju stanowi dokument, który do roku 2015 wyznacza główne kierunki rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”. W skład LGD wchodzi 4 gminy z województwa kujawsko-pomorskiego: Dąbrowa, Jeziora Wielkie, Mogilno, Strzelno oraz województwa wielkopolskiego: Orchowo. Praca nad strategią trwała kilka miesięcy i skupiła ponad 100 osób, które aktywnie uczestniczyły w procesie jej przygotowania. W wyniku konsultacji uczestnicy określili priorytetowe działania, jakie LGD podejmie w najbliższych kilku latach należąc do nich: wykorzystanie lokalnych zasobów, poprawa jakości życia oraz rozwój potencjału ludzkiego. Przy jej przygotowaniu dłożono wszelkich starań, by jej zapisy miały charakter kompleksowy i odzwierciedlały najistotniejsze potrzeby mieszkańców. Dlatego w jej przygotowanie włączyli się przedstawiciele wszystkich trzech sektorów, a przedsięwzięcia w niej zapisane mają innowacyjny i zintegrowany charakter. Ostatecznie Lokalna Strategia Rozwoju została przyjęta na posiedzeniu Rady Fundacji w dniu 12 stycznia 2009 roku.

Niniejsze opracowanie oparte jest na wytycznych zawartych w ustawie z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427) oraz projektach rozporządzeń Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju wsi dotyczących Osi 4 PROW. Postawą opracowania jest również podręcznik rekomendowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi autorstwa Adama Futymskiego i Ryszarda Kamińskiego pt. Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 -2013 (Warszawa 2008).

I Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR:

I.1 Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze.

Lokalna Grupa Działania „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” została ustanowiona 11 maja 2006 roku przez 8 Fundatorów wymienionych aktem notarialnym Repetytorium A – numer 1434/2006 sporządzonym przez asesora notarialnego Klaudiusza Suczyńskiego w Kancelarii Notarialnej Anny Mortek w Bydgoszczy. W sądzie Fundacja zarejestrowana 23 sierpnia 2006 roku pod numerem KRS 0000262511.

Fundacja jest lokalną grupą działania w rozumieniu art. 62 rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, oraz art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427)

I.2 Opis procesu budowania partnerstwa.

Proces budowy partnerstwa rozpoczął się na początku 2006 roku, kiedy przedstawiciele gmin oraz podmiotów z sektorów gospodarczego i społecznego podjęli decyzję o nawiązaniu współpracy i powołaniu LGD w formie Fundacji. Lidera w powiecie mogileńskim zapoczątkowało spotkanie informacyjno-szkoleniowe w świetlicy wiejskiej w Kwieciszewie (gmina Mogilno), podczas którego Prezes Zarządu Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, dr Ryszard Kamiński omówił cele „Pilotażowego programu Leader+” oraz doświadczenia krajów Unii Europejskiej w stosowaniu podejścia typu Leader na obszarach wiejskich. Fundatorami Fundacji było 8 partnerów z sektorów: społecznego i gospodarczego. Dokładna lista znajduje się w tabeli nr 1.

Współpraca wyżej wymienionych podmiotów wynikała ze wspólnego położenia członków partnerstwa na trasie Szlaku Piastowskiego. Stąd też wzięła się nazwa Lokalna Grupa Działania „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”. Obszar

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

działania obejmuje teren dwóch województw: kujawsko-pomorskiego oraz wielkopolskiego, historycznie – kulturowo znajduje się na terenie Kujaw. Pałuk oraz Ziemi orchowskiej w Wielkopolsce. Do współpracy Fundatorzy zaprosili podmioty z sektorów publicznego, gospodarczego i społecznego. Zaowocowało to powstaniem silnego partnerstwa, które za swój cel obrało wszechstronny rozwój obszaru LGD.

Tabela nr 1. Lista Fundatorów

Lp.	Nazwa Fundatora	Sektor
1	Maciej Michał Czech Słowikowo 19, 62-436 Orchowo Członek Zarządu Stowarzyszenia Rozwoju Wsi „Razem” Siedziba: Słowikowo 24, 62-436 Orchowo NIP stowarzyszenia: 667-168-25-73; REGON: 311620437	Społeczny
2	Tomasz Zielazny Słowikowo 14a, 62-436 Orchowo Członek Zarządu Stowarzyszenia Rozwoju Wsi „Razem” Siedziba: Słowikowo 24, 62-436 Orchowo NIP stowarzyszenia: 667-168-25-73; REGON: 311620437	Społeczny
3	Mariusz Andrzej Baran Kwieciszewo 8, 88-321 Kwieciszewo Prezes Stowarzyszenia Odnowy i Rozwoju Wsi Ziemi Mogileńskiej z siedzibą w Kwieciszewie Siedziba: Kwieciszewo 5, 88-321 Kwieciszewo NIP Stowarzyszenia: 557-164-58-62, REGON: 340143740	Społeczny
4	Maciej Rafał Gajewicz Kwieciszewo 35a, 88-321 Kwieciszewo Sekretarz Stowarzyszenia Odnowy i Rozwoju Wsi Ziemi Mogileńskiej z siedzibą w Kwieciszewie Siedziba: Kwieciszewo 5, 88-321 Kwieciszewo NIP Stowarzyszenia: 557-164-58-62, REGON: 340143740	Społeczny

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

5	Remigiusz Koprowski Osiedle Piastowskie 10/19, 88-320 Strzelno Działalność gospodarcza: PPHU „TECH-MET”, Siedziba: ul. Św. Ducha 31, 88-320 Strzelno, REGON: 310047993	Gospodarczy
6	Wojciech Bartz Orchówek 26, 62-436 Orchowo Działalność gospodarcza: Firma Handlowo-Usługowa Wojciech Bartz; Siedziba: ul. Powstańców Wlkp. 36, 62-436 Orchowo REGON: 310303025	Gospodarczy
7	Barbara Borowska ul. Armii Poznań 26/9, 62-250 Poznań Zastępca prezesa Zarządu Banku Spółdzielczego w Gnieźnie Adres Banku: ul. Dąbrówki 19, 62-200 Gniezno, NIP: 784-004-13-87, REGON: 000504976	Gospodarczy
8	Tomasz Wiśniewski Stawiska 3, 88-300 Mogilno Członek Zarządu Banku Spółdzielczego w Gnieźnie Adres Banku: ul. Dąbrówki 19, 62-200 Gniezno, NIP: 784-004-13-87, REGON: 000504976	Gospodarczy

Fundatorzy oraz partnerzy Fundacji uczestniczyli w tworzeniu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich. Praca nad tym dokumentem pozwoliła na integrację i poznanie się uczestników oraz wypracowanie wspólnej wizji dla całego obszaru. Zaowocowało to realizacją wielu wspólnych projektów od 2007 roku, w tym spotkań, festynów, szkoleń, wyjazdów studyjnych itd.

I.3 Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób jej rozszerzenia i zmiany w składzie LGD.

Fundacja Lokalna Grupa Działania „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”, powołana została 11 maja 2006 przez Fundatorów, w skład których wchodził Fundatorzy wymienieni są poniżej.

- 1) Gminę Dąbrowa – partner publiczny
- 2) Stowarzyszenie „Młode Dęby” ze Słaboszewka – partner społeczny

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

- 3) Stowarzyszenia „Witalis” ze Szczepanowa – partner społeczny
- 4) Gminna Biblioteka Publiczna w Dąbrowie – partner publiczny
- 5) Andrzej Cywiński – prywatny przedsiębiorca z Parlina – sektor gospodarczy
- 6) Gmina Strzelno – partner publiczny
- 7) Towarzystwo Miłośników Miasta Strzelna – partner społeczny
- 8) Uczniowski Klub Sportowy „Piast” ze Strzelna – partner społeczny
- 9) Gmina Jeziora Wielkie – partner publiczny
- 10) Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Szansa” w Siemionkach – partner społeczny
- 11) Towarzystwo Miłośników Ziemi Jeziorańskiej – partner społeczny
- 12) Stowarzyszenie „Kujawskie Pogranicze” w Jeziorach Wielkich – partner społeczny
- 13) Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych w Jeziorach Wielkich – partner społeczny
- 14) Gmina Mogilno – partner publiczny
- 15) Stowarzyszenie Mogileńskie Porozumienie Społeczne – partner społeczny
- 16) Muzeum Ziemi Mogileńskiej z siedzibą w Chabsku – partner społeczny
- 17) Mogileński Dom Kultury – partner społeczny
- 18) Ochotnicza Straż Pożarna w Goryszewie – partner społeczny
- 19) Gmina Orchowo – partner publiczny
- 20) Towarzystwo Przyjaciół Gminy Orchowo – partner społeczny

Fundacja posiada ogółem 20 partnerów z czego reprezentujących poszczególne sektory jest:

Publiczny – 6

Społeczny – 13

Gospodarczy - 1

Partnerami Fundacji mogą zostać osoby prawne i osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą, które przyjęły i podpisały deklarację partnerską. Wzór deklaracji określiła Rada Fundacji. Fakt chęci przystąpienia do Fundacji zgodę musi zostać notyfikowany Zarządowi Fundacji. Następnie Rada Fundacji musi wyrazić zgodę na przystąpienie na mocy uchwały podjętej większością 2/3 głosów. Członkami pierwszego składu Fundacji są przedstawiciele: Fundatorów,

Gminy Mogilno, Gminy Dąbrowa, Gminy Jeziora Wielkie, Gminy Orchowo, Gminy Strzelno, Powiatu Mogileńskiego oraz Partnerów Fundacji.

1.4 Struktura Rady Programowej.

Organem odpowiedzialnym za wybór operacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” jest Rada Programowa.

W skład Rady Programowej wchodzi od 10 do 15 członków, z czego co najmniej połowę członków Rady Programowej stanowią partnerzy gospodarczy i społeczni oraz inne podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu ochrony środowiska naturalnego oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości mężczyzn i kobiet. W Radzie Programowej zasiadają również reprezentanci samorządów lokalnych i innych instytucji publicznych, którzy posiadają kwalifikacje w zakresie pozyskiwania funduszy strukturalnych i realizacji programów rozwoju obszarów wiejskich. W składzie Rady Programowej zachowane są proporcje dotyczące równych szans kobiet i mężczyzn. Z członkostwa w Radzie Programowej wyklucza się osoby skazane prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie.

Rada wybiera ze swego grona Przewodniczącego, jego Zastępcę i Sekretarza Rady Programowej.

Do zadań Rady Programowej należy:

- uchwalenie i zmiany Regulaminu Pracy Rady Programowej oraz procedur określających sposób naboru wniosków od projektodawców,
- wybór projektów w ramach konkursów grantowych ogłaszanych przez Fundację, które będą finansowane przez Fundację,
- wybór do realizacji operacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju
- rozpatrzenia odwołań

Działalność Rady, zasady przyjmowania wniosków i wydawania decyzji o wyborze operacji reguluje szczegółowo Regulamin Rady będący Załącznikiem numer 1 do niniejszego opracowania.

1.5 Zasady i procedury funkcjonowania LGD

Lokalna Grupa Działania „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” działa na podstawie statutu oraz odpowiednich regulaminów. Fundacja posiada następujące organy:

- Radę Fundacji
- Zarząd Fundacji
- Komisję Rewizyjną
- Radę Programową

Rada Fundacji określa ogólne kierunki działania Fundacji oraz sprawuje nadzór i kontrolę nad działalnością Fundacji. Rada ze swego grona wybiera Przewodniczącego oraz Zastępcę Przewodniczącego. Rada Fundacji podejmuje decyzje w formie uchwał zwykłą większością głosów, przy udziale przynajmniej połowy składu Rady Fundacji, w głosowaniu jawnym. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos Przewodniczącego Rady Fundacji. W wyjątkowych sytuacjach Rada Fundacji może podejmować uchwały bez konieczności odbywania posiedzenia, jeżeli jej wszyscy członkowie wyrażą pisemnie zgodę na postanowienie jakie ma być podjęte.

Do kompetencji Rady Fundacji należy:

- 1) uchwalanie na wniosek Zarządu kierunków i programów działania Fundacji;
- 2) powoływanie i odwoływanie członków Zarządu Fundacji;
- 3) udzielanie absolutorium Zarządowi Fundacji;
- 4) ustalanie zasad wynagrodzenia członków Zarządu Fundacji i zatwierdzanie przedkładanych przez Zarząd zasad wewnętrznej organizacji Fundacji;
- 5) opiniowanie i przyjęcie projektu Lokalnej Strategii Rozwoju;
- 6) opiniowanie innych spraw wnioskowanych przez Zarząd;
- 7) podejmowanie decyzji w sprawach przekazywanych przez Zarząd;

- 8) ustalanie głównych kierunków działań Fundacji i kontrola ich realizacji przez Zarząd;
- 9) wskazanie Zarządowi priorytetów w bieżącej działalności Fundacji;
- 10) przyjmowanie, rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań z działalności Fundacji, przedłożonych przez Zarząd;
- 11) sprawowanie nadzoru i kontroli nad działalnością Fundacji;
- 12) podejmowanie uchwał w sprawie zmian statutu Fundacji;
- 13) podejmowanie uchwały w sprawie likwidacji Fundacji;
- 14) podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia nowych partnerów i członków do Rady Fundacji
- 15) podejmowanie uchwał w sprawie wykluczenia członka Rady Fundacji
- 16) opiniowanie propozycji projektów, które mają zostać objęte dofinansowaniem w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju;
- 17) zatwierdzanie propozycji przyznawania odznaczeń i medali honorowych;
- 18) decydowanie o połączeniu Fundacji z inną fundacją;
- 19) propagowanie celów, dla których Fundacja została powołana;
- 20) podejmowanie decyzji co do nabycia lub zbycia nieruchomości;
- 21) powoływanie grup roboczych;
- 22) powoływanie członków Rady Programowej.

Organem zarządzającym w Fundacji, zgodnie ze statutem jest Zarząd. Do Zarządu należy kierowanie działalnością Fundacji, podejmowanie wszelkich decyzji nie zastrzeżonych dla Rady Fundacji, realizacja wszelkich działań w imieniu i na rzecz Fundacji, wykonywanie uchwał Rady Fundacji oraz reprezentowanie Fundacji na zewnątrz w szczególności:

- 1) wnioskowanie uchwalenia rocznych i wieloletnich programów działania Fundacji;
- 2) zarządzanie majątkiem Fundacji;
- 3) opracowanie LSR oraz innych dokumentów strategicznych dla obszaru lokalnej grupy działania;
- 4) przygotowanie programów i projektów do realizacji;
- 5) ustalenie Regulaminu Biura Fundacji;
- 6) ustalenie wielkości zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Fundacji;

7) obsługa administracyjna pracy: Rady Fundacji oraz Komisji Rewizyjnej.

Zarząd podejmuje uchwały zwykłą większością głosów, przy udziale co najmniej trzech członków Zarządu, w tym zawsze przy udziale Prezesa lub Wiceprezesa Zarządu Fundacji. Przy realizacji bieżącej działalności, Zarząd do dyspozycji ma personel biura LGD, znajdującego się w Mogilnie. Członkowie Zarządu nie mogą uczestniczyć w procesie wyboru projektów w ramach osi 3 i 4 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zadanie to leży w gestii organu decyzyjnego - Rady Programowej.

Bieżącymi sprawami działalności LGD zajmuje się Biuro LGD. Do zadań pracowników Biura należy koordynacja prac organów LGD – Zarządu, Rady Fundacji i Rady Programowej. W tej chwili w biurze pracuje jedna osoba na cały etat. W ramach działania 4.3 Funkcjonowanie LGD, w biurze zatrudnione zostaną minimum dwie osoby w pełnym wymiarze godzin, pełniące funkcje kierownika biura oraz pracownika biurowego. Biuro LGD zajmie się przyjmowaniem wniosków na Działania osi 3 i 4 PROW, szkoleniem przyszłych beneficjentów oraz pomocą w przygotowaniu wniosków, a następnie ich rozliczeniem. Osoby te, ze względu na dużą odpowiedzialność, muszą legitymować się odpowiednimi kwalifikacjami.

Podstawowe wymagania na stanowiskach kierownika biura i pracownika biurowego oraz zasady rekrutacji znajdują się w Załączniku numer 2 do LSR.

Opisy stanowisk personelu Biura LGD znajdują się w Załączniku numer 3 do LSR.

Warunki techniczne lokalowe biura LGD określone zostały w Załączniku numer 4 do LSR.

1.6 Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego.

Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego (Rady Programowej) przedstawia Tabela nr 2. Z uwagi na znaczącą rolę tego organu, wybrane zostały osoby o odpowiednich kwalifikacjach oraz pochodzące z różnych sektorów. Zachowana została zasada, iż co najmniej 50% członków organu decyzyjnego pochodzi z sektora społecznego i gospodarczego. Zasiadają w nim również przedstawiciele gmin, partnerów LGD. W przypadku LGD

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego w skład Rady Programowej Wchodzi 12 osób, z czego 6 reprezentuje sektor

Członkowie Rady zostali wybrani spośród partnerów Fundacji na podstawie przedstawionych dokumentów: w formie CV i udokumentowanych kwalifikacji i doświadczenia (kopie dyplomów, świadectw, certyfikatów itp.).

Przedstawiciele wchodzący w skład Rady Programowej posiadają odpowiednie kwalifikacje, dzięki którym potrafią ocenić projekty ubiegające się o dofinansowanie. Ponadto osoby te legitymują się dobrą znajomością obszaru działania LGD i zamieszkują go od co najmniej trzech lat (potwierdzone oświadczeniem). Ostatecznego wyboru członków Rady Programowej dokonała Rada Fundacji.

Tabela nr 2 Skład Rady Programowej:

Imię i nazwisko	Instytucja, sektor, gmina	
Dorota Brzykcy	Stowarzyszenie „Witalis” Sektor społeczny, Gmina Dąbrowa	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader
Marta Błaszczak	Młode Dęby Sektor społeczny Gmina Dąbrowa	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Andrzej Cywiński	Firma prywatna Sektor gospodarczy Gmina Dąbrowa	-----
Katarzyna Wasilewska	Gmina Mogilno (Urząd Miejski w Mogilnie) Sektor publiczny Gmina Mogilno	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader oraz z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Maciej Gajewicz	Gmina Strzelno (Urząd Miejski	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

	w Strzelnie) Sektor publiczny Gmina Strzelno	i podejścia Leader oraz z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Piotr Łuczak	Gmina Strzelno (Urząd Miejski w Strzelnie) Sektor publiczny Gmina Strzelno	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader oraz z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Paweł Jankowski	Uczniowski Klub Sportowy „Piast” Sektor społeczny Gmina Strzelno	-----
Zygmunt Wiśniewski	Gminny Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych Sektor społeczny Gmina Jeziora Wielkie	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Leszek Leśny	Gminna Jeziora Wielkie (Urząd Gminy Jeziora Wielkie) Sektor publiczny Gmina Jeziora Wielkie	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Krzysztof Zwoliński	Towarzystwo Miłośników Ziemi Jeziorańskiej Sektor społeczny Gmina Jeziora Wielkie	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Magda Kasprowicz	Towarzystwo Przyjaciół Gminy Orchowo Sektor społeczny Gmina Orchowo	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader oraz z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

		pochodzących z budżetu UE
Janusz Pawlaczyk	Gmina Orchowo (Urząd Gminy Orchowo) Sektor publiczny Gmina Orchowo	z zakresu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z budżetu UE
Mariusz Baran	Fundator – Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju Wsi Mogileńskiej z siedzibą w Kwieciszewie Partner Społeczny Gmina Mogilno	Z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader - Fundator, Prezes Zarządu Fundacji w okresie realizacji programu Leader+ 2004-2006.
Jolanta Kasperkowiak	Mogileńskie Porozumienie Społeczne z siedzibą w Mogilnie Partner Społeczny Gmina Mogilno	-----
Wioletta Michalak	Mogileńskie Porozumienie Społeczne z siedzibą w Mogilnie Partner Społeczny Gmina Mogilno	-----

W skład Rady Programowej wchodzi 15 osób reprezentujących:

Partnerów publicznych: 4

Partnerów społecznych: 10

Partnerów gospodarczych: 1

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

1.7 Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji.

W początkowej fazie działalności LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” Fundacja skupiła się na zespole i aktywizacji partnerów oraz promowaniu idei partnerstwa lokalnego na obszarze działania LGD. Służyło temu między innymi wspólne opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich dla obszaru LGD, gmin: Dąbrowa, Jeziora Wielkie, Mogilno, Strzelno i Orchowo. 12 kwietnia 2007 roku, zawarta została umowa pomiędzy Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), a Fundacją na realizację projektu „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”, w ramach pilotażowego Programu Leader+. Na realizację projektu trwającego do 14.04.2008 roku, Fundacja otrzymała 651 475, 00 zł. W ramach projektu zrealizowane zostały, działania przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela nr 3 Projekty realizowane w ramach pilotażowego programu Leader+

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Kwota poniesionych wydatków
1.	Szkolenie pn. Lokalni animatorzy Wiejskich Centrów Informacji	12-13.07.2007	23 000,00
2.	Szkolenie dla wolontariuszy z prowadzenia punktów informacji	27.07.2007	23 100,00
3.	Piast-wczoraj, dziś i jutro – cykl imprez integracyjnych	Mogilno 31.08.07 Strzelno 26-29.07 Jeziora Wielkie 12.08.07 Rzeszyn 19.08.07 Orchowo 12.09.07 Dąbrowa 09.09.07	34 777,98
4.	Spotkania informacyjne –energia odnawialna	Mogilno 3-4.09.07 Strzelno 5-6.09.07 Jeziora Wielkie 7.10.09.07 Orchowo 11-12.09.0	4 960,00

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

5.	Wyjazd studyjny do Austrii	26-30.09.2007	45 000,00
6.	Przygotowanie strony internetowej	04.10.2007	4 550,00
7.	Szkolenie z zakresu agroturystyki i turystyki wiejskiej	08.10-17.10. 2007	5 911,00
8.	Opracowanie i wydanie folderu o potencjale energetycznym obszaru LGD	16.08.-05.10. 2007	1 600,00
9.	Analiza potencjału upraw roślin energetycznych	16.08.-05.10. 2007	7 930,00
10.	Opracowanie i druk folderu agroturystycznego	26.10.-15.12. 2007	6 433,00
11.	Wyjazd studyjny do Niemiec	06.11.-10.11. 2007	54 960,00
12.	Raport-identyfikacja miejsc spotkań i rekreacji	15.11.-05.12. 2007	Razem 12+13 39 000,00
13.	Ekspertyza techniczno-prawna dotycząca własności i warunków inwestowania oraz koncepcja urbanistyczna	15.11.-05.12. 2007	j.w.
14.	Analiza potencjału produktów lokalnych LGD	05.11.-15.12. 2007	8 003,00
15.	Przygotowanie i druk folderu NT produktu lokalnego	05.11.-15.12. 2007	4 587,00
16.	Przeprowadzenie szkoleń z zakresu rękodzielnictwa	17.11.-15.12. 2007	7 526,00
17.	Szkolenie językowe dla przewodników	03.12.-07.12. 2007	22 000,00
18.	Projekt techniczno-budowlany boisk sportowych, obiektów rekreacyjnych w Strzelnie- 2 projekty Włostowie -1 , Padniewie -1, Marcinkowie-1, Dąbrowie - 2, Szydłowcu 1, Osówcu -1	Grudzień 2007- marzec 2008	135 000,00
19.	Analiza warunków lokalizacyjno-prawnych dotyczących nasypów i infrastruktury	Realizacja do 31 marca 2008	7 930,00
20.	Koncepcja kompleksowego uporządkowania gospodarki ściekowej na terenie LGD	Realizacja do 31 marca 2008	39 040,00
21.	Ekspertyza – studium wykonalności dla tras rowerowych – gwieżdziście z Mogilna długość 100-130 km	Realizacja do 31 marca 2008	14 640,00

Ponadto Fundacja w tym okresie była organizatorem lub współorganizatorem oraz dofinansowała wiele imprez o charakterze integracyjnym. Dzięki temu mieszkańcy mogli zapoznać się z działalnością LGD oraz poznać prowadzone przez Fundację działania. We wszystkich gminach odbyły się festyny, do których zaliczymy:

- Święto plonów w gminie Dąbrowa,
- Dni gminy Orchowo,
- Festyn integracyjny – Filmowe pożegnanie lata w gminie Mogilno,
- Regionalny konkurs rodzin wielopokoleniowych integrujących środowisko gmin „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” oraz gmin nadgoplańskich połączony z festynem,
- V Wielki Festyn Pomidorowy w gminie Jeziora Wielkie.

Środki z programu Leader+ stanowiły tylko część funduszy jakie pozyskało LGD na swą działalność w ostatnich dwóch latach. Fundacja ponadto startowała w konkursach grantowych organizowanych przez Urząd Marszałkowski w Toruniu. W marcu 2008 roku Fundacja złożyła w Departamencie Polityki Regionalnej projekt na realizację zadania publicznego w ramach konkursu nr 11/2008 pn. *„Wspieranie lokalnych inicjatyw wiejskich w ramach aktywizacji terenów wiejskich – GRANTY – Lider”*. Projekt pod nazwą *„Uczymy, promujemy, zyskujemy!”* uzyskał dofinansowanie w wysokości 12 000,00 zł. Celem projektu było podniesienie świadomości mieszkańców powiatu mogileńskiego na temat możliwości pozyskania i wykorzystania funduszy unijnych. W ramach projektu odbyły się konsultacje i szkolenia przybliżające: Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 ze szczególnym uwzględnieniem Programu Leader.

Od sierpnia 2008 do czerwca 2009 roku, Fundacja realizuje dwa projekty w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Działanie 9.5 oraz 9.1.2 pod nazwą *„Równe szanse – dodatkowe zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze dla uczniów gmin powiatu mogileńskiego”*. W projekcie przewidziany jest udział ponad 1932 uczniów szkół podstawowych i gimnazjów gmin powiatu

mogileńskiego. Na ten cel LGD otrzymało dofinansowanie w wysokości 977 139,02 zł.

W październiku Fundacja wspólnie z Kujawsko – Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Minikowie (jako liderem projektu), otrzymała dotację na realizację projektu w ramach POKL Działanie 6.3 organizowanego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu. Celem głównym projektu pod nazwą *„Pierwszy krok do reorientacji zawodowej rolników powiatu mogileńskiego”* jest aktywizacja w kierunku reorientacji zawodowej rolników i domowników gospodarstw rolnych, którzy nie są w stanie utrzymać się z rolnictwa. Celami szczegółowymi projektu będzie zidentyfikowanie potencjału (określenie predyspozycji, możliwości) wybranych mieszkańców obszarów wiejskich i ich potrzeb w zakresie zdobycia nowych kwalifikacji; nawiązanie dialogu społecznego, przekazanie przedstawicielom lokalnych organizacji i instytucji oraz zainteresowanym rolnikom i domownikom umiejętności tworzenia projektów, przygotowanie rekomendacji zawodowych dla przedstawicieli lokalnych władz i instytucji odpowiedzialnych za kształcenie zawodowe i projekty rozwoju zasobów ludzkich na terenie powiatu. Realizacja programu spowoduje, że przedstawiciele lokalnych organizacji i instytucji znając potrzeby wybranych mieszkańców wsi i posiadając odpowiednie przygotowanie merytoryczne będą w stanie ubiegać się o środki unijne służące podnoszeniu aktywności zawodowej, przekwalifikowaniu i tworzeniu nowych miejsc pracy. W efekcie przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich.

Fundacja, w sposób ciągły stara się pozyskiwać środki na nowe działania. Na etapie przygotowania są kolejne projekty w ramach PO KL, które przyczynią się do rozwoju LGD.

Doświadczenie partnerów wchodzących w skład LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

Tabela nr 4 Doświadczenie partnerów LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego

Nazwa partnera	Siedziba, telefon e-mail	Doświadczenie
Urząd Gminy Orchowo	62-436 Orchowo ul. T. Kościuszki 6 tel. 063 268 40 90 ug@orchowo.pl www.orchowo.pl	<p>- Realizacja dwóch projektów infrastrukturalnych w ramach funduszy przedakcesyjnych SAPARD:</p> <p>a) budowa drogi gminnej Skubarczewo - Kinno,</p> <p>b) budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Osówiec</p> <p>- Realizacja inwestycji drogowych współfinansowanych ze środków FOGR</p> <p>- Realizacja w latach 2008 – 2009 (w trakcie realizacji) Programu Integracji Społecznej w ramach Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich</p> <p>- Złożenie wniosku w ramach EOG Norweskiego Mechanizmu Finansowego (wniosek na wysokim miejscu w punktacji w pierwszym naborze wniosków pozostał bez dofinansowania) na projekt „Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Osówiec – Orchowo”.</p>
Urząd Gminy Jeziora Wielkie	88-324 Jeziora Wielkie Tel. 052 3187 221 gmina@ug.jeziorawielkie.pl www.jeziorawielkie.pl	<p>Gmina Jeziora Wielkie ze względu na trudną sytuację finansową, spowodowaną wysokim zadłużeniem w ostatnich latach nie realizowała projektów ze środków UE. Większość zadań realizowanych było ze środków własnych na projekty związane z rozbudową sieci wodno-kanalizacyjnej oraz placówek oświatowych na terenie gminy.</p> <p>Gmina korzystała w ostatnich latach jedynie ze środków krajowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Urząd Marszałkowski w Toruniu 2006 rok – <ul style="list-style-type: none"> - „Wielki festyn pomidorowy” - Gminny turniej wsi 2007 - Otwarty turniej siatkówki plażowej - Turniej piłki nożnej drużyn wiejskich

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

		<ul style="list-style-type: none"> • ROPS „Wakacje na wsi dla dzieci z rodzin ubogich” 2007 rok • Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego: „Gminna placówka kultury, gwarantem integracji społecznej” – wyposażenie w sprzęt nagłaśniający GOKiR w Jeziorach Wielkich.
Urząd Gminy Dąbrowa	<p>88-306 Dąbrowa ul. Kasztanowa 16 tel. 052 315-32-16 ug-dabrowa@ug-dabrowa.pl www.ug-dabrowa.pl</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu nr DB000 95/OA-OA-bmk. z 10.07.2000 Modernizacja kotłowni węglowej na olejową w Zespole Szkół w Dąbrowie 2. WFOŚiGW w Toruniu nr PBO 1040/OW-kw/2001 z 11.09.2001r. Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przykanalikami i przepompownia ścieków w miejscowości Dąbrowa. 3. Bank Światowy nr AOW.3020-UDOT-242/2001 z 30.08.2001 r. Odbudowa drogi gminnej nr 00533015 w miejscowości Sędowo. 4. SAPARD nr 2033/732/020017/02 z 26.05.2003 r. Budowa sieci kanalizacyjnej i przyłączy w miejscowości Dąbrowa. 5. SAPARD nr 2032734-020016/02 z 26.05.2001 r. Odbudowa drogi gminnej w miejscowości Szczepanowo. 6. Bank Światowy AOW.3020-UDOT-151/2003 z 8.07.2003 r. Wymiana stolarki okiennej i posadzek w szkołach podstawowych i gimnazjum na terenie gminy Dąbrowa. 7. MENiS nr 349/03/330 z 10.12.2003 r. Budowa Sali gimnastycznej wraz z zapleczem technicznym dla Zespołu Szkół w Dąbrowie. 8. SAPARD nr 21597/732-020059/03 z 30.06.2004 r. Budowa sieci kanalizacyjnej i przyłączy w miejscowości Dąbrowa. 9. Bank Światowy AOW.3020-UDOT-347/2004, Modernizacja budynku Zespołu Szkół w Dąbrowie – ocieplenie ścian zewnętrznych, dachu, wymiana obróbki blacharskiej, elewacja budynku. 10. Bank Światowy AOW.3020-UDOT-392/2002 Zakup pomocy dydaktycznych, oprogramowania komputerowego dla szkół oraz szkolenie

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

		<p>nauczycieli.</p> <p>11. ZPOR nr Z/2.04/III/3.1/82/04/U/7/04 Przebudowa drogi nr 0533015 na odcinku Sucharzewo – Sędowo o długości 2,033 km.</p> <p>12. ZPOR Działanie 3.5.1 Budowa 4 sal lekcyjnych przy Zespole Szkół w Dąbrowie.</p> <p>13. Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich”. Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Szczepanowo.</p> <p>14. SPO „Restrukturyzacja i modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich”. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Paulin.</p> <p>15. Orlik 2012 W ubiegłym roku, gmina wybudowała w ramach programu boisko wraz z zapleczem w Dąbrowie.</p>
Urząd Gminy Strzelno	<p>88-320 Strzelno</p> <p>Ul. Dr. J. Cieślewicza 2</p> <p>Tel. 052 318 92 91</p> <p>miasto@strzelno.pl</p> <p>www.strzelno.pl</p>	<p>Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (lata 2007-2008):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakup pomocy dydaktycznych i wyposażenie pracowni szkolnych dla Specjalnego Ośrodka Szkolno Wychowawczego w Strzelnie • Wyposażenie infrastruktury socjalno-bytowej SOSW w Strzelnie • Pilotażowy Program „Uczeń na Wsi” – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne na wsi, • Zakup samochodu dla osób niepełnosprawnych dla Środowiskowego Domu Pomocy Społecznej w Strzelnie <p>Program Operacyjny Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działanie 9.1 Projekt „Równe szanse – dodatkowe zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze dla uczniów gmin powiatu mogileńskiego” • Działanie 7.1 „Aktywizacja zawodowa bezrobotnych w gminie Strzelno” <p>Inne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pracownie komputerowe dla szkół w ramach programu MEN i UE.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Urząd Gminy Mogilno	88-300 Mogilno ul. Narutowicza 1 tel. 052 318 55 00 promocja@mogilno.pl www.mogilno.pl	EFS Działanie 1.5 „Za zakrętem życia – reintegracja prowadzona w Centrum Integracji Społecznej w Mogilnie EFOiGR Działanie 2.3 Odnowa i rozwój wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego: „Remonty i doposażenie świetlic wiejskich w gminie Mogilno” 2.07.2008 roku gmina Mogilno podpisała umowę na realizację projektu „Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście Mogilnie” 24.09.2008 roku gmina Mogilno podpisało pre- umowę z Urzędem Marszałkowskim w ramach projektów kluczowych na budowę obwodnicy Mogilna.
Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju Wsi Ziemi Mogileńskiej	88-321 Kwieciszewo Kwieciszewo stowarzyszenie_kwieciszewo@op.pl	Stowarzyszenie działa od 2005 roku, jego celem jest wszechstronny rozwój Kwieciszewa. 2006 „Interaktywna świetlica” ROPS Toruń – Wyposażenie Centrum Komunikacji Społecznej w Kwieciszewie, 2007 „Moja wymarzona świetlica” ROPS Toruń, 2007 „Razem z mamą, razem z tatą – dobre rady na odpady Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, Dotacje na projekty z Urzędu Marszałkowskiego: <ul style="list-style-type: none"> • Radośnie Panu Hymn Śpiewajmy • Letnia Przygoda na Piastowskim Szlaku Stowarzyszenie w 2007 roku zrealizowało projekt budowy „Parku Piastowskiego”- miejsca wypoczynku i zabawy dla mieszkańców wsi. Projekt udało się zrealizować dzięki m.in. dotacji Urzędu Miasta Mogilna oraz pracy mieszkańców.
Stowarzyszenie Młode Dęby	Ślaboszewko 9 88-306 Dąbrowa	Stowarzyszenie działa od 2006 roku. 2007 „Ocalić od zapomnienia nasz Parlin” Fundacja Wspomagania Wsi.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	st_młode_deby@vp.pl tel. 501 745 355	2007 „Młodzi dziennikarze, FWW. 2007-2008 „Kobiety też potrafią” – Fundacja Grupy TP, projekt przeznaczony dla bezrobotnych kobiet, którego celem była ich aktywizacja. 2008 „Upleciemy naszą tradycję” Starostwo Powiatowe w Mogilnie 2008 Forum Organizacji Pozarządowych w Dąbrowie 2008 „Jednośm na łonie natury”, Urząd Marszałkowski w Toruniu 2008 Stowarzyszenie zostało laureatem konkursu „Rodzynki z pozarządówki” organizowanego przez Urząd Marszałkowski w Toruniu.
Stowarzyszenie „Witalis”	Szczepanowo 88-306 Dąbrowa	2007 „Poznajemy Pałuki jako region turystyczno-krajoznawczy”, FWW. 2007 "Z fasonem w każdym wieku", Urząd Marszałkowski w Toruniu 2007 „Nasza świetlica pełna wiedzy - zdobywamy ją z pasją dla przyjemności wśród radości” Urząd Marszałkowski w Toruniu, 2008 "Z wiejskiej okolicy do polskiej stolicy" Urząd Marszałkowski w Toruniu
Stowarzyszenie „Kujawskie Pogranicze”	88-324 Jeziora Wielkie 104	Stowarzyszenie działa od lipca 2007 roku, jego celem jest zrównoważony rozwój gminy Jeziora Wielkie. 2008 „I Powiatowa Poezja Piłkarska – w Jeziorach Wielkich”, Urząd Marszałkowski w Toruniu
Towarzystwo Przyjaciół Gminy Orchowo	62-436 Orchowo Ul. Kościuszki 6 tpgo@orchowo.pl	Stowarzyszenie działa od 2007 roku, jego celem jest Aktywizacja społeczności wiejskiej, wspieranie w tworzeniu, zachowaniu i ochronie walorów kulturowych, przyrodniczych i ekologicznych terenu Gminy Orchowo. 2008 „Wędrówką życie jest człowieka” - losy mieszkańców Gminy Orchowo”, Program Grantowy Programu Równać Szanse, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży w Warszawie 2009 „Nasze talenty pokażemy, gdy świetlice wyremontujemy”, Nasza wieś, naszą szansą, Warszawa, Fundacja Wspomagania Wsi

II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności.

II.1. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

II.1.1 Uwarunkowania przestrzenne i geograficzne.

Źródło: Urząd Miejski w Mogilnie

W skład LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” wchodzi 4 gminy (Dąbrowa, Jeziora Wielkie, Mogilno i Strzelno) z województwa kujawsko pomorskiego - powiat mogileński oraz 1 (Orchowo) z województwa wielkopolskiego - powiat słupecki. Gmina Dąbrowa znajdująca się na północy obszaru LGD graniczy z gminami: Barcin, Pakość, Janikowo, Mogilno, Gąsawa oraz Żnin. Gmina miejsko - wiejska Mogilno graniczy z gminami: Trzemeszno, Gąsawa, Dąbrowa, Janikowo, Strzelno oraz Orchowo. Miejsko - wiejska gmina Strzelno, znajdująca się w środkowo - wschodniej części LGD graniczy z gminami: Mogilno, Jeziora Wielkie, Janikowo, Kruszwica, Inowrocław i Orchowo. Na południe od Strzelna, znajduje się gmina Jeziora Wielkie, granicząca z gminami: Strzelno, Kruszwica, Skulsk, Wilczyn i Orchowo. Poza województwem kujawsko - pomorskim znajduje się gmina Orchowo (województwo wielkopolskie), która graniczy z gminami: Mogilno, Strzelno, Wilczyn, Kleczew, Powidz, Witkowo, Trzemeszno oraz Jeziora Wielkie.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

W poniższej tabeli przedstawiono listę gmin wraz z identyfikatorami jednostki podziału terytorialnego kraju, zgodnie z przepisami art. 47 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. nr 88, poz. 439 z późn. zm.).

Tabela nr 5 Identyfikatory GUS gmin LDG „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”

Gmina	Typ gminy	Identyfikator GUS
Mogilno	miejsko-wiejska	0409033
Strzelno	miejsko-wiejska	0409043
Jeziora Wielkie	Wiejska	0409022
Dąbrowa	Wiejska	0409012
Orchowo	Wiejska	3023032

Źródło: Załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r.

Ogólna powierzchnia terytorium LGD wynosi 769,52 km², w tym gmina Dąbrowa 110,51 km², gmina Jeziora Wielkie 123,96 km², gmina Mogilno 256,11 km², gmina Strzelno 180,82 km² oraz gmina Orchowo 98,12 km². Na terenie realizacji LSR znajduje się 174 miejscowości, w tym 99 sołectw i dwa miasta: Mogilno oraz Strzelno. Na terenie LGD nie występują miejscowości powyżej 20 tys mieszkańców, największe miasta w okolicy to Bydgoszcz, Inowrocław oraz Toruń.

Ukształtowanie powierzchni. Obszar, na którym realizowana będzie Lokalna Strategia Rozwoju, znajduje się w obrębie makroregionu Pojezierze Wielkopolskie oraz w mezoregionie Pojezierze Gnieźnieńskie. Granice Pojezierza Wielkopolskiego wyznaczają od północy Pradolina Toruńsko - Eberswaldzka zajmowana obecnie przez Wisłę, Noteć i Wartę, na południu Pradolina Warszawsko-Berlińska zajmowana przez Wartę. W krajobrazie gmin tworzących LGD występuje morenowa wysoczyzna polodowcowa, zbudowana z gliny zwałowej i piasków gliniastych. Wysoczyznę urozmaicają pagórki i wzgórza morenowe z licznymi zagłębieniami wytopiskowymi oraz głębokimi i wąskimi ciągami rynien polodowcowych, których dna wypełniają malownicze jeziora. Obszar LGD wznosi się średnio nad poziom morza na wysokość ok. 100 m. Południowa część obszaru wznosi się na wysokość 129,3m. n.p.m. (pagórek morenowy w rejonie Mysłatkowa), najniżej położony punkt to rynna Jeziora Gopło (ok.80m. n.p.m.).

Klimat. Klimat obszaru LGD ma charakter przejściowy, między chłodnym i wilgotnym Polski północnej, a suchym środkowej Polski. Obszar LGD charakteryzuje się jednymi z najniższych w Polsce opadami rocznymi (poniżej 500 mm), liczbą dni z przymrozkami 100-110, czasem zalegania pokrywy śnieżnej 50-80 dni i długością okresu wegetacyjnego 210-220 dni.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą 19°C, najchłodniejszym styczeń z temperaturą około -2,5°C.

Gleby. Gleby terenu posiadają korzystną przydatność rolniczą. Obszar pod względem rodzaju i typów gleb nie jest zróżnicowany (występujące na terenie czarne ziemie należą do urodzajnych gleb – posiadają II i IIIa klasę bonitacji; gleby orne są bardzo dobre i dobre). Na obszarze LGD występują gleby: brunatne, płowe, bielcowe oraz czarne ziemie. Występują gleby zarówno średnich klas bonitacyjnych: III i IV, jak i gleb dobrych (I i II klasy). Najlepsze warunki dla rolnictwa występują w gminie Dąbrowa, gdzie wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 78,8 pkt. i jest znacznie wyższy od średniej dla województwa. Problem zakwaszenia gleb występuje jedynie w gminie Jeziora Wielkie (20% gleb nadmiernie kwaśnych). Część obszaru LGD, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, uznana została za obszar o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW).

Bogactwa naturalne Na obszarze LGD występują złoża surowców naturalnych – soli kamiennej i kruszywa naturalnego – o zasobach pozwalających na ich eksploatację na skalę przemysłową. Sól kamienna pozyskiwana jest z otworowej kopalni „Mogilno” w Pałędziu Dolnym i wykorzystywana na potrzeby przemysłu chemicznego. Złoża kruszywa eksploatowane są w rejonie Czagańca, Dębna, Przyjmy, Mielenka, Strzelec i Kwieciszewa. W rejonie Józefowa występują złoża surowców ilastych. Gmina Dąbrowa uboga jest w surowce mineralne, drobne ilości, wykorzystywane do celów lokalnych, znajdują się jedynie w okolicach Słaboszewa, Parlina i Parlinka. Surowce mineralne gminy Orchowo mają jedynie znaczenie lokalne. Znajdują się w rejonie miejscowości Skubarczewo, Szydłowiec oraz Myślątkowo. Cenne złoża kruszywa naturalnego (żwir) w miejscowości Skubarczewo położone jest w lesie i nie może być eksploatowane. Istotną barierą jest też fakt, że złoża to występuje na obszarze objętego ochroną Powidzkiego Parku Krajobrazowego. W gminie Strzelno występują złoża surowców mineralnych takich jak: sól kamienna (północny skrawek gminy) i węgiel brunatny (część południowa i południowo-wschodnia).

II.1.2 Uwarunkowania przyrodnicze.

Tabela 5 Lesistość obszaru LGD.

Gmina	Powierzchnia lasów [ha]	Lesistość gminy [%]
Dąbrowa	2302	20,8

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Jeziora Wielkie	2349	21
Mogilno	1338	5,8
Strzelno	4645	24,8
Orchowo	1864	18,3

Źródło: Dane GUS.

Lesistość. Ważny element krajobrazu obszaru LGD, znajdujące się głównie na terenie gminy Jeziora Wielkie oraz Strzelno Lasy Miradzkie wraz z Obszarem Chronionego Krajobrazu Lasów Miradzkich, zajmującym powierzchnię 5606 ha. Lasy te charakteryzują się zróżnicowaną strukturą wiekową oraz wysokim udziałem sosny, zajmującej 67% powierzchni, co ma niekorzystny wpływ na ich odporność przed chorobami. Na terenie lasu znajduje się kilka atrakcyjnych turystycznie jezior, w tym największe w regionie Jezioro Gopło. Oprócz Gopła, na terenie nadleśnictwa znajduje się kilka innych pięknych rynnowych jezior: Wójcińskie, Ostrowskie, Pakoskie. Druga część obszaru leśnego gminy Jeziora Wielkie stanowią lasy łąkowe i wierzbowo – topolowe występujące licznie w dolinie Gopła. Ponadto występują licznie łągi jesionowo – olchowe, w których dominującymi gatunkami drzew są: olsza, jesion, klon oraz grab.

Większe skupiska leśne znajdują się również na terenie gminy Dąbrowa. Rozmieszczone są w trzech kompleksach leśnych będących w zarządzie Nadleśnictwa Gołębki. W strukturze przeważają drzewostany sosnowe z domieszką gatunków liściastych: dąb, brzoza, olcha i buk. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi 60 lat. Powierzchnia lasów w gminie Orchowo równa jest 1864 ha, co daje gminie lesistość rzędu 18,3% a więc większą od średniej powiatowej wynoszącej 14,8%. Pod względem administracyjnym lasy te należą do Nadleśnictwa Gniezno. Największy kompleks leśny występuje w południowo-zachodniej części gminy, między Skubarczewem a Orchówkiem, drugi we wschodniej części gminy, gdzie lasy przylegają do jezior i otaczają grunty wsi Mlecze. Dominującym typem siedlisk są bory mieszane świeże i bory świeże, a z gatunków lasotwórczych największe znaczenie ma sosna, w następnej kolejności brzoza, dąb i olsza.

Ochrona przyrody. Teren LGD bogaty jest w obszary cenne przyrodniczo, które podlegają ochronie. Do najważniejszych form ochrony bogactwa przyrodniczego na terenie LGD należą Parki Krajobrazowe, do których zaliczymy:

Nadgoplański Park Tysiąclecia – powstał w 1967 roku, jako symbol tysiąclecia państwa polskiego. W centralnej części Parku znajduje się Jezioro Gopło, największe jezioro na Pojezierzu Wielkopolsko – Kujawskim. Na jego terenie zidentyfikowano około 770 gatunków roślin, wśród nich bardzo cenne halofity

oraz rośliny kserotermiczne (ciepłolubne). Wśród unikalnej roślinności wymienić należy: jaskier ostry, kruszczyk błotny, Orman wierzbolistny, ślázówka turyńska, pełnik europejski, firletka poszarpana oraz grzybień biały. W jeziorze występuje 25 gatunków ryb, w tym: węgorz, sandacz, karp i

tołpyga. Ogromnym bogactwem Parku, są występujące tu w liczbie zaobserwowanych 179 gatunków, w tym 149 gatunków łęgowych. Do najcenniejszych należą: kos, bogata, trznadel i krzyżówka, potrzos, gęś gęgawa, orzeł bielik, myszołów, czapla siwa itd. Aby przybliżyć florę i faunę Parku, powstało wiele ścieżek dydaktycznych, prowadzone są zajęcia w zakresie edukacji ekologicznej (zielone szkoły).

- **Obszar Chroniony Krajobrazu Lasów Miradzkich**- utworzony w 1991 roku, obejmuje 606 ha. Lasy te należą do najliczniejszych pozostałości leśnych na Kujawach. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna pospolita, która zajmuje łącznie 67% powierzchni oraz dąb szypułkowy zajmujący 20,5% powierzchni. Ponadto występują takie gatunki drzew leśnych jak: buk zwyczajny, brzoza brodawkowata, daglezwia zielona, jodła zwyczajna, świerk pospolity, jesion wyniosły, olsza czarna, wiaź zwyczajny i inne. Na terenie Lasów Miradzkich znajduje się kilka jezior, m. in. Ostrowskie oraz Jezioro Czyste. Ponadto na obszarach pól i łąk uprawnych, w obniżeniach terenowych, występują skupienia zieleni niskiej i wysokiej w postaci zadrzewień śródpolnych i śródłakowych. Stanowią one obszary naturalnej retencji wód, jak również są miejscami bytowania i rozrodu gatunków fauny i drobnej flory. Na podmokłych łąkach śródleśnych Lasów Miradzkich spotkać można Żurawia, a nadto kolonie czapli siwej gnieźdząc się w rezerwacie “Czapliniec - Ostrowo”. Z grubej zwierzyny, obok dzików, saren i jeleni można wypatrzeć wędrującego łosia. W jeziorach zamieszkują m.in. sandacze, szczupaki, węgorze i amury. Ważnym podkreślenia jest objęty ochroną gniazdujący na terenie Lasów Miradzkich orzeł bielik.

• Powidzki Park Krajobrazowy – utworzony w 1998 roku obejmuje 24 600ha (w tym 6200 ha w gminie Orchowo). Park został utworzony w celu ochrony środowiska przyrodniczego, swoistych cech krajobrazu oraz zabezpieczenia wartości historycznych i kulturowych tego rejonu. Park położony jest na terenie Pojezierza Gnieźnieńskiego i obejmuje swoimi granicami najcenniejszy morfologicznie obszar o rzeźbie młodoglacjalnej. Krajobraz parku cechuje duże bogactwo form, jak rynny polodowcowe, wzgórza moreny czołowej, płaska i falista powierzchnia moreny dennej, formy szczelinowe i równina sandrowa. Bardzo charakterystycznymi formami są tu rynny polodowcowe o stromych krawędziach, tworzące ciągnące kilometrami systemy wypełnione jeziorami. Park to miejsce bytowania i lęgu wielu gatunków ptaków jak : derkacza, bociana białego i czarnego, perkoza, bataliona czapli białej.

• Powidzko-Bieniszewski Obszar Chronionego Krajobrazu – powołany w 1986 roku, jego powierzchnia równa się 14 855 ha. W gminie Orchowo zajmuje on 3612 ha czyli pozostałą (poza Parkiem) część obszaru gminy. Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką, wypoczynkiem, pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Inne tereny objęte ochroną lub przewidziane do ochrony

Inne obiekty objęte ochroną stanowią pomniki przyrody ożywionej oraz pomniki przyrody nieożywionej.

Do najciekawszych pomników przyrody ożywionej warto zaliczyć m.in.:

- Jesion wyniosły w miejscowości Lenartowo
- Wiąz szypułkowy w miejscowości Kościeszki
- Dereń świdwa w miejscowości Rzeszynek
- Klon jawor w miejscowości Żółwiny
- Głaz narzutowy w miejscowości Jeziora Wielkie
- Dąb szypułkowy – *Quercus robur* L. – Orchowo, przy dworcu kolejowym
- Lipa szerokolistna – *Tilia platyphyllos* Scop. – Orchowo,
- Klon jawor – *Acer pseudoplatanus* L. - Orchowo,
- Topola czarna – *Populus nigra* L. - Orchowo,
- pomniki przyrody ożywionej znajdujące się w gminie Dąbrowa, m.in. klon jawor, rosnący w parku wiejskim w Dąbrowie; 32 modrzewie europejskie rosnące w Szczepanowie, tworzące „Aleję Modrzewiową”.

Do najciekawszych pomników przyrody nieożywionej należą m.in.:

- źródło „Świętego Huberta” znajdujące się w odległości 5 m od brzegu Jeziora Ostrowieckiego;
- głaz narzutowy „Kamienny Dom” położony w Leśnictwie Niedźwiedzi Kierz.

Podsumowując, teren objęty Lokalną Strategią Rozwoju bogaty jest w liczne zasoby naturalne. Zarówno flora jak i fauna charakteryzuje się występowaniem unikatowych gatunków objętych ścisłą ochroną. Powierzchnie LGD w ok. 20% porastają lasy, w których znajduje się duża ilość jezior, wykorzystywanych do celów turystycznych. Wszystko to powoduje, że jednym z głównych kierunków rozwoju na najbliższe lata będzie działalność związana z rozwojem turystyki. Dzięki działaniom związanym z edukacją proekologiczną, rośnie świadomość mieszkańców i władz samorządowych na temat bogactw naturalnych, które znajdują się na terenie obszaru LGD.

Obszary należące do sieci „Natura 2000” Na terenie objętym projektem znajduje się obszar, należący do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 - Ostoja Nadgoplańska (kod obszaru PLB 040004). Ostoja Nadgoplańska to obszar specjalnej ochrony ptaków o znaczeniu międzynarodowym, określony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 21.07.2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, obejmujący obszar 10 039,5 ha, w tym 1 573,0 ha położone na terenie gminy Jeziora Wielkie. Obszar obejmuje tereny wokół jeziora Gopło o znacznym deficycie wód opadowych. Obejmują one obszary ochrony wód podziemnych, wymagających działań chroniących przed zanieczyszczeniami rolniczymi. Drugim ważnym powodem ochrony tego miejsca, jest związek tego miejsca z początkiem państwowości polskiej. Badania archeologiczne ukazały pierwsze ślady osadnictwa przypadające już na epokę kamienną. Wśród propozycji obszarów Natura 2000 znalazł się obszar o nazwie Pojezierze Gnieźnieńskie (PLH 300012), którego część położona jest na terenie gminy Orchowo. Nie znalazł się on jednak w pierwszej grupie obszarów, które z dniem 1 maja 2004 r. weszły w skład sieci NATURA 2000 ale nadal jest na liście obszarów o znaczeniu międzynarodowym proponowanych do włączenia niej.

Zasoby wodne

Wody powierzchniowe. Obszar LGD bogaty jest w zasoby wód powierzchniowych, powstałe w czasie ostatniego zlodowacenia ok. 15 tys lat temu rynny, wypełnione są obecnie przez liczne jeziora. Teren LGD położony jest w dorzeczu Odry w zlewni rzeki Noteci. Zbiorniki wodne odgrywają ważną rolę w życiu regionu, stanowiąc miejsca wypoczynku dla mieszkańców i turystów.

Łączenie powierzchnia jezior wynosi 2562,85 ha. Część z nich ze względu na walory przyrodnicze, znajduje się na obszarach prawnie chronionych, w tym na obszarze Natura 2000. Najlepiej zagospodarowanym jeziorem, leżącym częściowo na terenie LGD, jest jezioro Gopło. Okoliczne gminy, w tym Jeziora Wielkie powołały w celu lepszego zagospodarowania i wykorzystania jeziora Związek Gmin Zlewni Jeziora Gopło. Rezultatem współpracy, był projekt „Rozwój turystyki wokół Jeziora Gopło” w ramach Programu PHARE 2001 – Spójność społeczna i gospodarcza”.

Poza Jeziorem Gopło na terenie LGD znajduje się 21 jezior. W gminie Mogilno: Jezioro Wiecanowskie (300 ha), Jezioro Szydłowskie (140,2 ha), Jezioro Mogileńskie (43,8 ha), Jezioro Pałędzie (36 ha), Jezioro Wienieckie (46 ha) oraz Jezioro Pakoskie Południowe (464,7 ha) którego część znajduje się w gminie Strzelno. W gminie Jeziora Wielkie: Jezioro Ostrowskie (279,66 ha), Jezioro Lubstówek (13 ha), Jezioro Wójcińskie (54,90 ha). W gminie Orchowo: Jezioro Kownackie (15,8 ha), Jezioro Budziśławskie (140,8 ha), Jezioro Suszewskie (81,7 ha), Jezioro Słowikowo (11,3 ha), Jezioro Orchowskie (37,3 ha), Jezioro Kamienieckie (232 ha). W gminie Dąbrowa: Jezioro w Słaboszewie (11,7 ha), Jezioro Siecienica (12,6 ha), Jezioro Białe (7,25 ha), Jezioro w Szczepanowie (9ha). W gminie Strzelno: Jezioro Łąkie (21 ha).

W północnej części gminy Mogilno znajduje się część międzymorenowego zbiornika wód podziemnych „Inowrocław-Dąbrowa”, stanowiącego obszar wysokiej ochrony. W południowej części gminy znajduje się fragment trzeciorzędowego zbiornika „Inowrocław- Gniezno” również stanowiącego obszar wysokiej ochrony.

Zanieczyszczenie środowiska. Na podstawie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Wojewódzkiej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Bydgoszczy można stwierdzić, że poziom zanieczyszczeń wskazuje na dobry stan komponentów środowiska przyrodniczego, chociaż niektóre z nich w wyniku długotrwałego użytkowania przez człowieka uległy degradacji (głównie wody powierzchniowe).

Odpady komunalne na terenie powiatu mogileńskiego składa się na 4 wysypiskach gminnych (Sucharzewo gm. Dąbrowa, Jeziora Wielkie, Szerzawy gm. Mogilno oraz Bławaty gm. Strzelno). Jedno wysypisko (w miejscowości Dzierżążno gm. Mogilno) znajduje się w trakcie rekultywacji.

II 1.3 Uwarunkowania historyczne i kulturowe.

Historia regionu. Obszar partnerstwa leży na Szlaku Piastowskim jednej z najciekawszych tras historyczno-krajoznawczych w Polsce. Oznakowany jest on symbolem stylizowanego białego orła na czerwonym tle. Na głównej trasie Szlaku leżą Mogilno i Strzelno, boczne trasy - północna biegnie z Mogilna do Dąbrowy, południowa z Trzemeszna przez Orchowo do Strzelna. Gmina Jeziora Wielkie położona jest w bliskim sąsiedztwie Szlaku i jest niezwykle atrakcyjna przyrodniczo wybrane miejsce należą do sieci Natura 2000, stanowi również ważne zaplecze noclegowe dla całego obszaru.

Kujawy zostały najwcześniej włączone do państwa Polan, a nazwa pojawiła się po raz pierwszy w Bulli Gnieźnieńskiej z 1136 r. Wyodrębnienie się Kujaw jako osobnej dzielnicy nastąpiło w 1194 r. Łączność z innymi dzielnicami: Wielkopolską i Mazowszem nie wpłynęła na zatarcie odrębności.

Pałuki - to region, o którym wzmiankują po raz pierwszy historyczne źródła średniowieczne. Nazwa "Pałuki", czyli terra Palikacensis pojawia się w Kodeksie Wielkopolskim, znany jest również z *Kroniki* Janka z Czarnkowa (lata 80 te XIV wieku) jako „terra Palucenzis”. Nazwa regionu wywodzi się od jego charakterystycznych cech fizjograficznych, od słowa *łuk*- czyli skręt. A. Brückner podaje: *"Pałuki dawna nazwa krajowa: nizinna nad skrętem rzecznym, od skrętu, łęku, przezwaną"*. Pałuki nie były regionem uprzemysłowionym. Utrzymywały rolniczy charakter. Po II wojnie światowej na rozwój rolnictwa w tym regionie położona została jeszcze większa uwaga. Rozwijały się kółka rolnicze i placówki naukowo- badawcze zajmujące się doświadczeniami z zakresu rolnictwa i hodowli. Rozwinał się również przemysł nastawiony na rolnictwo i przemysł mięsny. Wraz ze wzrostem zainteresowań regionalnych i upowszechnianiem się turystyki, Pałuki stały się atrakcyjne dla rozwoju agroturystyki. Region Pałuk w pewnym stopniu związany był z Wielkopolską. Na podstawie badań ludoznawczych stwierdzono, że występują pewne różnice pod względem etnograficznym i językowym, które wyodrębniają ziemię pałucką od Wielkopolski. Ziemia orchowska na Wielkopolsce - nad Jeziorem Orchowskim znajdowała się osada słowiańska z okresu kultury łużyckiej, co potwierdzają znaleziska archeologiczne: ozdoby z brązu oraz ceramika. Następne wieści o Orchowie pojawiają się w roku 1369, i dotyczą budowy przez chorążego gnieźnieńskiego Mikołaja z rodu Rogalów dwóch kościołów drewnianych we własnych posiadłościach (w tym Orchowa). Prawa miejskie Orchowo otrzymało w 1506 roku decyzją właściciela Jerzego Krupskiego, starosty bełżyckiego Orchowo poniosło poważne straty podczas wojen szwedzkich oraz wojny północnej (1700-

1721). W latach utraty niepodległości ziemia orchowska należała do zaboru pruskiego. W 1895 roku wzniesiono w Orchowie kościół ewangelicki, neogotycki, obecnie pod wezwaniem Niepokalanego Serca Jezusa. Linie kolejową (dziś jest wyłączona z ruchu kolejowego) poprowadzono w 1916 roku. Po II wojnie światowej tereny obecnej gminy Orchowo należały do powiatu mogileńskiego, dziś stanowią północną część powiatu słupeckiego.

Kultura regionu. Obszar LGD położony jest na terenie trzech regionów etnograficznych. Gmina Mogilno i Gmina Dąbrowa w części leżą na terenie Pałuk i Wielkopolski; Gminy: Strzelno i Jeziora Wielkie na Kujawach, natomiast Gmina Orchowo na granicy Kujaw i Wielkopolski. Położenie na granicy trzech obszarów etnograficznych powoduje, że kultura związana z obrzędami i obyczajami jest bardzo bogata i wynika z wymieszania się kultur trzech regionów. Kujawy były regionem gęsto zaludnionym. Niegdyś miejscem, gdzie krzyżowały się ważne szlaki handlowe. Do najważniejszych należał szlak bursztynowy biegnący od południa przez Kalisz i okolice nadgoplańskie ku północy na teren Pomorza i Prus. W osadniczym obrazie Kujaw przeważała architektura chłopska. Warunki społeczno – gospodarcze oraz środowisko naturalne to czynniki, które w sposób decydujący wpłynęły na kompozycje przestrzenne zagrody, stosowane materiały, konstrukcje, kształtowanie bryły poszczególnych budynków. Najsilniejsze powiązania kulturowe wyrażają się w gwarze i strojach ludowych. Gwary kujawskie należą do typu gwar wielkopolskich i charakteryzują się brakiem mazurzenia (tzn. zachowują spółgłoski sz, ż, cz). Gwara pałucka to gwara z pogranicza Wielkopolski i Kujaw z jednej strony (w przypadku wymowy dawnego a długiego jak o (np. „do suszynio”), a także Wielkopolski i Krajny z drugiej.

Odświętny strój kujawski odznaczał się dostojna forma i harmonijna kompozycja. Strój męski to- koszula z partu bielonego lub płótna fabrycznego z kołnierzykiem obalonym, wiązany pod szyja czerwona wstążka i podwijanym czerwona chusteczka. Spodnie- gładkie, w lecie bawełniane, w zimie sukienne (niebieskie, granatowe). Kaftan z długimi rękawami z sukna niebieskiego, zielonego lub czarnego z kołnierzykiem stojącym lub wyłożonym, wiązany czarnymi sznurkami, zapinany na haftki, z tyłu suto fałdowany. Nakryciem głowy był cylinder z główką szersza u góry i równej wysokości w poszczególnych regionach Kujaw, różnorodnie zdobiony. Na zachodnich Kujawach noszone są różnorodne kapelusze podobne do miejskich. Strój panny to koszula płócienna, biała z bufiastymi rękawami i kryza, gorset sznurowany, sukienki i spódnice, fartuch szeroki i długi, kabat krótki, wycięty w talii, z peleryna, sukno granatowe lub ciemnozielone. Nakrycie

głowy – turbon – chustka wełniana wiązana w kształcie turbanu. Obuwie to buciki skórkowe obszyte czerwona lub zielona taśma z kokarda lub pomponem. Na szyi panny zawieszały korale.

Poniżej znajdują się najważniejsze tradycje, kultywowane na terenie LGD:

Przywoływki (przywołówki) Znany obyczaj, który jest formą przygotowania do tzw. "śmigusa-dyngusa" - zwyczaju polegającego na oblewaniu kobiet wodą w Wielki Poniedziałek. To zwyczaj polegający na tym, że w niedzielę wielkanocną młodzi chłopcy z dachu lub wysokiego drzewa wywołują imiona dziewcząt przy użyciu tradycyjnej formuły i ogłaszają jaką ilość wody dla każdej z nich przeznaczają.

Zapusty Odbywają się one w okresie przedwiosennym. Zawierają wiele elementów, mających na celu zapewnienie urodzaju i dostatku. Przejawiają się one na dwóch płaszczyznach działań - magicznej i społecznej. Działania o charakterze magicznym to barwne i głośnie korowody zapustnych przebierańców - przede wszystkim zwierzęcych (koza, bocian, koń, niedźwiedź), które obchodziły wsie oraz zbierały datki i składały życzenia. Wieczorem w karczmie odbywała się zabawa podkoziółkowi, która kończyła okres karnawału

Popielec W środę popielcową występował zwyczaj na "wywożenie młodych mężatek lub żeńcowych", polegający na przyjęciu młodych mężatek do grona tych bardziej doświadczonych. Kobiety stroiły wóz w chusty, wstęgi i firanki, którym później młode mężatki dojeżdżały do karczmy, aby się wykupić stawiając wódkę.

Zielone Świąta W dniu Zielonych Świąt mieszkańców wsi odwiedzał w chałupach tzw. "Stary Mikołaj". Miał on ze sobą wózek, na którym umieszczone były figurki poruszane za pomocą sznurka. Wykonywał on swoje przedstawienie, życzył dobrego urodzaju, napominał dzieci. W zamian otrzymywał jajka, kiełbasę i drobne datki. Wybierano także "króla pasterzy".

Boże Ciało W tym dniu rozwinał się zwyczaj robienia wianków. Na Kujawach było ich zawsze siedem lub dziewięć, a wykonywane były z mięty, rumianku, piołunu, lipy, piwonii i in. W wigilię świętego Jana wykonywano wianki, które dziewczyny puszczały na wodę wróżąc zamałpójście.

Zwyczaje żniwiarskie Całość rozpoczynał obyczaj zwany "frycowym" lub "wilkiem". Polegał on na przyjęciu do grona żniwiarzy młodych chłopców, którzy po zdaniu egzaminu z budowy kosy przystępowali do pierwszego w ich życiu koszenia zboża. Efekty ich pracy oceniał później tzw. "marszałek" (inaczej zwany "komandorem" lub "pułkownikiem"). Istniał także zwyczaj "pępkowego" (po zakończeniu ścinania zbóż wykonywano jeden specjalny, strojny snopek,

dekorowany kwiatami i wstążkami). Ostatnim ze zwyczajów było tzw. "wieńcowe" (zwane także "okrężnym"), czyli dożynki. Dziewczęta wykonywały wianki, zwane "koronami".

Zwyczaje kuchni regionalnej:

Na Kujawach, Pałukach i w Wielkopolsce, podobnie jak i w innych regionach Polski, z różnymi obrzędami, porami dnia, świętami wiążą się dania i posiłki.

Na Wigilię Ilość potraw na stole wigilijnym zależała od stopnia zamożności. W domu chłopa było siedem potraw, u szlachcica dziewięć, u najbogatszych dwanaście. Podawano zupy: barszcz z uszkami, zupę rybną oraz zupę z suszonych owoców. Inne potrawy stanowiły: kapusta z grochem lub grzybami, śledzie w oleju, smażone ryby np. karp. Gotowano kompot z suszonych owoców oraz kawę zbożową. Obowiązkowo musiały pojawić się pierniki.

Na Wielkanoc Ważną potrawą wielkanocną była szynka z kością, którą pieczono na rożnie oraz zaparzano. W święconce można było spotkać: gotowaną głowę świniaka, masło (w formie baranka), ser, chleb, kiełbasa biała i wędzona, sól, pieprz, chrzan, wino. Wszystko przyozdabiano bukszpanem. Najważniejszym elementem „święconki” były jajka w postaci pisanek lub kraszanek w jednolitym kolorze. Jedną z najbardziej popularnych potraw wielkopolski była zupa z ziemniaków, zwana „ślepe ryby” lub „rzadkie pyрки”, na Pałukach nazywana „ruks” lub „rukxa”. Do najbardziej znanych potraw regionalnej kuchni pałuckiej zaliczyć należy również: czerninę, pyzy, gzik, zupę „nic”, zupę „parzybrodę”, szare kluchy, kluski „szagówki” i kluski z surowych ziemniaków.

Produkty lokalne, rękodzieło

Haft kujawski Główną cechą haftów kujawskich jest stosowanie krótkich ściągów, tj. sznureczek, ściąg atłaskowy wypukły nazywany na Kujawach atłaskiem podścielanym; wałeczek czyli wąski atłasek na podkładzie; kładziony; dziergany oraz haft dziureczkowy. W haftach kujawskich dominują ornamenty roślinne o różnej stylizacji form kwiatów. Na terenie LGD do dziś działają twórcy ludowi, zajmujący się tym haftem.

Haft pałucki Haft pałucki wykonywany był tradycyjnie białymi nićmi na białym płótnie, tiulu i na pasiastej tkaninie lub czarną nicią gdy podłożem była czerwona tkanina. (halka piekielnica). Charakterystyczne dla haftu pałuckiego są motywy roślinne. Najczęściej występują motywy kwiatowe z dużą różnorodnością listków i gałązek oraz dziurki i perełki. Części ludowego stroju pałuckiego są również bogato haftowane. Haftuje się: kołnierzyki, mankiety koszul, kryzy, białe

halki, czerwone halki, fartuchy w biało-czerwone, granatowe lub zielone paski oraz czepce (denka i bandy). Hafciarki zajmujące się tą sztuką działają w kołach artystycznych przy Gminnych Domach Kultury i indywidualnie.

Wikliniarstwo Zajęciem powszechnym we wsiach kujawskich było plecionkarstwo. Kosze, wyroby ze słomy, z wikliny i inne wyroby plecione były przedmiotami codziennego użytku i niemal w każdym gospodarstwie znajdował się ktoś, kto potrafił je na potrzeby rodziny wykonać.

Garncarstwo Rozwijało się dawniej garncarstwo, wyrabiane były naczynia użytkowe: dzbanki, garnki, dwojaki, trojaki, a także kafle. Jednakże po I wojnie światowej następuje zalew wyrobów fabrycznych. Upowszechniają się wyroby kamionkowe i fajansowe.

Niektóre zabytki kultury materialnej na terenie LGD:

- Fara gotycka z XVI w. (zbudowana na fundamentach obiektu wcześniejszego, z połowy XII w.) wraz z dzwonnica w Mogilnie,
- Zespół poklasztorny zakonu benedyktynów w Mogilnie,
- Kościół Św. Jana - jeden z najstarszych obiektów sakralnych - trójnawowa konstrukcja typu bazylikowego z elementami romańskimi, gotyckimi i barokowymi w Mogilnie,
- Kościół parafialny p. w. św. Mateusza w Gębicach (gmina Mogilno),
- Założenie dworsko-parkowe w Gozdawie (gmina Mogilno),
- Kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny w Kwieciszewie (gmina Mogilno),
- Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Michała Archanioła (kościół i dzwonnica) w Niestronnie (gmina Mogilno),
- Zespół kościoła parafialnego p.w. NMP w Strzelcach -kościół, dzwonnica Kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła drewniany w Wylatowie (gmina Mogilno),
- Bazylika Św. Trójcy w Strzelnie - budowla romańska z przełomu XII / XIII w.,
- Romańskie kolumny ze Strzelna - datowane na II połowę XII i początek XIII w.,
- Rotunda Św. Prokopa w Strzelnie – z XII w., wraz z XVIII w. dzwonami,
- Dwór w Bronisławiu (gmina Strzelno),
- Założenie Dworsko-Parkowe w Górkach (gmina Strzelno),
- Zespół Klasztorny Karmelitów Trzewikowych w Markowicach (gmina Strzelno),
- Wiatrak typu Kozłak w Ostrowie (gmina Strzelno),
- Kamień z rytem romańskim przed plebanią w Kościeszkach z I poł. X w.,
- Spichlerz dworski w Rzeszynku (gmina Jeziora Wielkie) – 1709 r.
- Kościół drewniany w Kościeszkach trójnawowy w stylu barokowym – 1766 r.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

- Kościół drewniany w Siedlimowie z wieżą zwieńczoną baniastym hełmem z 1786
- Pałac w Wójcinie wraz z parkiem (gmina Jeziora Wielkie) – z początku XX w.,
- Kościół neobarokowy murowany w Wójcinie (gmina Jeziora Wielkie) – 1916 r.
- Dwór w Rzeszynku wraz z parkiem oraz aleją lipową – II poł. XIX w.,
- Kościół Parafialny Najświętszej Marii Panny Królowej Polski w Dąbrowie,
- Zespół Kościoła Ewangelickiego z 1844 roku w Dąbrowie,
- Zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem św. Wawrzyńca w Parlinie (gmina Dąbrowa), na który składa się kościół drewniany z XVII w.,
- Zespół Kościoła Parafialnego pw. św. Bartłomieja w Szczepanowie (gmina Dąbrowa): kościół z 1848 r., dzwonnica drewniana z przełomu XVIII/XIX w.,
- Zespoły pałacowo-dworskie: w Parlinie, Ślaboszewku i Dąbrowie.
- Kościół poewangelicki w Szydłówcu (gmina Orchowo) z 1864r.,
- Kościół drewniany w Linówcu (gmina Orchowo) z 1749r.,
- Zbiory regionalne Głucha Puszcza (gmina Orchowo),
- Kościół poewangelicki w Orchowie około 1900r.,

II.2. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej

II.2.1. Potencjał demograficzny i jakość życia

Na terenie LGD zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2006 roku, zamieszkuje 51 136 osób. Centrum obszaru stanowi największe miasto – Mogilno, które jest siedzibą władz powiatowych. Drugą największą miejscowością jest Strzelno. Na terenach wiejskich zamieszkuje 32 644 osób (69,68%), co wskazuje wiejski charakter opisanego obszaru.

Tabela 6 Struktura ludności LGD.

Gmina	Ogółem ludność	% ogółu ludności	Wiek ludności					
			Przedprodukcyjny	%	Produkcyjny	%	Poprodukcyjny	%
Mogilno	24934	48,76	5396	21,64	15953	63,98	3446	13,82
Strzelno	12318	24,09	2714	22,03	7814	63,44	1758	14,27
Jeziora Wielkie	5045	9,86	1130	22,40	3089	61,23	789	15,64
Dąbrowa	4812	9,41	1140	23,69	2982	61,97	637	13,23
Orchowo	4027	7,87	956	23,74	2440	60,59	525	13,04
Ogółem	51136	100,00	11336	22,17	32278	63,12	7155	13,99

Zródło: dane GUS, 31 XII 2006

Większość osób (63,12%) znajduje się w wieku produkcyjnym, niepokojącą tendencją jest wzrost w ostatnich dwu latach liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W przypadku struktury ludności widać przewagę ilości kobiet 26086 nad mężczyznami 25050 (przewaga wynosi 1036 osób), co jest charakterystyczne dla obszaru całej Polski. Minimalna różnica występuje tylko na terenach gmin Dąbrowa i Orchowo.

Bezrobocie W grudniu 2006 roku ogólna liczba bezrobotnych na terenie LGD wynosiła 4717 osób. Do października 2008 roku liczba bezrobotnych spadła do poziomu 3719 osób. Niestety w powiecie mogileńskim występuje jedna z najwyższych w województwie stopa bezrobocia, wynosząca w II kwartale 2008 roku 18,5%. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy ze stycznia 2008 roku w powiecie mogileńskim bez pracy pozostawało 3827 osoby, z czego na terenach wiejskich 2602 (67,99%). Wyraźnie wskazuje to na, że problem bezrobocia w znacznej części dotyczy gmin wiejskich.

Wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, najmniejszą grupę osób bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym. Poziom wykształcenia osób bezrobotnych jest bardzo istotnym czynnikiem, gdyż wpływa bezpośrednio na możliwości zatrudnienia. Osoby lepiej wykształcone mają mniejsze problemy ze znalezieniem pracy.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna. Mieszkańcy obszaru LGD mają dobry dostęp do usług medycznych, świadczone przez publiczne i niepubliczne ośrodki zdrowia oraz gabinety prywatne. Mieszkańcy mają nieco utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej, gdyż jedyny szpital znajduje się w Strzelnie.

W zakresie opieki społecznej gminy realizują pomoc dla najbiedniejszych mieszkańców obejmując następujące formy pomocy: zasiłki, dodatki do zasiłku, rentę socjalną, dodatki do renty socjalnej, składki na ZUS, pomoc dla kombatantów, bilety kredytowane, specjalne usługi opiekuńcze. Zadania własne gminy realizują najczęściej poprzez: zasiłki celowe i w naturze, zapewnianie bezpłatnych posiłków (w tym dożywianie w szkołach), usługi opiekuńcze, pogrzebowe, zapewnienie schronienia, zasiłki w przypadku zdarzeń losowych. W każdej gminie pomocą najuboższym zajmują się Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej.

Bezpieczeństwo publiczne. Nad bezpieczeństwem mieszkańców na terenie LGD czuwa Komenda Powiatowa Policji w Mogilnie oraz posterunki policji w Strzelnie, Dąbrowie oraz Jeziorach Wielkich. Ochroną mieszkańców zajmuje się również

straż miejska oraz straż pożarna. Na terenie gmin LGD prężnie działają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Edukacja i wychowanie. Uczniowie korzystają z rozbudowanej sieci szkół podstawowych i gimnazjów. Ogólnie na terenie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju znajduje się 27 szkół podstawowych (najwięcej w Mogilnie – 9), 8 gimnazjów oraz 5 szkół średnich. Ponadto najmłodsi mieszkańcy mogą korzystać z sieci przedszkoli. W gminach LGD działają również Gminne Centra Informacji (Dąbrowa, Orchowo, Jeziora Wielkie), w których mieszkańcy mają darmowy dostęp do Internetu. Na terenie gminy Dąbrowa znajdują się „Centra Kształcenia na Odległość na Wsiach” w miejscowości Parlin i Słaboszewo.

Sport i rekreacja. Najbardziej rozwiniętą infrastrukturę, a co za tym idzie najwięcej organizacji sportowych posiadają dwa miasta LGD – Mogilno i Strzelno. Mieszkańcy tych miejscowości mogą korzystać z rozbudowanej infrastruktury sportowej, w skład której wchodzi boiska, hale, korty oraz basen w Mogilnie. Aktywność sportowa przejawia się z jednej strony w korzystaniu z istniejącej infrastruktury, z drugiej w czynnym uprawianiu sportu poprzez istniejące kluby sportowe. Niektóre z nich posiadają długą tradycję i wykazują się dużymi osiągnięciami sportowymi. Najstarsze kluby sportowe w powiecie mogileńskim, których korzenie sięgają dwudziestolecia międzywojennego to: Ludowe Kluby Sportowe „Noteć” Gębice oraz „Pogoń”. Dominującym sportem uprawianym przez mieszkańców LGD jest piłka nożna (kluby sportowe Huragan z Dąbrówki, Kujawianka, UKS Spartakus ze Strzelna, LKS Olimpia w Dąbrowie, LKS Promień w Szczepanowie, KS Hetman w Orchowie, LZS Tarant w Wójcinie, LZS Jeziora Wielkie). We wszystkich miejscowościach gminnych znajdują się boiska sportowe. Niestety ich stan techniczny oraz wyposażenie jest w większości wypadków zły, a remontu wymagają budynki administracyjne, trybuny, zaplecze sanitarne. Innymi dyscyplinami uprawianymi na obszarze realizacji LSR są: siatkówka (klub Sokół ze Strzelna), piłka ręczna, tenis stołowy, szachy. Dużym powodzeniem cieszy się również wędkarstwo, a co roku nad jeziorem Ostrowieckim organizowane są Turnieje Wędkarstwa Spławikowego.

Od 2004 roku, mieszkańcy powiatu mogą korzystać z krytej pływalni w Mogilnie. Nowoczesny obiekt cieszy się dużym zainteresowaniem ze strony zarówno dzieci i młodzieży, jak i starszych mieszkańców.

Nieco gorzej sytuacja pod względem infrastrukturalnym wygląda w wiejskich gminach, jedynie Gmina Dąbrowa dysponuje dobrą bazą, w skład której wchodzi nowoczesna hala sportowa wraz z siłownią oraz nowo wybudowane boisko w

ramach programu „Orlik 2012”. Niestety poza Dąbrową, w innych miejscowościach gminy, brak jest nowoczesnych obiektów. Gorzej wygląda sytuacja w gminach Orchowo oraz Jeziora Wielkie.

Na terenie LGD, ważne miejsce w działaniach rekreacyjnych zajmują świetlice środowiskowe. Ilość ich jest bardzo duża, Niestety stan techniczny i wyposażenie jest niewystarczające. Należy podkreślić, że bardzo atrakcyjny obszar pod względem przyrodniczo - kulturowym, jest słabo wyposażony w infrastrukturę rekreacyjną, w tym szlaki i ścieżki rowerowe oraz piesze. Pod tym względem, wyróżnia się jedynie gmina Jeziora Wielkie, na terenie której istnieje ośrodek wypoczynkowy w Przyjezierzu, dysponujący miejscami noclegowymi.

Kultura. Ważną rolę w rozwoju kulturalnym regionu odgrywają instytucje kulturalne, w szczególności w Mogilnie i Strzelnie. Do głównych organizatorów takiej działalności obok samorządu i sołectw należą: Miejsko Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Strzelnie, Miejski Dom Kultury w Mogilnie, Muzeum Ziemi Mogileńskiej, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Jeziorach Wielkich, Gminny Ośrodek Szkoleniowo Rekreacyjny w Przyjezierzu, placówki oświatowe, koła gospodyń wiejskich, jednostki OSP, parafie, PZW, biblioteki oraz świetlice wiejskie (71 na terenie LGD). Organizacją imprez kulturalnych zajmują się także organizacje pozarządowe np. Stowarzyszenie Artystyczne Magazyn GS w Mogilnie, Mogileńskie Towarzystwo Kultury. Mogileński Dom Kultury współpracuje ze szkołami, urzędami i instytucjami na terenie gmin: Dąbrowa, Strzelno, Trzemeszno, Jeziora Wielkie i Orchowo, współpracuje z parafiami, ma kontakty z placówkami kulturalnymi w kraju, zwłaszcza z teatrami. Przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury i Rekreacji w Strzelnie działają koła zainteresowań. Przy instytucjach kultury, działają liczne zespoły zarówno folklorystyczne („Jezioranie”, zespół wokalny muzyczny „Jutrzenka”, Zespół Pieśni i Tańca przy Klubie Seniora w Szczepanowie, Szkolny Zespół Pieśni przy Szkole Podstawowej w Dąbrowie), jak i grające nowoczesną muzykę rockową, jazzową oraz orkiestry dęte. Na uwagę w promowaniu kultury zasługują biblioteka gminna oraz biblioteki szkolne. Zajmują one szczególną rolę w podnoszeniu kultury mieszkańców oraz biorą aktywny udział w ich życiu.

Dodatkowo w gminach istnieją instytucje kultury, zajmujące się promocją lokalnych tradycji i wytwórczości: Gminna Izba Tradycji i Pamięci w Kuśnierzu oraz prywatna kolekcja „Głucha Puszcza” w gminie Orchowo.

Organizacje pozarządowe. Dla obszaru LGD charakterystyczna jest działalność wielu organizacji pozarządowych, zarówno formalnych jak i nieformalnych.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Tabela 7 Organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, związki i organizacje społeczne

Lp.	Wyszczególnienie	Miejscowość	Gmina
1	Stowarzyszenie Pomocy i Rozwoju Szkoły Podstawowej Nr 1	Mogilno	Mogilno
2	Fundacja im. Ks. Piotra Wawrzyniaka	Mogilno	Mogilno
3	Cech Rzemiosł Różnych	Mogilno	Mogilno
4	Mogileńskie Towarzystwo Kultury	Mogilno	Mogilno
5	Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Mogileńskiej	Mogilno	Mogilno
6	Europejskie Centrum Spotkań Wojciech Adalbert	Mogilno	Mogilno
7	Ludowy Klub Sportowy „Pogoń” Mogilno	Mogilno	Mogilno
8	Ludowy Klub Sportowy Siatkarek „Sokół	Mogilno	Mogilno
9	Stowarzyszenie Artystyczne Magazyn GS	Mogilno	Mogilno
10	Stowarzyszenie „Live-Boy – Pomoc Dzieciom”	Kwieciszewo	Mogilno
11	Powiatowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe	Mogilno	Mogilno
12	Przymierze dla Rozwoju Wsi i Miast	Mogilno	Mogilno
13	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Nasza Przyszłość”	Żabno	Mogilno
14	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Promyk Nadziei”	Żabienko	Mogilno
15	Fundacja Rozwoju I przedsiębiorczości	Mogilno	Mogilno
16	Stowarzyszenie Jednostek Samorządu Terytorialnego „Sąsiedzi”	Mogilno	Mogilno
17	Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju Wsi Ziemi Mogileńskiej	Mogilno	Mogilno
18	Polski Związek Niewidomych, koło powiatowe	Mogilno	Mogilno
19	Mogileńskie Stowarzyszenie Sympatyków Kolei	Mogilno	Mogilno
20	Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze	Strzelno	Strzelno
21	Międzakładowy Ludowy Klub Sportowy „Kujawianka”	Strzelno	Strzelno
22	Stowarzyszenie Przyjaciół Niepełnosprawnych „Samarytanin”	Strzelno	Strzelno
23	Towarzystwo Miłośników Miasta Strzelna	Strzelno	Strzelno
24	„Miłośnicy Wsi”	Ostrowo	Strzelno
25	Uczniowski Klub Sportowy „Piast”	Strzelno	Strzelno
26	Ludowy Klub Sportowy „Kujawy”	Markowice	Strzelno
27	Uczniowski Klub Sportowy „Alfa-99”	Strzelno	Strzelno
28	Komitet Redakcyjny „Wieści ze Strzelna”	Strzelno	Strzelno
29	Polskie Towarzystwo Diabetyków Koło Terenowe Nr 21	Strzelno	Strzelno
30	Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich	Strzelno	Strzelno
31	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym Ruchowo	Strzelno	Strzelno
32	Stowarzyszenie Ochrony Środowiska Naturalnego „Przyjezierze”	Gaj	Jeziora Wielkie
33	Stowarzyszenie „Kujawskie Pogranicze”	Jeziora Wielkie	Jeziora Wielkie
34	Stowarzyszenie „Miłośników Ziemi	Jeziora Wielkie	Jeziora Wielkie

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	Jeziorańskiej”		
35	Uczniowski Klub Sportowy „HERKULES”	Wójcin	Jeziora Wielkie
36	Koła Gospodyń Wiejskich	Teren wszystkich gmin	Teren wszystkich gmin
37	Ochotnicza Straż Pożarna	Teren wszystkich gmin	Teren wszystkich gmin
38	Stowarzyszenie Młode Dęby	Słaboszewek	Dąbrowa
39	Stowarzyszenie „WITALIS”	Dąbrowa	Dąbrowa
40	Stowarzyszenie Mieszkańców Sołectwa Parlinek	Parlinek	Dąbrowa
41	„Kujawsko-Pomorskie Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich w Nakle” koło Parlinek	Parlinek	Dąbrowa
42	„Szczupak” – Dąbrowiecki Związek Wędkarski	Dąbrowa	Dąbrowa
43	LKS „Olimpia”	Dąbrowa	Dąbrowa
44	Towarzystwo Miłośników Gminy Orchowó	Orchowó	Orchowó
45	Towarzystwo Orchowskie „Klucz”	Orchowó	Orchowó
46	Gminna Rada Kobiet	Orchowó	Orchowó
47	LKS „Promień”	Szczepanowó	Dąbrowa
48	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Razem”	Słowikowó	Orchowó
49	Związek Gmin Powidzkiego Parku Krajobrazowó	Orchowó	Orchowó
50	Klub Sportowó „Hetman”	Orchowó	Orchowó

Źródło: Dane Urzędów Miast i Gmin.

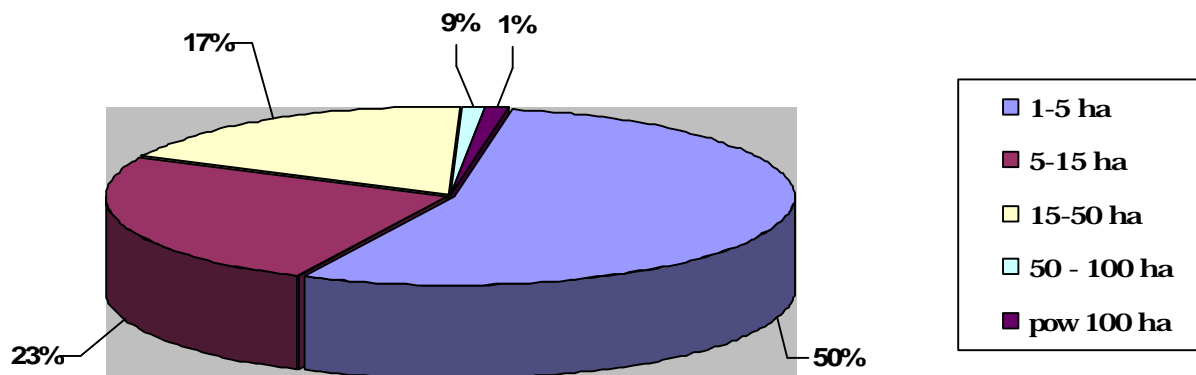
II.2.2. Potencjał gospodarczy

Rolnictwo. Obszar LGD ma charakter rolniczo-przemysłowy. Użytki rolne zajmują ponad 57 tys. ha, co stanowi 72 % powierzchni. Gospodaruje na nich 4,4 tys. rolników indywidualnych. Średnia wielkość gospodarstwa jest niższa od średniej dla województwa, która wynosi 14,65 ha (według danych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi za 2007 rok). Blisko 40 gospodarstw przekracza wielkością obszar 50 ha. Rozwojowi rolnictwa sprzyjają łagodne ukształtowanie terenu, sprzyjające warunki klimatyczne oraz dobra jakość gleb.

Na obszarze gminy Mogilno użytki rolne stanowią ok. 20 tys ha., gospodaruje na nich ponad 1600 gospodarstw, o średniej wielkości ok. 14ha. W gminie Strzelno gospodarstwa rolne prowadzi ok. 1010 rolników, a średnia wielkość gospodarstwa wynosiła 11 ha. W gminie Dąbrowa funkcjonuje ok. 600 gospodarstw rolnych, w tym trzy zakłady rolne o powierzchni powyżej 500 ha (największe w Polsce Chemirol). Średnia wielkość gospodarstwa indywidualnego wynosi 13 ha. Większa ilość gospodarstw występuje w gminie Jeziora Wielkie – 765, jednak ich średnia wielkość wynosi tylko 10 ha. Najmniej gospodarstw jest w gminie Orchowó – 404. Średnia wielkość wynosi 11,54 ha.

Struktura agrarna na obszarze LGD.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Ponadto na obszarze LGD działają wielkoobszarowe gospodarstwa rolne, będące własnością Skarbu Państwa, rolników indywidualnych, bądź spółdzielni: Gospodarstwo Pomocnicze Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego, Polskie Gospodarstwo Rolne BURCO, Gospodarstwo Rolne Sp.z o.o. WIENC-ROL, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna ISKRA, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna – Lubiszewo, Gospodarstwo indywidualne Apolinary Kopeć, Wszedzień, Gospodarstwo Rolne Różpol – Różana, Zakład Rolny „Agrokompleks” Osówiec.

Na terenie LGD dominują gospodarstwa prowadzące działalność mieszaną (zarówno roślinną, jak i zwierzęcą). W strukturze zasiewów dominują zboża: żyto, pszenica ozima i jęczmień jary. Produkcja zwierzęca opiera się przede wszystkim na hodowli trzody chlewnej.

Przemysł. Na obszarze LGD brak jest znaczących zakładów przemysłowych zatrudniających więcej niż kilkudziesięciu pracowników. W strukturze podmiotów gospodarczych zauważalna jest przewaga drobnych podmiotów związanych z handlem, budownictwem i przetwórstwem przemysłowym, w drugiej kolejności wszelkiego rodzaju usługi. W obu przypadkach zauważalny jest stopniowy wzrost liczby tego typu jednostek. W 2007 roku na terenie LGD zarejestrowanych było 3600 podmiotów gospodarczych, z czego 135 podmiotów publicznych. Najwyższa liczba podmiotów gospodarczych występuje w gminie Mogilno, gdzie działalność prowadzi 2130 podmiotów. W innych gminach wygląda to następująco: Strzelno 623 podmioty, Jeziora Wielkie 321, Orchowo 302 oraz Dąbrowa 224. Należy zwrócić uwagę, iż duży potencjał rozwojowy obszaru spoczywa w turystyce. Decydują o tym czyste jeziora, występowanie dużych kompleksów leśnych, czyste, nieskażone środowisko naturalne, dużo ciekawych zabytków kultury materialnej i pomników przyrody. Na uwagę

zasługuje zwłaszcza kompleks turystyczno – rekreacyjny w Przyjezierzu o powierzchni ponad 40 ha z rozwiniętą infrastrukturą.

Do ważniejszych przedsiębiorstw zaliczyć można: Holenderska Chłodnia Owoców i Warzyw w Strzelnie, Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego w Bronisławiu, Elewatory zbożowe w Strzelnie, Zakłady Przemysłu Drzewnego oraz kilka innych. Coraz większą popularnością cieszą się również gospodarstwa agroturystyczne, które powstają na terenie LGD.

Do największych zakładów na terenie LGD należą ponadto: "Sanplast" w Wymysłowicach (gmina Strzelno), FAT – POL. Tools Sp. z o.o. w Strzelnie, PPZ Bronisław Sp. z o.o. w miejscowości Bronisław (gmina Strzelno), Pomimex w Mogilnie, Cordes Polen Sp. z o.o. w Mogilnie, Delmotex Sp. z o.o. w Mogilnie, Firma budowlana Tamax Bis w Dąbrowie, Zakład Rolny „Dąbrowa” w Dąbrowie, Transtal – Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe w Słaboszewku (gmina Dąbrowa), Zakład Produkcyjno - Handlowo-Usługowy Materiałami Budowlanymi w Szczepanowie (gmina Dąbrowa), Gorzelnia w Orchowie, Prywatna piekarnia "Heljan" w Orchowie, Stacja Obsługi Samochodów H. Górnego w Orchowie, Gradmar- artykuły elektryczne w Orchowie. Ponadto na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju znajduje się duża ilość małych zakładów usługowych i sklepów.

II.3. Specyfika obszaru.

Obszar LGD przesycony jest historycznymi zdarzeniami i materialnymi świadectwami z okresu kształtowania się państwowości polskiej. Plemiona łączące się w jeden organizm ówczesnego państwa to praojcowie dzisiejszych mieszkańców Kujaw i Wielkopolski, wśród których ukształtowały się tak istotne cechy, jak gospodarność, pragmatyzm działania, przywiązanie do ziemi i dążenie do rozwoju. Cechy te stały się istotnymi wartościami dla mieszkańców tych ziem i łączą ich, pozwalając na efektywną współpracę opartą na jednakowym systemie wartości. Dziedzictwo historyczne jest podstawą jedności kulturowej mieszkańców, skutkującej silną identyfikacją z miejscem zamieszkania.

Mieszkańcy czują się silnie związani z miejscem zamieszkania, a więź ta wyraźnie rośnie wraz z wiekiem respondentów. Jednak ta jedność kulturowa i silna więź z miejscem zamieszkania wystawiona jest obecnie na trudną próbę, jaką stanowią problemy związane z dużym bezrobociem i złym stanem infrastruktury technicznej. Różnica w postrzeganiu związana z wiekiem i deklarowaną chęcią opuszczenia miejsca zamieszkania, wskazuje, że znaczny odsetek młodzieży rozważa możliwość emigracji. Oznacza to, że konieczne jest podjęcie działań w

celu ożywienia gospodarczego i awansu społecznego, aby ten trend zahamować i nie dopuścić do depopulacji obszarów wiejskich LGD. Poprawa jakości życia jest najskuteczniejszą drogą do osiągnięcia żywotności wsi.

Z kolei jedność kulturowa jest istotnym elementem budowania poprawnych relacji ekonomicznych i podstawą szerszej współpracy między mieszkańcami. Historyczna spuścizna Piastów wykorzystana obecnie jako wyróżnik szlaku turystycznego wytyczonego w 1960 roku pod nazwą „Szlak Piastowski”, a także bogactwo krajobrazu i walory przyrodnicze (zwłaszcza objęty ochroną Nadgoplański Park Tysiąclecia należący do sieci Natura 2000), zdeterminowały wybór tematów wiodących i celów strategicznych zawartych w zintegrowanej strategii.

III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.

Zamieszczona poniżej analiza SWOT powstała w wyniku opracowania cząstkowych analiz, które wypracowane zostały przez uczestników, w trakcie konsultacji społecznych przeprowadzonych w każdej z gmin obszaru LGD, w terminie 17.10. – 28.10.2008 r. oraz 15.11.2008 r. – 07.01.2009r. W konsultacjach uczestniczyło w sumie ponad 100 osób. Analiza SWOT dotyczy całego obszaru LGD i zawiera aspekty wybranych przez uczestników warsztatów następujących sfer: turystyka, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne; produkt lokalny i tradycje, potencjał ludzki, infrastruktura społeczna, edukacyjno-oświatowa i kulturalna poprawiająca jakość życia na terenach wiejskich oraz przedsiębiorczość, rolnictwo i przemysł. Zapisy zawarte w opracowanej analizie SWOT znajdują potwierdzenie w odczuciu społecznym co zostało zaprezentowane w wynikach badania socjologicznego mieszkańców obszaru LGD (ankieta służąca do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju).

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

OBSZAR PRIORYTETOWY:

TURYSTYKA, DZIEDZICTWO KULTUROWE I ŚRODOWISKO NATURALNE

Silne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobrze udokumentowane dziedzictwo historyczne z okresu budowy państwowości polskiej; 2. Położenie na Szlaku Piastowskim i szlaku kościołów pałuckich; 3. Unikatowe zabytki historyczne, w tym klasy „0” (np. zespół kościołów w Strzelnie i zespół klasztorny i katedra w Mogilnie) oraz pozostałe obiekty wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków; 4. Rozwijający się sektor usług czasu wolnego na obszarze LGD – zainteresowanie walorami wypoczynkowymi ze strony osób odwiedzających; 5. Zasoby naturalne: Nadgoplański Park Tysiąclecia, Powidzki Park Krajobrazowy, należące do sieci Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, rezerваты; 6. Znane w regionie miejsca kultu religijnego: Markowice, Strzelno i Mogilno, Linówiec; 7. Duża liczba czystych jezior i lasów; 8. Zróżnicowane walory turystyczne umożliwiające rozwój oferty dla różnych grup turystów; 9. Tajemnicze piktogramy w zbożu w Wylatowie; 10. Atrakcyjna architektura krajobrazu; 11. Przyjazne warunki klimatyczne (łagodny klimat) sprzyjające turystyce; 12. Brak przemysłu i zanieczyszczeń; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nieskoordynowana promocja i informacja turystyczna obszaru LGD; 2. Niezadowalający stan infrastruktury turystycznej (poza Przyjezierzem) i kulturalnej; 3. Powolny rozwój drobnej gastronomii; 4. Mała i nierównomiernie rozłożona liczba gospodarstw agroturystycznych. 5. Znikoma ilość miejsc noclegowych (poza gminą Jeziora Wielkie); 6. Niewystarczająca promocja produktów turystycznych, np. Szlaku Piastowskiego; 7. Niewystarczające oznakowanie szlaków i lokalnych atrakcji – zabytków, pomników przyrody, miejsc widokowych itp. 8. Brak ścieżek rowerowych, w tym w miejscach szczególnie atrakcyjnych, np. wzdłuż bezkolizyjnej linii kolejowej Mogilno – Orchowo, wokół jezior na terenie gmin: Strzelno, Jeziora Wielkie, Orchowo i Dąbrowa; 9. Nie w pełni wykorzystane walory środowiskowe; 10. Brak małej architektury turystycznej (np. punktów widokowych, ławek, miejsc odpoczynku, boisk, kładek) i zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych; 11. Brak przystani żeglarskiej, punktów wypożyczenia rowerów, kajaków, ośrodków jazdy konnej i wiosek tematycznych; 12. Niewystarczająca ilość działań w

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>13. Nie wyeksploatowany wizerunek regionu;</p> <p>14. Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców regionu (obowiązkowe zajęcia z ekologii w programie nauczania),</p> <p>15. Dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna dróg wojewódzkich i powiatowych;</p> <p>16. Unikatowe miejsca spotkań artystów np. dworek w Słaboszewku.</p>	<p>zakresie ochrony czystości wód, lasów i pozostałego terenu LGD;</p> <p>13. Mało zróżnicowana oferta turystyczna;</p>
Okazje, szanse	Trudności, zagrożenia
<p>1. Możliwość pozyskania w najbliższych latach środków na rozwój turystyki oraz obszarów wiejskich ze środków z programu Leadera, RPO i innych.</p> <p>2. Efektywne wykorzystanie funduszy UE w okresie programowania na lata 2007-2013;</p> <p>3. Zaangażowanie wielu osób i środowisk na rzecz LGD;</p> <p>4. Możliwość skorzystania z doświadczeń innych inicjatyw typu Leader oraz z programów współpracy;</p> <p>5. Wykorzystanie lokalnej historii, tradycji, kultury i walorów lokalnego środowiska, lokalnej infrastruktury turystycznej, lokalnych produktów i usług;</p> <p>6. Realizacja projektów przy udziale kilku partnerów i wdrażanych na obszarze jednej lub kilku gmin;</p> <p>7. Realizacja projektów przyczyni się do promocji LGD zarówno na terenie realizacji LSR oraz na terenie województwa i Polski;</p> <p>8. Wzrost zapotrzebowania na oryginalną i przystępną cenowo</p>	<p>1. Wysokie koszty inwestycji w ochronę środowiska;</p> <p>2. Działalność odkrywkowa kopalń i powodowany tym opadający stan wód (jeziora na terenie gminy Jeziora Wielkie);</p> <p>3. Rozbieżność interesów pomiędzy ochroną ekosystemów a funkcjami gospodarczymi, turystycznymi i osadniczymi;</p> <p>4. Konkurencja ze strony innych regionów;</p> <p>5. Zmieniające się trendy w turystyce, związane z turystyką tematyczną;</p> <p>6. Rygorystyczne przepisy dotyczące ochrony środowiska, uniemożliwiające tworzenie nowej infrastruktury;</p> <p>7. Niewystarczająca ilość kapitału na inwestycje;</p> <p>8. Skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych – duża biurokracja – zagrożenie szczególnie istotne dla osób fizycznych i organizacji pozarządowych (wkład własny, zasada refundacji, nadmierna sprawozdawczość).</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>ofertę wypoczynku;</p> <p>9. Moda na turystykę tematyczną (kulinarną, historyczną, regionalną, alternatywną, ekstremalną, weekendową, pielgrzymkową, itp.);</p> <p>10. Realizacja projektów o pozytywnym wpływie na środowisko.</p> <p>11. Powiększenie sieci obszarów Natura 2000 na obszarze LGD (gmina Orchowo);</p> <p>12. Rozwój intelektualny i towarzyszące mu wdrażanie nowych technologii, wzrost świadomości ekologicznej w społeczeństwie.</p> <p>13. Wzrost zamożności klasy średniej;</p> <p>14. Wykorzystanie na cele turystyczne i rekreacyjne nieczynnej bezkolizyjnej linii kolejowej Mogilno-Orchowo (punkty widokowe, punkty postojowe i informacyjne);</p> <p>15. Wytyczenie i budowa nowych szlaków i ścieżek (rowerowych, pieszych, konnych, wodnych itp.);</p> <p>16. Tworzenie wiosek tematycznych;</p> <p>17. Możliwość wykorzystanie istniejących miejsc i obszarów na cele rekreacyjno – wypoczynkowe;</p> <p>18. Wzrost liczby turystów zagranicznych.</p>	
---	--

**OBSZAR PRIORYTETOWY:
PRODUKT LOKALNY I TRADYCJE**

Silne strony	Słabe strony
1. Istnienie produktów lokalnych i tradycyjnych: itp. znany w województwie Festyn Pomidorowy	1. Brak kursów i szkoleń w zakresie nabycia nowych umiejętności i kwalifikacji w zakresie rękodzieła i

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>w Jeziorach Wielkich, Święto Ziemniaka w Chabsku i Święto Pieroga w Kwieciszewie;</p> <p>2. Patriotyzm lokalny mieszkańców, przywiązanie do lokalnej tradycji i kultury;</p> <p>3. Rosnące znaczenie agroturystyki w ofercie regionu, dla której produkty ekologiczne i tradycyjne mogą być uzupełnieniem propozycji dla turystów;</p> <p>4. Zachowane i kultywowane tradycyjne obrzędy i zwyczaje (folklor i rękodzieło);</p> <p>5. Istnienie zespołów folklorystycznych i ludowych;</p> <p>6. Działalność artystów, twórców i wytwórców lokalnych produktów;</p> <p>7. Kultywowanie historii i tradycji obszaru LGD – upamiętnienie miejsc zamieszkania znanych postaci (itp. J. Waldorffa), upowszechnienie prywatnych zbiorów muzealnych (Głucha Puszcza) i wykopalisk archeologicznych;</p> <p>8. Występowanie muzeów, izb pamięci i skansenów;</p> <p>9. Możliwości produkcji żywności ekologicznej;</p> <p>10. Przyjazne warunki klimatyczne (łagodny klimat) sprzyjające turystyce i rolnictwu;</p> <p>11. Brak przemysłu i zanieczyszczeń;</p> <p>12. Zaradność, pracowitość społeczności lokalnej;</p> <p>13. Zbliżona charakterystyka gmin tworzących LGD.</p>	<p>ginących zawodów (przede wszystkim dla ludzi młodych);</p> <p>2. Niewystarczająca promocja produktów lokalnych i regionalnych obszaru LGD;</p> <p>3. Relatywnie niska wiedza na temat kreowania, wykorzystania produktu lokalnego i jego promocji wśród społeczności wiejskiej;</p> <p>4. Brak kapitału finansowego;</p> <p>5. Mała liczba gospodarstw agroturystycznych na przeważającym obszarze LGD (z wyłączeniem Jezior Wielkich);</p> <p>6. Mała liczba zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w zakresie lokalnych tradycji, zwyczajów itp.;</p> <p>7. Słabo wyposażone placówki kulturalne (itp. brak strojów regionalnych, instrumentów i wyposażenia technicznego);</p> <p>8. Mała liczba wydawnictw o charakterze lokalnym (opracowania historyczne, katalogi, foldery, zapiski źródłowe, itp.);</p> <p>9. Brak wspólnych i znaczących działań w celu promocji produktów lokalnych przez dotychczasowych wytwórców;</p> <p>10. Niski poziom aplikowania po środki UE w celu organizacji zdarzeń o charakterze lokalnym (konkursy, festyny, promocja kultury, tradycji i produktów lokalnych);</p> <p>11. Niewystarczające środki w budżetach gmin na działania związane z kulturą;</p>
Okazje, szanse	Trudności, zagrożenia
1. Oś LEADER oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania szansą rozwoju w sferze produktów	1. Bariery mentalne i zaniżona ocena swoich umiejętności wśród

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>lokalnych i żywności ekologicznej (chleb dąbrowicki, pierniki w Chabsku, produkty lokalne z gminy Orchowo);</p> <p>2. Wykorzystanie lokalnej historii, tradycji, kultury i walorów lokalnego środowiska, lokalnej infrastruktury turystycznej, lokalnych produktów i usług;</p> <p>3. Wytwarzanie, kultywowanie, promocja i odtwarzanie produktów lokalnych;</p> <p>4. Realizacja projektów przy udziale kilku partnerów i wdrażanych na obszarze jednej lub kilku gmin;</p> <p>5. Zaangażowanie wielu osób i środowisk na rzecz partnerstwa w tym producentów i twórców oraz organizacji pozarządowych;</p> <p>6. Wprowadzenie do menu gospodarstw agroturystycznych i punktów gastronomicznych regionalnych potraw;</p> <p>7. Powstanie informatorów, map, przewodników, opracowań historycznych i folderów promujących LGD,</p> <p>8. Możliwość wypromowania rękodzielnictwa (haftu, koronkarstwa, ozdób), malarstwa, rzeźby i tradycyjnych (w tym ginących) zawodów;</p> <p>9. Kontynuacja dotychczasowych i stworzenie nowych festynów, konkursów, pokazów produktów lokalnych i tradycyjnych;</p> <p>10. Działalność istniejących i reaktywacja wcześniej działających zespołów ludowych, folklorystycznych, tanecznych i orkiestr;</p> <p>11. Rosnące zainteresowanie konsumentów produktami o wysokich walorach zdrowotnych (żywność ekologiczną i tradycyjne wyroby na terenie dużych</p>	<p>mieszkańców;</p> <p>2. Niewykorzystanie potencjału kulturowo-historycznego oraz turystycznego dla promocji produktów lokalnych, ich twórców oraz tradycji regionu;</p> <p>3. Brak współpracy między starszymi i młodszymi mieszkańcami regionu w zakresie kultywowania obyczajów, tradycji i przekazywania wiedzy oraz doświadczeń;</p> <p>4. Wysokie koszty wytwarzania żywności ekologicznej, skąpy rynek zbytu, wprowadzanie żywności modyfikowanej genetycznie (GMO);</p> <p>5. Niestabilne i niespójne prawo i przepisy fiskalne nieprzyjazne dla rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej i rodzinnej;</p> <p>6. Skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych – duża biurokracja – zagrożenie szczególnie istotne dla osób fizycznych i małych organizacji pozarządowych (wkład własny, zasada refundacji, nadmierna sprawozdawczość).</p>
---	--

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>aglomeracji miejskich);</p> <p>12. Realizacja projektów zawierających promocję w mediach o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim;</p> <p>13. Promocja rynku produktów lokalnych;</p> <p>14. Tworzenie nowych miejsc pracy i dodatkowych źródeł dochodów;</p> <p>15. Odtworzenie tradycyjnych dla regionu upraw;</p> <p>16. Wzrost liczby turystów zagranicznych;</p> <p>17. Możliwość nawiązania współpracy z gminami z Polski i zagranicy;</p>	
---	--

OBSZAR PRIORYTETOWY:
POTENCJAŁ LUDZKI

Silne strony	Słabe strony
<p>1. Środki z POKL oraz RPO.</p> <p>2. Relatywnie wysoki odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym;</p> <p>3. Aktywne działanie mieszkańców w organizacjach pozarządowych, kołach gospodyń wiejskich, OSP i in.;</p> <p>4. Dostępność usług rekreacyjno-sportowych w halach sportowych w Dąbrowie, Orchowie, Mogilnie, Strzelnie i Przyjezierzu;</p> <p>5. Zaradność, pracowitość społeczności lokalnej;</p> <p>6. Potencjał wykształconych, aktywnych ludzi;</p> <p>7. Doświadczenie w pozyskiwaniu, zagospodarowaniu i rozliczaniu zewnętrznych środków pomocowych;</p> <p>8. Zbliżona charakterystyka gmin</p>	<p>1. Niewykorzystane zasoby sił roboczych na obszarze wiejskim LGD;</p> <p>2. Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców obszaru;</p> <p>3. Atomizacja społeczności lokalnych;</p> <p>4. Mała liczba projektów integrujących mieszkańców różnych miejscowości i gmin;</p> <p>5. Niski przyrost naturalny;</p> <p>6. Problemy społeczne wynikające z bezrobocia; brak kursów na rzecz nabycia nowych kwalifikacji i zwiększenia dotychczasowych;</p> <p>7. Duży odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej;</p> <p>8. Niski stopień dywersyfikacji dochodów mieszkańców wsi;</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>tworzących LGD – również pod względem społecznym – zwielokrotniony potencjał ludzki i operacyjny;</p> <p>9. Zaangażowanie wielu osób i środowisk na rzecz LGD;</p> <p>10. Organizacja imprez kulturalnych i sportowych: festynów, imprez integracyjnych, konkursów i zawodów itp.);</p>	<p>9. Zubożenie części społeczeństwa i niskie dochody, zwłaszcza osób zamieszkujących obszary wiejskie;</p> <p>10. Mała liczba sponsorów;</p> <p>11. Brak ofert kształcenia dla dorosłych;</p> <p>12. Brak miejsc pracy i kursów w szczególności dla kobiet;</p> <p>13. Relatywnie duży odsetek osób niepełnosprawnych pozbawionych specjalistycznej opieki i kontaktów ze światem zewnętrznym;</p> <p>14. Niska aktywność i postawy roszczeniowe mieszkańców byłych PGR-ów;</p> <p>15. Problemy dotyczące uzależnień mieszkańców w szczególności wśród młodzieży;</p> <p>16. Bariery mentalne i niechęć do działań społecznych części społeczności lokalnej;</p> <p>17. Niewystarczająca opieka przedszkolna;</p> <p>18. Mała aktywność społeczna młodych mieszkańców i migracja;</p> <p>19. Niewielka liczba projektów realizowanych w partnerstwie;</p> <p>20. Niewystarczająca promocja idei wolontariatu;</p>
Okazje, szanse	Trudności, zagrożenia
<p>1. Oś LEADER oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania szansą rozwoju w sferze społecznej;</p> <p>2. Możliwości wymiany dobrych praktyk z instytucjami i LGD w kraju i za granicą;</p> <p>3. Możliwość promowania postaw przedsiębiorczych oraz organizowania kursów zwiększających i pozwalających nabyć nowe kwalifikacje zawodowe</p>	<p>1. Migracja młodych, lepiej wykształconych mieszkańców obszaru LGD do większych aglomeracji i za granicę;</p> <p>2. Przejmowanie części negatywnych zachowań z otoczenia - konsumpcjonizm, zmiana wartości i postawy roszczeniowe;</p> <p>3. Występujący zanik solidarności społecznej i pomocy sąsiedzkiej;</p> <p>4. Utrwalanie zjawiska ubóstwa</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>młodym i dorosłym mieszkańcom;</p> <p>4. Rozwój edukacji – zwracanie coraz większej uwagi na kształcenie ustawiczne oraz wyższe wykształcenie;</p> <p>5. Umożliwienie rozwoju młodzieży szczególnie uzdolnionej;</p> <p>6. Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez program zajęć poza szkolnych;</p> <p>7. Powiększenie i uatrakcyjnienie oferty dla wszystkich mieszkańców przez: domy kultury, biblioteki, świetlice i inne placówki kulturalno-oświatowe;</p> <p>8. Wydawanie wspólnego dla LGD biuletynu informacyjnego, z harmonogramem zdarzeń kulturalnych;</p> <p>9. Wykorzystanie nowoczesnych technologii w informowaniu mieszkańców LGD o prowadzonych wydarzeniach (poczta elektroniczna, forum i strony WWW);</p> <p>10. Usprawnienie współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną i przedsiębiorcami;</p> <p>11. Wzmacnianie partnerstwa LGD w oparciu o nowych partnerów (zgodnie z zasadą trójsektorowości);</p> <p>12. Możliwość wspierania działań na rzecz osób niepełnosprawnych i pozostałych osób będących w gorszym położeniu;</p> <p>13. Uaktywnienie większej liczby mieszkańców podczas organizowanych imprez kulturalnych i sportowych;</p> <p>14. Podniesienie poziomu kultury i sprawności fizycznej społeczeństwa;</p> <p>15. Rozwój intelektualny i</p>	<p>i wykluczenia społecznego;</p> <p>5. Powolny wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej;</p> <p>6. Zwiększająca się liczba osób ulegających uzależnieniom;</p> <p>7. Niż demograficzny, starzejące się społeczeństwo;</p> <p>8. Niewystarczające wsparcie finansowe dla instytucji pozarządowych;</p> <p>9. Skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych – duża biurokracja – zagrożenie szczególnie istotne dla organizacji pozarządowych (wkład własny, zasada refundacji, nadmierna sprawozdawczość).</p>
--	---

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

<p>towarzyszące mu nowe technologie, kontakty z wyjeżdżającymi za granicę, wzrost znajomości języków obcych;</p> <p>16. Możliwość korzystania z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki; programów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego i innych.</p> <p>17. Możliwość wsparcia finansowego poprzez przekazanie 1% podatku na organizacje pożytku publicznego.</p>	
--	--

OBSZAR PRIORYTETOWY

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA, EDUKACYJNO-OŚWIATOWA I KULTURALNA POPRAWIAJĄCA JAKOŚĆ ŻYCIA NA TERENACH WIEJSKICH.

Silne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobra infrastruktura społeczna (ośrodki zdrowia, administracja publiczna, szkoły); 2. Stosunkowo wysoki poziom zwodociągowania i skanalizowania gmin; 3. Dobrze rozwinięta sieć szkół i świetlic; 4. Istnienie sal sportowych w Dąbrowie, Orchowie, Mogilnie, Strzelnie i Przyjezierzu; 5. Dobrze rozwinięta sieć dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych; 6. Działalność Gminnych Centrów Informacji (np. w Dąbrowie i Orchowie); 7. Tereny pod inwestycje. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczająca liczba ośrodków kultury; 2. Słaba infrastruktura i zaplecze techniczne domów kultury i świetlic wiejskich; brak zaplecza dla działających zespołów artystycznych, organizacji pozarządowych (w tym organizacji osób niepełnosprawnych); 3. Duże różnice pomiędzy gminami w dostępie do hal, sal gimnastycznych i obiektów sportowych; 4. Brak funduszy na inwestycje; 5. Niewystarczająca ilość przedszkoli; 6. Mała liczba oczyszczalni przydomowych; 7. Duża liczba dachów pokrytych eternitem; 8. Niska dostępność do Internetu, znikoma liczba kafejek internetowych (wyłącznie w miastach: Mogilno i Strzelno); 9. Niezadowalający stan dróg

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

	<p>lokalnych;</p> <p>10. Słaba promocja terenów inwestycyjnych;</p> <p>11. Brak małej infrastruktury i zagospodarowanie centrów wsi: ścieżki rowerowe, chodniki, brak miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych, restauracji, miejsc noclegowych (hotele, pensjonaty) oraz infrastruktury sportowej;</p> <p>12. Nie wystarczająca ilość środków na infrastrukturę;</p>
Okazje, szanse	Trudności, zagrożenia
<p>1. Efektywne wykorzystanie funduszy UE i krajowych w zakresie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej (np. boiska sportowe);</p> <p>2. Wykorzystanie budynków poprzemysłowych na działalność kulturalną (gorzelnie, dworce kolejowe, wieże ciśnień, obiekty po PGR-ach, itp.);</p> <p>3. Możliwość doposażenia placówek kulturalnych i edukacyjno – oświatowych, siedzib organizacji pozarządowych (w tym organizacji osób niepełnosprawnych);</p> <p>4. Rosnąca ocena atrakcyjności życia i mieszkania na obszarach wiejskich;</p> <p>5. Moda na zdrowy tryb życia i mieszkanie na wsi.</p>	<p>1. Rosnące tempo rozwoju technologii wymagające ponoszenia znaczących nakładów na rozwój produktów i usług oraz podtrzymywanie konkurencyjności oferty;</p> <p>2. Konkurencja ze strony innych regionów;</p> <p>3. Skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych na infrastrukturę (wkład własny, zasada refundacji, nadmierna sprawozdawczość);</p> <p>4. Wysokie koszty inwestycji infrastrukturalnych;</p> <p>5. Niewykorzystanie terenów wydzielonych na inwestycje.</p> <p>6. Duże koszty uzbrojenia terenów pod inwestycje;</p> <p>7. Duża odległość od dużych aglomeracji;</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

**OBSZAR PRIORYTETOWY
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, ROLNICTWO I PRZEMYSŁ**

Silne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zrównoważony rozwój rolnictwa; 2. Duża liczba gospodarstw żywnotnych ekonomicznie; 3. Rolnictwo o wysokiej kulturze; 4. Stosowanie metod ekologicznych, niski stopień nawożenia i stosowania środków ochrony roślin; 5. Brak przemysłu i zanieczyszczeń; 6. Przyjazne warunki klimatyczne (łagodny klimat) sprzyjające rolnictwu; 7. Dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna; 8. Położenie przy drogach krajowych (z wyjątkiem Dąbrowy i Orchowa); 9. Silna więź rolników z ziemią; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niestabilne i niespójne prawo i przepisy fiskalne nieprzyjazne dla rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej i rodzinnej; 2. Postępująca globalizacja rynków rolnych – spadek opłacalności produkcji rolnej zarówno roślinnej jak i zwierzęcej; 3. Spadek konkurencyjności zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, rzutuujący na sytuację ekonomiczną dostawców płodów rolnych; 4. Brak grup producenckich i znikoma liczba zrzeszeń rzemieślniczych; 5. Słabo rozwinięte przetwórstwo rolno-spożywcze; 6. Istnienie gospodarstw drobnych i zróżnicowanych; 7. Duże bezrobocie; 8. Mała ilość podmiotów gospodarczych i dużych zakładów stwarzających miejsca pracy; 9. Niechęć do podejmowania własnej działalności gospodarczej; 10. Mała liczba szkoleń w zakresie nabywania nowych i przekwalifikowania dotychczasowych umiejętności rolników; 11. Niewystarczający poziom usług doradczych i informacyjnych dla rolników z zakresu korzystania ze środków pomocowych, tworzenia wniosków aplikacyjnych, różnicowania działalności rolniczej, współpracy w ramach grup producenckich, itp.

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

	<p>12. Brak doradztwa w zakresie: prawa, księgowości i poradnictwa zawodowego (np. w odniesieniu do osób decydujących się uruchomić własną działalność gospodarczą);</p> <p>13. Małe zaangażowanie rolników w procesy zmian gospodarczych – dominacja postaw roszczeniowych;</p> <p>14. Niewielki popyt na produkty ekologiczne na lokalnym rynku zbytu;</p> <p>15. Słaba promocja obszaru i warunków dla potencjalnych inwestorów;</p>
Okazje, szanse	Trudności, zagrożenia
<p>1. Środki z PROW, RPO, PO KL i Innych;</p> <p>2. Tworzenie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw;</p> <p>3. Utworzenie nowych miejsc pracy;</p> <p>4. Wspieranie działań na rzecz rozwoju partnerstwa spożywczego i rynku hurtowego;</p> <p>5. Inicjowanie i wspieranie procesu tworzenia grup producenckich i spółdzielczości wiejskiej;</p> <p>6. Stworzenie bazy przetwórstwa rolniczego (w tym również punktów skupu) w celu ułatwienia zbytu produktów;</p> <p>7. Wypromowanie regionalnych produktów żywnościowych;</p> <p>8. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków;</p> <p>9. Powstawanie nowych zakładów pracy;</p> <p>10. Oś LEADER oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania szansą rozwoju w sferze produktów lokalnych i żywności ekologicznej;</p> <p>11. Zaangażowanie wielu osób i</p>	<p>1. Słaba perspektywa rozwoju przemysłowego;</p> <p>2. Rosnące tempo rozwoju technologii wymagające ponoszenia znaczących nakładów na rozwój produktów i usług oraz podtrzymywanie konkurencyjności oferty;</p> <p>3. Niestabilne i niespójne prawo i przepisy fiskalne nieprzyjazne dla rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej i rodzinnej;</p> <p>4. Postępująca globalizacja rynków rolnych – spadek opłacalności produkcji zbóż, cukru, drobiu itp.</p> <p>5. Spadek konkurencyjności zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, rzutujący na sytuację ekonomiczną dostawców płodów rolnych;</p> <p>6. Szybko rosnące koszty produkcji w rolnictwie;</p> <p>7. Konkurencja ze strony innych regionów;</p> <p>8. Skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych – duża biurokracja – zagrożenie</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

środowisk na rzecz LGD w tym producentów i twórców;	szczególnie istotne dla osób fizycznych i przedsiębiorstw;
12. Zdobycie nowych kwalifikacji przez rolników i leśników oraz podejmowanie działalności poza rolniczej;	
13. Wzrost zamożności klasy średniej;	
14. Rosnące zainteresowanie konsumentów produktami o wysokich walorach zdrowotnych (żywność ekologiczną i tradycyjne wyroby na terenie dużych aglomeracji miejskich);	
15. Realizacja działań na rzecz przedsiębiorczości, w tym szkolenia w zakresie aktywizacji zawodowej;	
16. Pozyskanie inwestorów zewnętrznych;	
17. Odtworzenie tradycyjnych dla regionu upraw;	
18. Realizacja projektów o pozytywnym wpływie na środowisko.	

Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy SWOT.

Analiza silnych i słabych stron oraz okazji i zagrożeń, dotycząca obszaru Lokalnej Grupy Działania „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”, opracowana została w sposób partycypacyjny, podczas konsultacji społecznych przeprowadzonych na terenie każdej z gmin objętych działaniem Lokalnej Grupy Działania. Zapisy proponowane i zgłaszane przez uczestników tych spotkań do poszczególnych elementów analizy SWOT są odzwierciedleniem sposobu postrzegania swojego otoczenia, posiadanych zasobów, własnych wad i zalet, a także przyczyn swojej sytuacji i perspektyw na przyszłość. Zapisy te można określić jako dość standardowe, chociaż trafne i wskazujące na dużą zdolność uczestników do obserwacji i wyciągania wniosków. Warto jednak podkreślić inny istotny aspekt tak realizowanej metody analitycznej – uruchomienie procesu społecznego, polegającego na precyzowaniu i publicznym formułowaniu ocen wobec własnej społeczności, jej sił i słabości oraz ich źródeł, a także na poszukiwaniu okazji czy

szans w swoim otoczeniu i toczących się procesach oraz dostrzeganiu w nich zagrożeń.

Analiza SWOT w swych głównych założeniach metodologicznych stanowi podstawowe narzędzie do formułowania strategii rozwojowych, które opierać powinny się na wykorzystaniu i wzmacnianiu silnych stron, zdolności do optymalnego korzystania z dostrzeganych okazji, a także na uwzględnianiu słabych stron, zwłaszcza tych mogących hamować lub uniemożliwiać rozwój, oraz na przygotowaniu odpowiedzi na zidentyfikowane zagrożenia.

Zidentyfikowane przez uczestników spotkań silne i słabe strony oraz okazje i zagrożenia stanowią dobry materiał do prac nad Lokalną Strategią Rozwoju. Przedstawiciele środowisk lokalnych biorących udział w warsztatach uznali za najważniejsze atuty swojego obszaru uznali: bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe i środowisko naturalne oraz potencjał ludzki. Do tych bogactw zaliczyć możemy: lasy z bogatą florą i fauną, liczne jeziora, zabytki kultury materialnej (kościół, dworek, pałac, itd.) oraz niematerialnej (zwyczaje, stroje, obrzędy itp.). Ponadto uczestnicy wskazali na poprawę jakości życia mieszkańców na terenach wiejskich jako element konieczny do rozwoju społeczno - gospodarczego. Wskazane dwa zasadnicze obszary priorytetowe będą podstawą do uruchomienia konkretnych działań i wyzwolenia aktywnych postaw wśród mieszkańców. Wnioski wypływające z przeprowadzonej analizy są następujące:

„Silne strony” - wnioski

Dostrzeżono bardzo ważne dla obszaru LGD zasoby, zwłaszcza przydatne w szybkim rozwoju turystyki elementy – wybitne, unikatowe zabytki o co najmniej europejskim znaczeniu (np. zabytki romańskie klasy „0” w Strzelnie), Szlak Piastowski, miejsca kultu religijnego, walory krajobrazowe i niezwykle atrakcyjny obszar Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, Powidzkiego Parku Krajobrazowego i Lasów Miradzkich. Zwrócono też uwagę na znany na całym świecie fakt pojawiania się tajemniczych piktogramów w zbożu w Wylatowie. Na obszarze LGD funkcjonuje również od wielu lat znany w Polsce ośrodek rekreacyjno-wypoczynkowy w Przyjezierzu, z którego doświadczeń może korzystać więcej miejscowości.

Dziedzictwo historyczne, zabytki, zachowane tradycje, bogactwo przyrody i walory krajobrazu, a także istniejące szlaki i obiekty turystyczne stanowić mogą doskonałą podstawę do planowania rozwoju gospodarczego obszaru w oparciu o rozwój różnych form turystyki.

Obszar LGD charakteryzuje się również dobrze rozwiniętym rolnictwem (z uwagi na jakość gleb, kulturę rolną i żywotność ekonomiczną gospodarstw). Może to być podstawą do rozwoju alternatywnych źródeł dochodów – agroturystyki, produktów lokalnych oraz rękodzieła.

Silnymi stronami, które mogą stanowić o sukcesie rozwoju turystyki i nowego sektora w rolnictwie są: relatywnie wysoki odsetek młodzieży oraz aktywność mieszkańców.

Elementem ważnym dla rozwoju turystyki, promocji obszaru i ożywienia gospodarczego może stać się dziedzictwo kulinarne, pozwalające na reaktywowanie i rozwój lokalnych produktów.

„Słabe strony” - wnioski

Słabe strony dostrzeżone przez mieszkańców podczas analizy SWOT są w zasadzie listą problemów do rozwiązania i zadań do realizacji. Bardzo ważnym wydaje się sam fakt ich wyartykułowania. Jeżeli w ślad za tym pojawią się propozycje dotyczące sposobów działania, źródeł ich finansowania oraz instytucji i osób odpowiedzialnych, to tym samym rozpocznie się proces „likwidacji” słabych stron lub przynajmniej zmniejszania ich negatywnego wpływu na obszar LGD.

Część słabych stron jest związana ze stanem infrastruktury technicznej, zaplecza technicznego ośrodków kulturalno – oświatowych, niewystarczającą promocją regionu w zakresie posiadanych walorów i ofert dla potencjalnych inwestorów. Dostrzeżono również problemy wynikające z przyczyn natury społecznej – małe zaangażowanie rolników w procesy zmian, atomizację społeczności lokalnych, ukryte bezrobocie itp. Część problemów wynikających ze słabych stron wymagać będzie działań długofalowych i kosztownych (np. rozwój przetwórstwa rolnego, rozwój infrastruktury turystycznej), ale część wymagać będzie tylko większego zaangażowania mieszkańców i lepszej organizacji lub inaczej zorientowanej dotychczasowej aktywności.

„Okazje” - wnioski

Szanse i okazje, wyartykułowane w analizie SWOT przez mieszkańców, są tymi elementami, które w strategii mogą i powinny pozwolić na pełne wykorzystanie atutów i posiadanych zasobów, w tym zwłaszcza postrzeganych jako silne strony, oraz pozwolić na osłabienie negatywnego wpływu stron słabych. Szczególnie istotne dla strategii LGD wydają się takie okazje, jak rosnące znaczenie agroturystyki, produktów lokalnych, dostrzeżona moda na tak zwany „powrót do

korzeni” (turystyka tematyczna, chęć osiedlania się na wsi, renesans produktów tradycyjnych itp.) oraz zainteresowanie zdrowym stylem życia (ochrona środowiska, idea „slow food”, żywność ekologiczna). Istotną szansę stanowią również dostępne środki pomocowe UE, które umiejętnie wykorzystane pozwolą na realizację projektów zarówno w odniesieniu do kapitału ludzkiego, jak i do sfery infrastrukturalnej.

„Zagrożenia” - wnioski

Zagrożenia są kategorią stanowiącą realne, ale na razie tylko potencjalne problemy. Ich poprawna identyfikacja i sformułowanie ułatwia przygotowanie się do stawienia im czoła wówczas, gdy pojawią się autentycznie. Część wymienionych w analizie zagrożeń jest bardzo realna, dotyczy już wielu obszarów Polski (dotyczy to np. migracji młodzieży do większych ośrodków i za granicę, globalizacji rynków, zwłaszcza rolnych), część zaś (na szczęście) jest zagrożeniem hipotetycznym. Wskazówką do strategii może być więc wykorzystanie swoich atutów (silnych stron) w celu eliminacji zagrożeń, zwłaszcza tych najbardziej realnych. Na przykład, nim ruszy fala migracji młodzieży, można wykorzystać wszystkie możliwości, aby obszar LGD uczynić miejscem atrakcyjnym, poprawić jakość życia, ożywić gospodarczo i społecznie. Wówczas nie będzie powodów do masowej migracji, a być może uda się przyciągać ludzi z innych terenów.

Adekwatność analizy SWOT z lokalnymi kryteriami wyboru projektów przez Radę Programową.

1. **Wartość** rozliczonych projektów przez wnioskodawcę – kryterium wyboru projektów odnoszące się do wszystkich 4 działań. W analizie SWOT wskazano na: doświadczenie w pozyskiwaniu, zagospodarowaniu i rozliczaniu zewnętrznych środków pomocowych (Potencjał ludzki – szanse) oraz na skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych – duża biurokracja – zagrożenie szczególnie istotne dla osób fizycznych i małych organizacji pozarządowych (wkład własny, zasada refundacji, nadmierna sprawozdawczość) – Produkt lokalny i tradycje – trudności/zagrożenia.

Stąd opracowując kryteria przyjęto, że największą liczbę punktów uzyskają operacje, których wdrażaniem zajmą się podmioty z najwyższą kwotą rozliczonych dotacji (koszty całkowite projektu z wkładem własnym). Liczba przyznanych punktów uzależniona będzie od ilości rozliczonych środków

przeznaczonych na zrealizowane projekty od 2004 roku do dnia złożenia wniosku na realizację projektu. Pod uwagę brane będą projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej, samorządów lokalnych (Urząd Marszałkowski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe) lub innych organizacji (Fundacji i Stowarzyszeń). Wysokość wydatkowanych środków poświadczona zostanie poprzez złożenie wraz z wnioskiem dokumentów potwierdzających rozliczenie końcowe projektów.

2. Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów – kryterium wyboru projektów odnoszące się do działań: małe projekty, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej. W analizie SWOT wskazano na: doświadczenie w pozyskiwaniu, zagospodarowaniu i rozliczaniu zewnętrznych środków pomocowych (Potencjał ludzki – szanse) oraz na skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych – duża biurokracja – zagrożenie szczególnie istotne dla osób fizycznych i małych organizacji pozarządowych (wkład własny, zasada refundacji, nadmierna sprawozdawczość) – Produkt lokalny i tradycje – trudności/zagrożenia.

Omawiane kryterium premiuje wnioskodawców, którzy realizowali projekty ze środków Unii Europejskiej lub środków krajowych. Pod uwagę brane będą projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej, samorządów lokalnych (Urząd Marszałkowski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe) lub innych organizacji (Fundacji i Stowarzyszeń), zrealizowane od 2004 roku do dnia złożenia wniosku. Wnioskodawca wraz ze złożonym wnioskiem, zobligowany będzie do przedstawienia kopii umów potwierdzających realizację projektów.

3. Współpraca z partnerami - kryterium wyboru projektów odnosi się do działań: małe projekty oraz Odnowa i rozwój wsi. Z analizy SWOT wynika potrzeba: realizacji projektów przy udziale kilku partnerów i wdrażanych na obszarze jednej lub kilku gmin (Turystyka, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne - szanse); zaangażowania wielu osób i środowisk na rzecz partnerstwa w tym producentów i twórców oraz organizacji pozarządowych (Produkt lokalny i tradycje – szanse). W obszarze priorytetowym Potencjał ludzki (słabe strony) znajduje się zapis mówiący o niewielkiej liczbie projektów realizowanych w partnerstwie. Wskazywano również na zbliżoną charakterystykę gmin

tworzących LGD oraz szansę, jaką daje zaangażowanie wielu osób i środowisk na rzecz LGD.

Biorąc pod uwagę aspekt partnerstwa, pojawiający się w każdym obszarze priorytetowym analizy SWOT przyjęto, że preferowane będą projekty realizowane w partnerstwie z co najmniej jednym podmiotem (osobą fizyczną lub prawną). Najwyższą ilość punktów uzyskają projekty, które realizowane będą przez co najmniej trzy podmioty. Współpraca poświadczona będzie podpisaną umową partnerską pomiędzy podmiotami, zawierającą: zakres obowiązków, podział zadań, określenie wysokości wkładu własnego finansowego lub rzeczowego. Ocena dokonana zostanie na podstawie załączonej do wniosku, w dniu jego składania kopii umowy partnerskiej (zawartej najpóźniej do dnia złożenia wniosku).

4. Wpływ realizacji projektu na promocję obszaru - kryterium wyboru projektów odnoszące się do małych projektów. W analizie SWOT zwrócono uwagę na nieskoordynowaną promocję i informację turystyczną obszaru LGD i na niewystarczającą promocję produktów turystycznych (Turystyka, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne – słabe strony). W szansach wskazywano na potrzebę: realizacji projektów przyczyniających się do promocji LGD zarówno na terenie realizacji LSR oraz na terenie województwa i Polski. Analogicznie w odniesieniu do Produktów lokalnych i tradycji osoby biorące udział w konsultacjach poruszały temat: niewystarczającej promocji produktów lokalnych i regionalnych obszaru LGD oraz braku wspólnych i znaczących działań w celu promocji produktów lokalnych przez dotychczasowych wytwórców (słabe strony); możliwości wypromowania rękodzielnictwa (haftu, koronkarstwa, ozdób), malarstwa, rzeźby i tradycyjnych (w tym ginących) zawodów, realizacji projektów zawierających promocję w mediach o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim oraz promocji rynku produktów lokalnych (szanse).

Mając na uwadze dane zawarte w analizie SWOT przyjęto, że najwyżej ocenione będą projekty, których wnioskodawcy oświadczy, że promocja przeprowadzona będzie przez media o zasięgu co najmniej wojewódzkim (kujawsko-pomorskie lub

wielkopolskie). Promocja poświadczona musi być poprzez oświadczenie wnioskodawcy o współpracy medialnej (np. patronat medialny prasy, radia lub telewizji).

Promocja na poziomie lokalnym, będzie realizowana poprzez: plakaty, ulotki, prasę lokalną i stronę internetową.

5. Obszar realizacji zadania - kryterium wyboru projektów odnoszące się do małych projektów i do odnowy wsi. W analizie SWOT wskazywano na: atomizację społeczności lokalnych i małą liczbę projektów integrujących mieszkańców różnych miejscowości i gmin (Potencjał ludzki – słabe strony). Jednocześnie poruszony został temat zbliżonej charakterystyki gmin tworzących LGD oraz szansy jaką daje możliwość realizacji projektów przy udziale kilku partnerów i wdrażanych na obszarze jednej lub kilku gmin (Turystyka, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne - szanse). Przez teren LGD przebiega Szlak Piastowski oraz atrakcyjne miejsca, które docelowo zostaną wytyczone na szlaki turystyczne. Niektóre z jezior są zlokalizowane na terenie kilku miejscowości a nawet kilku gmin. Wydaje się więc, że projekty realizowane w kilku miejscowościach i gminach są szansą dla obszaru, która została dostrzeżona w trakcie konstruowania analizy SWOT i celów LSR.

Preferowane będą projekty realizowane na terenie więcej niż dwóch miejscowości. LGD dąży do integracji społeczności lokalnych, w szczególności mieszkańców miejscowości znajdujących się w różnych gminach. W momencie składania wniosku, beneficjenci zobowiązani będą do załączenia oświadczenia wnioskodawcy.

6. Status partnera LGD - kryterium wyboru projektów odnoszące się do wszystkich 4 działań. W analizie SWOT wskazano na: zaangażowanie wielu osób i środowisk na rzecz LGD (Potencjał ludzki – silne strony) oraz na potrzebę wzmacniania partnerstwa LGD w oparciu o nowych partnerów (zgodnie z zasadą trójsektorowości) – Potencjał ludzki – szanse.

W analizie SWOT podkreśla się, że silne partnerstwo i przynależność wielu podmiotów do partnerstwa jest okazją do skorzystania z doświadczeń innych inicjatyw typu Leader oraz z programów współpracy (Turystyka, dziedzictwo

kulturowe i środowisko naturalne - szanse). Tym bardziej, że na obszarze LGD mamy do czynienia z mieszkańcami aktywnie działającymi w organizacjach pozarządowych, kołach gospodyń wiejskich, OSP i in. (Potencjał ludzki – silna strona).

Opracowując kryterium i wykazując adekwatność z analizą SWOT przyjęto, że: preferowane będą operacje, w których wnioskodawca jest partnerem LGD. Podmioty będące partnerami LGD w dniu ogłoszenia konkursu, uzyskają dodatkową liczbę punktów. Najwyżej punktowane będą podmioty, które przystąpiły do partnerstwa LGD do dnia podpisania umowy z Urzędem Marszałkowskim na realizację LSR. Dokumentem potwierdzającym status partnera będzie uchwała Rady Fundacji o przyjęciu w poczet partnerów.

7. **Wysokość wkładu własnego** - kryterium wyboru projektów odnoszące się do wszystkich 4 działań. W analizie SWOT wskazano na: niewystarczającą ilość kapitału na inwestycje (Turystyka, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne - zagrożenia) oraz na niski poziom aplikowania po środki UE w celu organizacji zdarzeń o charakterze lokalnym (konkursy, festyny, promocja kultury, tradycji i produktów lokalnych) – Produkt lokalny i tradycje – słabe strony. Jednocześnie podkreślano szansę wynikającą z usprawnienie współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną i przedsiębiorcami (Potencjał ludzki – silna strona). Jednocześnie konsultacje doprowadziły do wniosku, że program LEADER oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania stanowią szansę rozwoju we wszystkich najważniejszych sferach życia. Podmioty, które dotychczas miały obawy związane z aplikowaniem o środki UE będą otrzymywały merytoryczne wsparcie ze strony LGD, lokalnych trenerów i kadr odpowiedzialnych za wdrażanie LSR. Dodatkowo powstaje możliwość realizacji projektów we współpracy, co powoduje, że środki finansowe przeznaczone na projekty ulegną powiększeniu i tym samym pozwolą na realizację większej ilości przedsięwzięć. Z punktu widzenia LSR większy wkład własny oznacza większą ilość środków do dysponowania i większą ilość projektów do zrealizowania przez wnioskodawców. Stąd przyjęto, że preferowane będą projekty, zapewniające

wiekszy niż minimalny poziom wkładu własnego wnioskodawcy. Wkład własny liczony jest od całkowitej kwoty projektu.

8. Produkt lokalny - kryterium wyboru projektów odnoszące się do wszystkich 4 działań. Na terenie LGD zgodnie z analizą SWOT mamy do czynienia z istnieniem produktów lokalnych i tradycyjnych; festynów i świąt poświęconych lokalnym produktom oraz zespołów folklorystycznych i ludowych. Zachowały się i są kultywowane tradycyjne obrzędy i zwyczaje (folklor i rękodzieło). Aktywnie działają artyści, twórcy oraz wytwórcy lokalnych produktów. Wzrasta również znaczenie agroturystyki w ofercie regionu, dla której produkty ekologiczne i tradycyjne mogą być uzupełnieniem propozycji dla turystów. Istotnym elementem analizy SWOT jest dostrzeżenie wartości jaką staje się kultywowanie, odtwarzanie i promocja lokalnej tradycji i lokalnych produktów - możliwość wypromowania rękodzielnictwa (haftu, koronkarstwa, ozdób), malarstwa, rzeźby i tradycyjnych (w tym ginących) zawodów. W słabych stronach wskazano przede wszystkim: relatywnie niską wiedzę na temat kreowania, wykorzystania produktu lokalnego i jego promocji wśród społeczności wiejskiej; brak kursów i szkoleń w zakresie nabycia nowych umiejętności i kwalifikacji w zakresie rękodziela i ginących zawodów (przede wszystkim dla ludzi młodych) oraz nadal małą liczbę gospodarstw agroturystycznych (Produkt lokalny – mocne i słabe strony).

Adekwatnie do analizy SWOT przyjęto kryterium według, którego: najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty, przyczyniające się do propagowania (wytwarzanie, kultywowanie, promocja, odtwarzanie) produktów lokalnych.

9. Utworzone miejsca pracy - kryterium wyboru projektów odnoszące się do Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej oraz w Tworzeniu i rozwoju mikroprzedsiębiorstw. Obszar LGD zamieszkuje stosunkowo duża liczba osób bezrobotnych przy jednoczesnej małej ilości podmiotów gospodarczych i dużych zakładów stwarzających miejsca pracy (Przedsiębiorstwo, rolnictwo, przemysł – słabe strony). Słabą stroną obszaru stają się problemy społeczne wynikające z bezrobocia, duży odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej i niewykorzystanie zasobów sił roboczych na obszarze wiejskim LGD (Potencjał

ludzki – słabe strony). Zagrożeniem jest migracja młodych, lepiej wykształconych mieszkańców obszaru LGD do większych aglomeracji i za granicę oraz utrwalanie zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego. Celem staje się więc tworzenie nowych miejsc pracy i dodatkowych źródeł dochodów (Produkt lokalny i tradycje – szanse).

Zgodnie z analizą SWOT stworzono kryterium według, którego preferowane są operacje wskazujące na utworzenie jak największej liczby nowych miejsc pracy. W ramach tworzonych miejsc pracy, nowi pracownicy zatrudnieni będą na pełne etaty średnioroczne, na okres co najmniej dwunastu miesięcy od momentu podpisania umowy o pracę. Dokumentem potwierdzającym zatrudnienie będzie wniosek lub oświadczenie wnioskodawcy.

10. Wielkość gospodarstwa - kryterium wyboru projektów odnoszące się do Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej. Słabe strony analizy SWOT (Przedsiębiorstwo, rolnictwo, przemysł) wskazują na istnienie gospodarstw drobnych i zróżnicowanych, postępującą globalizację rynków rolnych – spadek opłacalności produkcji rolnej zarówno roślinnej jak i zwierzęcej oraz na szybko rosnące koszty produkcji w rolnictwie. Jako słabą stronę wskazano niski stopień dywersyfikacji dochodów mieszkańców wsi (Potencjał ludzki – słabe strony). W szansach wskazano na potrzebę zdobywania nowych kwalifikacji przez rolników i leśników oraz podejmowanie działalności poza rolniczej (zwłaszcza w odniesieniu do gospodarstw małych, których dochody są najniższe).

Zważywszy na nieopłacalność prowadzenia małych gospodarstw rolnych preferowane będą projekty, w których wielkość gruntów rolnych (hektar fizyczny) w gospodarstwie wnioskodawcy nie przekracza 10 ha. Beneficjent wraz z wnioskiem, będzie musiał złożyć zaświadczenie z Urzędu Gminy o wielkości swojego gospodarstwa (w ha fizycznych). Zaświadczenie musi być wydane z datą nie późniejszą niż na dzień składania wniosku przez beneficjenta.

11. Operacja dotyczy utworzenia nowego mikroprzedsiębiorstwa - kryterium wyboru projektów odnoszące się do Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw. Na terenie LGD zgodnie z analizą SWOT mamy do czynienia z niskim poziomem

przedsiębiorczości mieszkańców (Potencjał ludzki – słabe strony) oraz niechęcią do podejmowania własnej działalności gospodarczej (Przedsiębiorstwo, rolnictwo, przemysł – słabe strony). Jednocześnie obszar zamieszkuje stosunkowo duża liczba osób bezrobotnych przy jednoczesnej małej ilości podmiotów gospodarczych i dużych zakładów stwarzających miejsca pracy (Przedsiębiorstwo, rolnictwo, przemysł – słabe strony). Celem staje się więc tworzenie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz utworzenie nowych miejsc pracy.

W ramach działania realizowane będą projekty na rozwój dotychczasowej działalności gospodarczej i powstawanie nowych podmiotów gospodarczych. Preferowane będą operacje dotyczące powstawania nowych firm na obszarze LGD. Dokumentem potwierdzającym czy dany podmiot jest nowotworzony czy też będzie się rozwijać jest wniosek lub oświadczenie wnioskodawcy.

12. Miejscowość korzystała ze środków Odnowy wsi - kryterium wyboru projektów odnoszące się do Odnowy wsi. Na terenie LGD zgodnie z analizą SWOT mamy do czynienia ze: słabą infrastrukturą i zapleczem technicznym domów kultury i świetlic wiejskich; z brakiem zaplecza dla działających zespołów artystycznych, organizacji pozarządowych (w tym organizacji osób niepełnosprawnych) oraz z brakiem małej architektury turystycznej (np. punktów widokowych, ławek, miejsc odpoczynku, boisk, kładek) i zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych. Szansą na poprawę stanu istniejącego jest możliwość pozyskania w najbliższych latach środków na rozwój turystyki oraz obszarów wiejskich ze środków z programu Leader, RPO i innych (Turystyka, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne – szanse). Zgodnie z analizą SWOT potrzebne jest wytyczenie i budowa nowych szlaków i ścieżek (rowerowych, pieszych, konnych, wodnych itp.). Inną szansą będzie efektywne wykorzystanie funduszy UE w okresie programowania na lata 2007-2013.

Duże różnice pomiędzy gminami w dostępie do hal, sal gimnastycznych i obiektów sportowych sprawiają, że premiowane będą projekty w miejscowościach, które do tej pory nie korzystały ze środków Działania 2.3 „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego” SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów

Wiejskich 2004-2006. Wraz z wnioskiem wnioskodawca zobowiązany będzie przedstawić oświadczenie o korzystaniu lub nie ze środków SPO. Oświadczenie musi być potwierdzone przez upoważnioną osobę reprezentującą danego wnioskodawcę wraz z listą miejscowości które korzystały z SPO.

IV. Cele ogólne i szczegółowe LSR oraz planowane do realizacji przedsięwzięcia.

Biorąc pod uwagę założenia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz wyniki analizy SWOT, specyfikę obszaru, z wszystkimi jego zaletami, wadami i potencjalnymi możliwościami rozwoju, określono wizję, wyznaczono cele ogólne i cele szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”.

Wizja:

*Zrównoważony rozwój obszaru partnerstwa
„Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” wykorzystujący zasoby
dziedzictwa historycznego, kulturowego i walory przyrodnicze,
realizowany przez aktywną społeczność lokalną.*

Cele ogólne:

1. Wykorzystanie, rozwój i promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów, należących do sieci Natura 2000;
2. Poprawa jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących teren LGD;
3. Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Cel ogólny nr I: Wykorzystanie, rozwój i promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów, należących do sieci Natura 2000	
Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia
<p>I.1. Rozbudowa i poprawa stanu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;</p> <p>I.2. Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej i kulturowej obszaru LGD;</p> <p>I.3. Aktywna promocja walorów kulturowo-historycznych i turystycznych regionu;</p> <p>I.4. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców;</p> <p>I.5. Szlak Piastowski – markowym produktem turystycznym;</p> <p>I.6. Promocja i ochrona walorów obszarów: Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, Powidzkiego Parku Krajobrazowego i pozostałych obszarów chronionego krajobrazu.</p>	<p>I.1.1. Spójna i atrakcyjna oferta turystyczna regionu;</p> <p>I.2.1. Szlak Piastowski – marką turystyczną regionu. Sieć szlaków i ścieżek turystycznych;</p> <p>I.3.1. Ochrona i zagospodarowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego;</p>
Cel ogólny nr II: Poprawa jakości życia i wykorzystanie aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących teren LGD	
Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia
<p>II.1. Promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru LGD;</p> <p>II.2. Różnicowanie działalności gospodarczej, rozwój rzemiosła i przedsiębiorczości pozarolniczej;</p> <p>II.3. Wzrost dochodów gospodarstw rolnych na terenie LGD;</p> <p>II.4. Podnoszenie poziomu kwalifikacji mieszkańców LGD (np. rolników, przedsiębiorców, pracowników itd.);</p> <p>II.5. Wzrost znaczenia agroturystyki i produktów lokalnych;</p> <p>II.6. Rozwój infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej.</p>	<p>II.1.1. Promocja przedsiębiorczości i aktywność zawodowa mieszkańców obszaru LGD;</p> <p>II.2.1. Dziedzictwo kulinarne, tradycyjne rzemiosło i ginące zawody;</p> <p>II.3.1. Nowoczesne obiekty użyteczności publicznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej na obszarze LGD.</p>
Cel ogólny nr III: Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego	
Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia
<p>III.1. Obszar integrujący mieszkańców;</p> <p>III.2. Upowszechnienie sportu i rekreacji;</p> <p>III.3. Rozwój życia społeczno - kulturalnego i podtrzymywanie tradycji regionu;</p> <p>III.4 Wzrost znaczenia trzeciego sektora na</p>	<p>III.1.1. Nabywanie i rozwój dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców;</p> <p>III.2.1. Rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu;</p> <p>III.3.1. Rozwój potencjału organizacji pozarządowych;</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

obszarze LGD;	III.4.1. Działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia i ich integracja.
---------------	--

Opis przedsięwzięć:

Wskazane w LSR przedsięwzięcia zostały poddane konsultacjom oraz wielokrotnej ocenie przez zainteresowane podmioty. Ich wybór podyktowany jest zgodnością z celami ogólnymi i szczegółowymi oraz odpowiada specyfice opisywanego obszaru. Dobór przedsięwzięć uwzględnia również możliwe środki finansowe przeznaczone na ich realizację oraz terminy wskazane w budżecie strategii.

Cel ogólny 1: Wykorzystanie, rozwój i promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów, należących do sieci Natura 2000.

Obszar obejmuje swoim działaniem pięć gmin położonych na terenie historycznego Szlaku Piastowskiego. Na tych ziemiach w połowie X wieku rodziła się polska państwowość, tutaj powstawały grody, które odegrały decydującą rolę w pierwszych latach monarchii wczesnopiastowskiej. Bogate dzieje są widoczne w niezwykłych zasobach kultury materialnej i niematerialnej Ziemi Mogileńskiej, która leży na styku trzech krain etnograficznych: Kujaw, Pałuk i Wielkopolski. Na obszarze znajdują się liczne jeziora, duże połacie lasów, obszary NATURA 2000 oraz wiele atrakcji turystycznych.

W chwili obecnej priorytetem jest poprawa stanu infrastruktury turystycznej o wysokim standardzie, a jednocześnie spójnej i atrakcyjnej zarówno dla mieszkańców, jak i osób odwiedzających. Turystyka, która nie ingeruje w środowisko naturalne jest gwarantem rozwoju obszaru, przyczynia się do powstawania nowych miejsc pracy i zwiększenia dochodów mieszkańców.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Przedsięwzięcie I.1.1:

Spójna i atrakcyjna oferta turystyczna regionu

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 1. Wykorzystanie, rozwój i promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów, należących do sieci Natura 2000
Realizacja celów szczegółowych	<p>I.1. Rozbudowa i poprawa stanu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;</p> <p>I.2. Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej i kulturowej obszaru LGD;</p> <p>I.3. Aktywna promocja walorów kulturowo-historycznych i turystycznych regionu;</p> <p>I.4. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców;</p> <p>I.5. Szlak Piastowski – markowym produktem turystycznym;</p> <p>I.6. Promocja i ochrona walorów obszarów: Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, Powidzkiego Parku Krajobrazowego i pozostałych obszarów chronionego krajobrazu.</p>
Uzasadnienie	<p>Przedsięwzięcie odpowiada na rosnące znaczenie oferty turystycznej na terenach objętych LGD. Obserwowane jest zapotrzebowanie na różnorodne formy spędzania wolnego czasu. W ramach przedsięwzięcia będą realizowane projekty przyczyniające się do rozwój i wykorzystania atrakcyjnych miejsc pod kątem turystyki. Obszar Lokalnej Grupy Działania „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” charakteryzuje się bogatym i dobrze zachowanym dziedzictwem historycznym (w tym zabytkami klasy „0”) oraz pięknym i nieprzetworzonym środowiskiem naturalnym. Dzięki tym aspektom możliwy jest rozwój turystyki, zarówno tradycyjnej, jak i agroturystyki, turystyki aktywnej i specjalistycznej (weekendowej, alternatywnej i ekstremalnej). Szczególny walor mają czyste jeziora i lasy, które gromadzą wielu miłośników aktywnego odpoczynku i rekreacji. Na terenie LGD odbywają się liczne i ciekawe imprezy oraz festyny, które związane są ściśle z lokalnymi produktami (np. Święto Pomidora w Jeziorach Wielkich) i dziedzictwem historycznym (Dni Benedyktyńskie). Tym niemniej chcąc zachęcić potencjalnych turystów do odwiedzenia atrakcyjnego obszaru LGD należy stworzyć i wypromować spójną i atrakcyjną dla turysty ofertę. Musi ona uwzględniać i bazować na wszystkich najciekawszych obiektach przyrodniczych i kulturowych tego terenu i wiązać ze sobą ścieżki i szlaki piesze oraz rowerowe. W ślad za rozwojem lokalnych produktów turystycznych musi iść rozwój infrastruktury około turystycznej, czyli bazy noclegowej i gastronomicznej. Baza noclegowa obszaru składa się przede wszystkim z pokoi gościnnych w gospodarstwach agroturystycznych, schronisk (głównie młodzieżowych), pól biwakowych i małych pensjonatów. Wyjątkiem jest baza turystyczna w miejscowości Przyjezierze nad Jeziorem Ostrowskim, gdzie znajdują się liczne ośrodki wypoczynkowe i rehabilitacyjno-rekreacyjne. Jednak i tam ostatnie inwestycje w infrastrukturę, jej rozwój i stan, poczyniono ponad 20 lat temu, co rodzi potrzebę doinwestowania. Ważnym uzupełnieniem bazy noclegowej jest oferta gastronomiczna, na którą składają się restauracje, zajazdy, karczmy, bary, pizzerie. Usługi gastronomiczne na</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>terenie LGD świadczone są także w istniejących obiektach noclegowych, przede wszystkim w gospodarstwach agroturystycznych. Można tam zasmakować w produktach wytwarzanych na miejscu, jak np. twaróg, suszony ser, chleb, mleko prosto od krowy, wiejskie jajka, miód itd. Rozwój spójnej dla całego obszaru oferty turystyczno-kulturalnej zachęci mieszkańców, zwłaszcza rolników i przedsiębiorców do udziału w przedsięwzięciach mających na celu przyciąganie turystów i wpłynie na wzrost zamożności lokalnych środowisk. A jednocześnie rozwój nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturowych służyć będzie wszystkim mieszkańców tego terenu.</p> <p>W celu pozyskania większej liczby osób odwiedzających opisywany region zakłada się udział w targach turystycznych i organizację targów turystyczno-promocyjnych na terenie LGD. Na usprawnienie promocji regionu wpłynie opracowanie zintegrowanej strategii promocji obszaru LGD oraz przygotowanie wydawnictw, monografii, przewodników i map opisujących walory i atrakcje obszaru LGD.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów małej architektury turystycznej i rekreacyjnej, - utworzenie, remont lub przebudowa ścieżek rowerowych, konnych, pieszych, - poprawa stanu technicznego obiektów pełniących funkcje turystyczno-kulturowe, - budowa lub odnowienie placów i miejsc parkingowych (i innej infrastruktury komunikacyjnej), chodników oraz instalacja oświetlenia ulicznego, - tworzenie nowych oraz poprawa stanu dotychczasowych terenów zielonych, parków i pozostałych miejsc na wypoczynek, - budowa punktów widokowych z wykorzystaniem naturalnych wzniesień terenu, - budowa, przebudowa oraz remont infrastruktury turystycznej: w tym obiektów gastronomicznych, bazy noclegowej oraz rekreacyjnej, - budowa nowych lub wykorzystanie istniejących budynków na uruchomienie m.in.: punktów informacji turystycznej, wypożyczalni sprzętu turystycznego (rowery, kajaki itp.), - rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków użytkowanych na cele publiczne, obiektów małej architektury, lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci, odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej i cmentarzach wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków,

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<ul style="list-style-type: none">- rozwój sieci małych obiektów sportowych i rekreacyjnych (boiska sportowe oraz place zabaw). <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- rozwój oferty w zakresie rzemiosła i rękodzielnictwa,- sprzedaży hurtowej i detalicznej wytworów rzemiosła, rękodzielnictwa oraz innych produktów (np. lokalnych produktów kulinarnych),- realizacja operacji związanych z produktami lokalnymi i tradycjami kulinarnymi,- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych,- realizacja nowych usług turystycznych oraz związanych ze sportem, aktywnym wypoczynkiem i rekreacją,- wynajmowanie pokoi, sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym,- usług transportowych w zakresie turystyki,- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych w zakresie turystyki,- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Możliwe operacje dotyczą m. in. następujących usług turystycznych:</p> <ul style="list-style-type: none">- rozwoju i wysokiego standardu usług gastronomicznych,- poprawy stanu infrastruktury noclegowej (hotele, pensjonatów, schronisk młodzieżowych, pól biwakowych i kempingowych oraz innych miejsc kwaterunkowych,- sprzedaży żywności, napojów i pamiątek,- rzemiosła, rękodzieła, produktów lokalnych, tradycyjnych produktów kulinarnych, wypożyczania sprzętu turystyczno-wypoczynkowego (kajaki, rowery i inne) oraz innych usług turystycznych (sesji, spotkań, warsztatów),- rozwoju nowych usług turystycznych, sportowych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych, <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- organizacja imprez turystycznych, kulturalnych, rekreacyjno- sportowych i ekologicznych (w tym imprezy promujące zachowanie czystości środowiska, np. sprzątanie parków, lasów i okolic jezior)- budowa, odbudowa lub oznakowanie małej architektury turystycznej, w tym: ścieżek dydaktycznych i spacerowych, tras rowerowych, szlaków, punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych,- zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie, lub oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczo-krajobrazowego,- odbudowa lub odnowienie i oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, w tym odnowienie dachów i elewacji budynków,- remont oraz wyposażenie muzeów oraz miejsc zlokalizowania prywatnych zbiorów muzealnych,- renowacja, zabezpieczenie i oznakowanie przydrożnych kapliczek oraz
--	--

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>miejsz szczególnie ważnych dla regionu,</p> <ul style="list-style-type: none">- zakup strojów, eksponatów i instrumentów muzycznych dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych, orkiestr dętych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje,- remont miejsc kulturotwórczych (świetlice wiejskie, ośrodki kultury, biblioteki),- rozwój bazy turystycznej wokół jezior,- organizacja szkoleń w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności turystycznej i warsztatów związanych z wykorzystaniem walorów lokalnych dla rozwoju turystyki,- organizacja imprez promujących lokalne atrakcje,- organizacja plenerów malarskich i rzeźbiarskich, żywych lekcji historii, wystaw, targów lokalnych produktów, itp.,- opracowanie i wydanie katalogów, przewodników, folderów map oraz innych publikacji i materiałów informacyjnych,- promocja i rozwój lokalnej twórczości ludowej, folklorystycznej i kulturalno-artystycznej,- wymiana turystyczna i udział w targach turystycznych w kraju,- utworzenie bazy informacji turystycznej, stron internetowych i wydawanie wspólnego dla całego LGD biuletynu wydarzeń kulturalnych, albumów fotograficznych, filmów promocyjnych, map, widokówek itp. <p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none">- promocja turystyki i atrakcji regionu,- popularyzacja regionu w oparciu o Internet i informowanie o walorach turystycznych regionu,- promocja lokalnych produktów i kulinariów oraz szkolenia w odniesieniu do tej problematyki,- szkolenia w zakresie ginących zawodów, tradycji rzemieślniczej i rękodzielniczej,- szkolenia w zakresie turystyki i agroturystyki na terenach wiejskich,- szkolenia dla lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR w dziedzinie turystyki kultury,- animowanie społeczności lokalnych w zakresie turystyki i kultury,- rozwój świadomości proekologicznej wśród młodych i dorosłych mieszkańców LGD,- udział i organizacja targów turystyczno-promocyjnych,- wykonywanie strategii promocji obszaru LGD, badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów w zakresie oferty turystycznej obszaru LGD,- organizacja i udział w wydarzeniach o charakterze promocyjnym związanych z obszarem LGD. <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- współpraca międzyregionalna w zakresie wykorzystania rozwoju i
--	--

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>promocji dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych w szczególności rozwoju turystyki, promocji przedsiębiorczości oraz odnowy i zagospodarowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (preferowane LGD o podobnym charakterze działania w szczególności LGD sąsiadujące z LGD Fundacją „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”).</p> <p>- współpraca międzynarodowa w zakresie wykorzystania rozwoju i promocji dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych w szczególności rozwoju turystyki, promocji przedsiębiorczości oraz odnowy i zagospodarowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego – kraje Unii Europejskiej.</p>
Grupy docelowe Beneficjentów	<p>-samorządy terytorialne oraz instytucje kultury dla których organizatorem jest j. s. t. zainteresowane rozwojem turystycznym regionu,</p> <p>- Mikroprzedsiębiorcy z branży usług turystycznych oraz drobnej wytwórczości, rzemiosła i rękodzieła,</p> <p>- Rolnicy/domownicy podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą w branży produkcji i usług turystycznych, rzemiosła i rękodzieła,</p> <p>- organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze),</p> <p>-kościół i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu,</p> <p>- mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze),</p> <p>- Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.</p> <p>Preferowane sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p>
Produkty	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - minimum 4 zrealizowanych operacji</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - minimum 5 zrealizowanych operacji</p> <p>„Małe projekty” – minimum 12 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywania umiejętności i aktywizacja” - minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” – minimum 1 zrealizowane operacje.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 zrealizowanych zostanie co najmniej 1 inwestycja w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej,</p> <p>Do 2015 roku ok. 3 podmiotów (rolników i mikroprzedsiębiorców) podejmie lub rozwinie działalność gospodarczą w zakresie świadczenia usług turystycznych,</p> <p>Do 2015 roku zostanie utworzonych co najmniej 3 nowych miejsc pracy w firmach lub gospodarstwach prowadzących działalność w branży turystycznej i około turystycznej,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie ok. 3 nowych imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym lub dotychczasowe imprezy zwiększą zasięg swojego oddziaływania,</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie ok. 2 szkoleń dla ok. 50 osób mających na celu podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących w dziedzinie turystyki lub zamierzających uruchomić tego typu działalność,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie ok. 2 warsztatów mających na celu szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju w dziedzinie turystyki i kultury,</p> <p>Do 2015 roku opracowana zostanie zintegrowana strategia promocji obszaru LGD,</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzone zostanie jednolite oznakowanie ważnych atrakcji turystycznych regionu,</p> <p>Do 2015 roku wydane zostaną co najmniej 1 opracowanie (np. monografia, przewodnik) prezentujące walory turystyczne oraz kulturowe obszaru LGD. Opracowanie wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach celu I.</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu I.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodu gmin obszaru LGD, z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost ilości gospodarstw rolnych świadczących usługi w zakresie turystyki,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodów gospodarstw rolnych z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej (około turystycznej),</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodów podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą w zakresie turystyki,</p> <p>Do 2015 roku zwiększy się liczba miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby produktów turystycznych na terenie LGD,</p> <p>Do 2015 roku zwiększy się długość ścieżek np. ścieżek pieszych, rowerowych czy konnych.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu technicznego infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa estetyki przestrzeni publicznej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi spadek bezrobocia wśród mieszkańców na terenie LGD.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - 75% ale nie więcej niż 500 000 PLN dla jednej miejscowości w okresie realizacji programu,</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej niż 100 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.
--	--

Przedsięwzięcie I.2.1:

Szlak Piastowski – marką turystyczną regionu. Sieć szlaków i ścieżek turystycznych;
--

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 1. Wykorzystanie, rozwój i promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów, należących do sieci Natura 2000
Realizacja celów szczegółowych	<p>I.1. Rozbudowa i poprawa stanu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;</p> <p>I.2. Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej i kulturowej obszaru LGD;</p> <p>I.3. Aktywna promocja walorów kulturowo-historycznych i turystycznych regionu;</p> <p>I.4. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców;</p> <p>I.5. Szlak Piastowski – markowym produktem turystycznym;</p> <p>I.6. Promocja i ochrona walorów obszarów: Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, Powidzkiego Parku Krajobrazowego i pozostałych obszarów chronionego krajobrazu.</p>
Uzasadnienie	<p>W ramach przedsięwzięcia zostaną zrealizowane operacje przyczyniające się do rozwoju turystyki w oparciu o szlaki turystyczne. Gminy wchodzące w skład LGD usytuowane są wokół Szlaku Piastowskiego, na co wskazuje przyjęta nazwa „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”. Obszar LGD leży na Szlaku Piastowskim jednej z najciekawszych tras historyczno-krajoznawczych w Polsce. Przebieg szlaku wyznaczają najważniejsze miejsca piastowskiej Polski. Został wytyczony w 1960r. i jest oznakowany symbolem stylizowanego białego orła na czerwonym tle. Nazwa Szlaku pochodzi od dynastii Piastów władających tymi ziemiami w okresie wczesnośredniowiecznym, którzy rozpoczęli proces jednoczenia ziem polskich. Z tamtych czasów pozostały pomniki przeszłości, które są świadectwem początków naszego kraju. Na głównej trasie Szlaku leżą Mogilno i Strzelno, boczne trasy - północna biegnie z Mogilna do Dąbrowy, południowa z Trzemeszna przez Orchowo do Strzelna. Gmina Jeziora Wielkie położona jest w bliskim sąsiedztwie Szlaku. Szlak Piastowski to atrakcyjna trasa turystyczna łącząca trzy grody stołeczne z okresu wczesnopiastowskiego: Poznań, Gniezno i Kruszwicę - miasta do dziś zasobne w cenne pamiątki historyczne i zabytki dziedzictwa kulturowego. Szlak Piastowski od lat należy do najpopularniejszych w kraju tras wycieczkowych. Przebieg szlaku nie jest jednoznacznie wyznaczony i składa się z trasy głównej, prowadzącej z Poznania do Inowrocławia przez Gniezno i Kruszwicę oraz kilku tras pobocznych łączących rozrzucone po Wielkopolsce, Pałukach Żnińskich i Kujawach, pełne ciekawych zabytków.</p> <p>Obszar Lokalnej Grupy Działania „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” charakteryzuje się bogatym i dobrze zachowanym dziedzictwem historycznym (w tym zabytkami klasy „0”).</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>O ile stan większości zabytkowych obiektów jest zadawalający o tyle infrastruktura wokół zabytków jest na bardzo niskim poziomie. Szlak jest niewystarczająco oznakowany, brakuje punktów informacji turystycznej, profesjonalnej promocji, wydawnictw oraz obiektów małej architektury turystycznej na szlaku, miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych dla turystów. Zauważalna jest również mała dbałość o rozpropagowanie Szlaku Piastowskiego szerszemu ogółowi społeczeństwa.</p> <p>Na terenie LGD znajduje się również Szlak Pałuckich Kościołów Drewnianych (zabytki na terenie gminy Orchowo i Parlina) oraz Szlak im. Szulczewskiego (Wilczyn - Przyjezierze - Strzelno). Wyznaczone są liczne ścieżki rowerowe, piesze i dydaktyczne (np. „Ścieżka Dydaktyczno-Przyrodnicza” w Miradzu). Na terenie gmin LGD znajdują się również Sanktuaria Maryjne (najbardziej znane to Sanktuarium Markowickie).</p> <p>Podobnie jak w przypadku Szlaku Piastowskiego tak i pozostałe szlaki i ścieżki są słabo oznakowane a ich stan jest niezadawalający. Brakuje materiałów informacyjno-promocyjnych oraz punktów informacji turystycznej. Konieczne jest opracowanie i druk przewodników tematycznych, skierowanych do konkretnej grupy odbiorców (rowerzystów, pielgrzymów, wędkarzy czy grzybiarzy). Konieczna jest integracja działań (zwłaszcza w odniesieniu do Szlaku Piastowskiego, który dotyczy czterech gmin LGD) i stworzenie sieci punktów informacji turystycznej.</p> <p>Jednocześnie zwraca się uwagę na konieczność wytyczenia nowych szlaków turystycznych i ścieżek (rowerowych, pieszych, wodnych, konnych i dydaktycznych). Ich zaletą ma być również powszechny dostęp do miejsc charakterystycznych i ważnych dla regionu. Ciekawym pomysłem jest utworzenie szlaku wzdłuż nieczynnej bezkolizyjnej linii kolejowej Mogilno-Orchowo, a więc w miejscu o niezwykłych walorach widokowych.</p> <p>Wraz z przebudową obecnych i budową nowych szlaków i ścieżek powstawać będą miejsca noclegowe, punkty gastronomiczne i rozwiązać się będzie agroturystyka i inne usługi okołoturystyczne.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów małej architektury turystycznej i rekreacyjnej, - remont lub przebudowa istniejących szlaków i ścieżek rowerowych, konnych, pieszych, - utworzenie i oznakowanie nowych szlaków i ścieżek rowerowych, konnych, pieszych, - poprawa stanu technicznego obiektów pełniących funkcje turystyczno-kulturowe, - budowa lub odnowienie placów i miejsc parkingowych (i innej

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>infrastruktury komunikacyjnej), chodników oraz instalacja oświetlenia ulicznego,</p> <ul style="list-style-type: none">- tworzenie nowych oraz poprawa stanu dotychczasowych terenów zielonych, parków i pozostałych miejsc na wypoczynek,- budowa punktów widokowych z wykorzystaniem naturalnych wzniesień terenu,- budowa, przebudowa oraz remont infrastruktury turystycznej: w tym obiektów gastronomicznych, bazy noclegowej oraz rekreacyjnej,- budowa nowych lub wykorzystanie istniejących budynków na uruchomienie m.in.: punktów informacji turystycznej, wypożyczalni sprzętu turystycznego (rowery, kajaki itp.),- rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków użytkowanych na cele publiczne, obiektów małej architektury, lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci, odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej i cmentarzach wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków,- rozwój sieci małych obiektów sportowych i rekreacyjnych (boiska sportowe oraz place zabaw). <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- rozwój oferty w zakresie rzemiosła i rękodzielnictwa,- sprzedaży hurtowej i detalicznej wytworów rzemiosła, rękodzielnictwa oraz innych produktów (np. lokalnych produktów kulinarnych),- realizacja operacji związanych z produktami lokalnymi i tradycjami kulinarnymi,- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych,- realizacja nowych usług turystycznych oraz związanych ze sportem, aktywnym wypoczynkiem i rekreacją,- wynajmowanie pokoi, sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym,- usług transportowych w zakresie turystyki,- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych w zakresie turystyki,- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Możliwe operacje dotyczą m. in. następujących usług turystycznych:</p> <ul style="list-style-type: none">- rozwoju i wysokiego standardu usług gastronomicznych,- poprawy stanu infrastruktury noclegowej (hotele, pensjonatów, schronisk młodzieżowych, pól biwakowych i kempingowych oraz innych miejsc kwaterekowych),- sprzedaży żywności, napojów i pamiątek,- rzemiosła, rękodzieła, produktów lokalnych, tradycyjnych produktów kulinarnych, wypożyczania sprzętu turystyczno-wypoczynkowego (kajaki, rowery i inne) oraz innych usług turystycznych (sesji, spotkań, warsztatów),- rozwoju nowych usług turystycznych, sportowych oraz rekreacyjno-
--	--

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>wypoczynkowych,</p> <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- organizacja imprez turystycznych, kulturalnych, rekreacyjno- sportowych i ekologicznych (w tym imprezy promujące zachowanie czystości środowiska, np. sprzątanie parków, lasów i okolic jezior),- budowa, odbudowa lub oznakowanie małej architektury turystycznej, w tym: ścieżek dydaktycznych i spacerowych, tras rowerowych, szlaków, punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych,- zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie, lub oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczo-krajobrazowego,- odbudowa lub odnowienie i oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, w tym odnowienie dachów i elewacji budynków,- remont oraz wyposażenie muzeów oraz miejsc zlokalizowania prywatnych zbiorów muzealnych,- renowacja, zabezpieczenie i oznakowanie przydrożnych kapliczek oraz miejsc szczególnie ważnych dla regionu,- zakup strojów, eksponatów i instrumentów muzycznych dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych, orkiestr dętych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje,- remont miejsc kulturotwórczych (świetlice wiejskie, ośrodki kultury, biblioteki),- rozwój bazy turystycznej wokół jezior,- organizacja szkoleń w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności turystycznej i warsztatów związanych z wykorzystaniem walorów lokalnych dla rozwoju turystyki,- organizacja imprez promujących lokalne atrakcje,- organizacja plenerów malarskich i rzeźbiarskich, żywych lekcji historii, wystaw, targów lokalnych produktów, itp.,- opracowanie i wydanie katalogów, przewodników, folderów map oraz innych publikacji i materiałów informacyjnych,- promocja i rozwój lokalnej twórczości ludowej, folklorystycznej i kulturalno-artystycznej,- utworzenie bazy informacji turystycznej, stron internetowych i wydawanie wspólnego dla całego LGD biuletynu wydarzeń kulturalnych, albumów fotograficznych, filmów promocyjnych, map, widokówek itp. <p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none">- promocja turystyki i atrakcji regionu,- popularyzacja regionu w oparciu o Internet i informowanie o walorach turystycznych regionu,- promocja lokalnych produktów i kulinariów oraz szkolenia w odniesieniu do tej problematyki,- szkolenia w zakresie ginących zawodów, tradycji rzemieślniczej i rękodzielniczej,- szkolenia w zakresie turystyki i agroturystyki na terenach wiejskich,
--	---

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<ul style="list-style-type: none"> - szkolenia dla lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR w dziedzinie turystyki i kultury, - animowanie społeczności lokalnych w zakresie turystyki i kultury, - rozwój świadomości proekologicznej wśród młodych i dorosłych mieszkańców LGD, - udział i organizacja targów turystyczno-promocyjnych, - wykonywanie strategii promocji obszaru LGD, badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów w zakresie oferty turystycznej obszaru LGD, - organizacja i udział w wydarzeniach o charakterze promocyjnym związanych z obszarem LGD. <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca międzyregionalna w zakresie wykorzystania rozwoju i promocji dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych w szczególności rozwoju turystyki, promocji przedsiębiorczości oraz odnowy i zagospodarowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (preferowane LGD o podobnym charakterze działania w szczególności LGD sąsiadujące z LGD Fundacja „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”. - Współpraca międzynarodowa w zakresie wykorzystania rozwoju i promocji dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych w szczególności rozwoju turystyki, promocji przedsiębiorczości oraz odnowy i zagospodarowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego – kraje Unii Europejskiej.
Grupy docelowe Beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy terytorialne oraz instytucje kultury dla których organizatorem jest j. s. t. zainteresowane rozwojem turystycznym regionu, - Mikroprzedsiębiorcy z branży usług turystycznych oraz drobnej wytwórczości, rzemiosła i rękodzieła, - Rolnicy/domownicy podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą w branży produkcji i usług turystycznych, rzemiosła i rękodzieła, - organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze), - kościoły i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu, - mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze), - Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego. <p>Preferowane sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p>
Produkty	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - minimum 8 zrealizowanych operacji</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - minimum 4 zrealizowanych operacji</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - minimum 3 zrealizowane operacji</p> <p>„Małe projekty” – minimum 12 zrealizowanych operacji</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywania umiejętności i aktywizacja” - minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” – minimum 1 zrealizowane operacje.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 zrealizowanych zostanie ok. 2 inwestycji w zakresie tworzenia nowych szlaków turystycznych i poprawy stanu istniejących oraz w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej na szlakach,</p> <p>Do 2015 roku zostaną wytyczone do najmniej 2 szlaki turystyczne o łącznej długości minimum 20 km,</p> <p>Do 2015 roku powstaną 1 punkty informacji turystycznej.</p> <p>Do 2015 roku ok. 2 podmiotów (rolników i mikroprzedsiębiorców) podejmie lub rozwinie działalność gospodarczą w zakresie świadczenia usług turystycznych,</p> <p>Do 2015 roku zostanie utworzonych ok. 6 nowych miejsc pracy w firmach lub gospodarstwach prowadzących działalność w branży turystycznej i około turystycznej,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie 3 nowych imprez nawiązujących do historii i tradycji regionu lub dotychczasowe imprezy zwiększą zasięg swojego oddziaływania,</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie ok. 4 szkoleń dla ok. 70 osób w zakresie agroturystyki i produktów lokalnych dla osób prowadzących lub zamierzających świadczyć usługi w tych dziedzinach,</p> <p>Do 2015 roku opracowanych zostanie ok. 1 dokumentacji technicznych bądź ekspertyz w zakresie zagospodarowania i wykorzystania terenów pod kątem wyznaczenia szlaków turystycznych,</p> <p>Do 2015 roku opracowana zostanie co najmniej jedna monografia opisująca szlaki turystyczne na terenie LGD. Opracowanie wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach celu I.</p> <p>Do 2015 roku wdrożone zostanie ujednolicone oznakowanie Szlaku Piastowskiego oraz jednolite oznakowanie pozostałych, w tym również nowych szlaków na obszarze LGD,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu I.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodu gmin obszaru LGD, z tytułu prowadzenia działalności turystycznej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodów podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą w zakresie turystyki,</p> <p>Do 2014 roku nastąpi wzrost dochodów gospodarstw rolnych z tytułu działalności pozarolniczej (okołoturystycznej),</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost ilości gospodarstw rolnych świadczących usługi w zakresie turystyki,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby produktów turystycznych na terenie LGD,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej,</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>Do 2015 roku nastąpi poprawa estetyki przestrzeni publicznej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi spadek bezrobocia na terenie LGD.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - 75% ale nie więcej niż 500 000 PLN dla jednej miejscowości,</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej niż 100 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.</p>

Przedsięwzięcie I.3.1:

Ochrona i zagospodarowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 1. Wykorzystanie, rozwój i promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów, należących do sieci Natura 2000
Realizacja celów szczegółowych	<p>I.1. Rozbudowa i poprawa stanu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;</p> <p>I.2. Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej i kulturowej obszaru LGD;</p> <p>I.3. Aktywna promocja walorów kulturowo-historycznych i turystycznych regionu;</p> <p>I.4. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców;</p> <p>I.5. Szlak Piastowski – markowym produktem turystycznym;</p> <p>I.6. Promocja i ochrona walorów obszarów: Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, Powidzkiego Parku Krajobrazowego i pozostałych obszarów chronionego krajobrazu.</p>
Uzasadnienie	<p>W ramach przedsięwzięcia zostaną zrealizowane operacje przyczyniające się do ochrony i zagospodarowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Region posiada ważne z punktu widzenia turystyki walory rekreacyjno-wypoczynkowe związane, przede wszystkim, z występowaniem dużych i mniejszych jezior. Na terenie LGD znajdują się 22 jeziora o łącznej powierzchni 2 562,85 ha. Do najciekawszych zaliczyć należy jeziora: Gopło, Wiecanowskie, Szydłowskie, Mogileńskie, Pałędzie, Wienieckie, Ostrowskie, Wójcińskie i Parlińskie. Wokół wspomnianych i pozostałych jezior usytuowanych na terenie LGD brak jest odpowiedniego zagospodarowania turystycznego. Jedynie nad Jeziorem Ostrowskim i Jeziorem Gopło mamy do czynienia z rozbudowaną bazą turystyczną. Niestety nawet i tutaj baza wymaga dofinansowania gdyż ostatnie inwestycje realizowane były kilkanaście lat temu.</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>Generalnie brakuje dróg dojazdowych o odpowiedniej nawierzchni, miejsc parkingowych, pól kempingowych i namiotowych, schronisk młodzieżowych, ścieżek rowerowych, pomostów widokowych i innej obiektów małej architektury turystycznej. Fenomenem jest ośrodek Przyjezierze, w którym usytuowane są liczne domy wypoczynkowe, pensjonaty i inne miejsca noclegowe i gastronomiczne. Natomiast w przypadku pozostałych jezior brakuje bazy noclegowo-gastronomicznej, poza nielicznymi gospodarstwami agroturystycznymi.</p> <p>Zważywszy na bogactwo jezior w regionie należy podjąć działania w kierunku stworzenia bogatej oferty turystycznej, z uwzględnieniem rozwoju turystyki tematycznej (weekendowej, ekstremalnej, alternatywnej). Wiele zbiorników wodnych stwarza dogodne warunki do uprawiania takich form turystyki.</p> <p>Wnioskodawca boryka się również z dużym zagrożeniem spowodowanym działalnością odkrywkową Kopalni Węgla Brunatnego „Konin”. Działalność kopalni powoduje opadanie stanu wód jezior (zwłaszcza Jeziora Ostrowskiego) oraz stanu wód studni w gospodarstwach rolnych. Stąd również wynika konieczność ochrony zbiorników naturalnych w regionie i działań o charakterze proekologicznym. Istotnym aspektem jest ochrona środowiska, prawidłowe kształtowanie krajobrazu oraz edukacja przyrodnicza i ekologiczna. Zważywszy na obecność obszarów NATURA 2000 i obszarów chronionego krajobrazu, aspekt ten wydaje się niezwykle ważny.</p> <p>Przedsięwzięcie obejmował będzie również działania związane z ochroną i zagospodarowaniem dziedzictwa kulturowego obszaru LGD. Na opisywanych ziemiach w połowie X w. rodziła się polska państwowość, tutaj powstawały grody, które odegrały decydującą rolę w pierwszych latach monarchii wczesnopiastowskiej. Bogate dzieje są widoczne w niezwykłych zasobach kultury materialnej regionu. Na „Szlaku Piastowskim” można spotkać niezwykle ciekawe zabytki architektury sakralnej np. w Strzelnie i Mogilnie – perełki romańskiej architektury klasy „0” oraz liczna kościoły katolickie i ewangelickie w mniejszych miejscowościach. Nie brak również licznych zabudowań dworskich i pałacowych, wiatraków, spichlerzy, kuźni i innych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. W gminie Orchowo na uwagę zasługują drewniane świątynie znajdujące się na szlaku drewnianych kościołów pałuckich oraz prywatne muzeum Głucha Puszcza.</p> <p>O ile stan większości zabytkowych obiektów jest zadawalający o tyle infrastruktura wokół zabytków jest na bardzo niskim poziomie. Brakuje infrastruktury wokół zabytkowych obiektów, właściwego oznakowania i wykorzystania posiadanego dziedzictwa. Brakuje zarówno przestrzeni wystawienniczej i ekspozycyjnej, jak i właściwej promocji zabytkowych obiektów i eksponatów. Konieczne jest opracowanie i druk przewodników tematycznych, skierowanych do konkretnej grupy odbiorców (miłośników historii, rowerzystów, pielgrzymów, wędkarzy czy grzybiarzy).</p>
<p>Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013</p>	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	„Wdrażanie projektów współpracy”
Przykładowe rodzaje operacji	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów małej architektury turystycznej i rekreacyjnej wokół obiektów zabytkowych i pomników przyrody, - remont lub przebudowa istniejących szlaków i ścieżek rowerowych, konnych, pieszych, - utworzenie i oznakowanie nowych szlaków i ścieżek turystycznych związanych z obiektami zabytkowymi, miejscami historycznymi i miejscami pamięci oraz w otoczeniu ważnych obiektów przyrodniczych, - poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych i historycznych, - zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów historycznych na cele publiczne, - odnawianie, eksponowanie lub konserwacja lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci, - zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w regionie, w tym budynków będących zabytkami na cele publiczne, - budowa lub odnowienie placów i miejsc parkingowych (i innej infrastruktury komunikacyjnej), chodników oraz instalacja oświetlenia ulicznego, - tworzenie nowych oraz poprawa stanu dotychczasowych terenów zielonych, parków i pozostałych miejsc na wypoczynek, - budowa punktów widokowych z wykorzystaniem naturalnych wzniesień terenu, - budowa, przebudowa oraz remont infrastruktury turystycznej: w tym obiektów gastronomicznych, bazy noclegowej oraz rekreacyjnej, - budowa nowych lub wykorzystanie istniejących budynków na uruchomienie m.in.: punktów informacji turystycznej, wypożyczalni sprzętu turystycznego (rowery, kajaki itp.), - rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków użytkowanych na cele publiczne, obiektów małej architektury, lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci, odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej i cmentarzach wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, - rozwój sieci małych obiektów sportowych i rekreacyjnych (boiska sportowe oraz place zabaw). <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój oferty w zakresie rzemiosła i rękodzielnictwa, - sprzedaży hurtowej i detalicznej wytworów rzemiosła, rękodzielnictwa oraz innych produktów (np. lokalnych produktów kulinarnych), - realizacja operacji związanych z produktami lokalnymi i tradycjami kulinarnymi, - przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, - realizacja nowych usług turystycznych oraz związanych ze sportem, aktywnym wypoczynkiem i rekreacją,

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<ul style="list-style-type: none">- wynajmowanie pokoi, sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym,- usług transportowych w zakresie turystyki,- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych w zakresie turystyki,- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Możliwe operacje dotyczą m. in. następujących usług:</p> <ul style="list-style-type: none">- rozwoju i wysokiego standardu usług gastronomicznych,- poprawy stanu infrastruktury noclegowej (hoteli, pensjonatów, schronisk młodzieżowych, pól biwakowych i kempingowych oraz innych miejsc kwaterunkowych,- sprzedaży żywności, napojów i pamiątek,- rzemiosła, rękodzieła, produktów lokalnych, tradycyjnych produktów kulinarnych, wypożyczania sprzętu turystyczno-wypoczynkowego (kajaki, rowery i inne) oraz innych usług turystycznych (sesji, spotkań, warsztatów),- rozwoju nowych usług turystycznych, sportowych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych, <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- organizacja imprez turystycznych, historycznych, kulturalnych, rekreacyjno - sportowych i ekologicznych (w tym imprezy promujące zachowanie czystości środowiska, np. sprzątanie parków, lasów i okolic jezior) związanych z obiektami zabytkowymi, miejscami historycznymi oraz miejscami pamięci,- budowa, odbudowa lub oznakowanie małej architektury turystycznej, w tym: ścieżek dydaktycznych i spacerowych, tras rowerowych, szlaków, punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych,- zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie, lub oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczo-krajobrazowego,- odbudowa lub odnowienie i oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, w tym odnowienie dachów i elewacji budynków,- remont oraz wyposażenie muzeów oraz miejsc zlokalizowania prywatnych zbiorów muzealnych,- renowacja, zabezpieczenie i oznakowanie przydrożnych kapliczek oraz miejsc szczególnie ważnych dla regionu,- zakup strojów, eksponatów i instrumentów muzycznych dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych, orkiestr dętych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje,- remont miejsc kulturotwórczych (świetlice wiejskie, ośrodki kultury, biblioteki),- rozwój bazy turystycznej wokół jezior,- organizacja szkoleń w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności turystycznej i warsztatów związanych z wykorzystaniem walorów lokalnych dla rozwoju turystyki,
--	--

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja imprez promujących lokalne atrakcje, - organizacja plenerów malarskich i rzeźbiarskich, żywych lekcji historii, wystaw, targów lokalnych produktów, itp., - opracowanie i wydanie katalogów, przewodników, folderów map oraz innych publikacji i materiałów informacyjnych, - promocja i rozwój lokalnej twórczości ludowej, folklorystycznej i kulturalno-artystycznej, - utworzenie bazy informacji turystycznej i stron internetowych w oparciu o dziedzictwo naturalne i historyczne regionu. <p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja historii, turystyki, dziedzictwa naturalnego i pozostałych atrakcji regionu, - popularyzacja regionu w oparciu o Internet i informowanie o walorach turystycznych regionu, - promocja lokalnych produktów i kulinariów oraz szkolenia w odniesieniu do tej problematyki, - szkolenia w zakresie ginących zawodów, tradycji rzemieślniczej i rękodzielniczej, - szkolenia w zakresie turystyki i agroturystyki na terenach wiejskich, - szkolenia dla lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR w dziedzinie turystyki kultury, - animowanie społeczności lokalnych w zakresie turystyki i kultury, - rozwój świadomości proekologicznej wśród młodych i dorosłych mieszkańców LGD, - udział w targach i organizacja targów o charakterze historycznym i turystyczno-promocyjnym, - wykonywanie strategii promocji obszaru LGD, badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów w zakresie oferty turystycznej obszaru LGD, - organizacja i udział w wydarzeniach związanych z historią, kulturą i dziedzictwem przyrodniczym obszaru LGD. <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca międzyregionalna w zakresie wykorzystania rozwoju i promocji dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych w szczególności rozwoju turystyki, promocji przedsiębiorczości oraz odnowy i zagospodarowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (preferowane LGD o podobnym charakterze działania w szczególności LGD sąsiadujące z LGD Fundacja „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”). - Współpraca międzynarodowa w zakresie wykorzystania rozwoju i promocji dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych w szczególności rozwoju turystyki, promocji przedsiębiorczości oraz odnowy i zagospodarowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego – kraje Unii Europejskiej.
Grupy docelowe	- samorządy terytorialne oraz instytucje kultury dla których organizatorem

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Beneficjentów	<p>jest j. s. t. zainteresowane rozwojem turystycznym regionu,</p> <ul style="list-style-type: none"> - mikroprzedsiębiorcy z branży usług turystycznych oraz drobnej wytwórczości, rzemiosła i rękodzieła, - rolnicy/domownicy podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą w branży produkcji i usług turystycznych, rzemiosła i rękodzieła, - organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa historyczno - kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze), - kościoły i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu, - właściciele (osoby fizyczne i prawne) i zarządcy obiektów zabytkowych i historycznych, - mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze), - Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego. <p>Preferowane sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p>
Produkty	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - minimum 7 zrealizowanych operacji</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - minimum 4 zrealizowanych operacji</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - minimum 3 zrealizowane operacji</p> <p>„Małe projekty” - minimum 12 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywania umiejętności i aktywizacja” - minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” - minimum 1 zrealizowane operacje.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie co najmniej 1 inwestycja w zakresie ochrony i zagospodarowania obiektów dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego oraz małej infrastruktury turystycznej wokół obiektów zabytkowych i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych,</p> <p>Do 2015 roku wyremontowanych zostanie co najmniej 1 obiekt zabytkowy,</p> <p>Do 2015 roku ok. 7 podmiotów (rolników i mikroprzedsiębiorców) podejmie lub rozwinie działalność gospodarczą w zakresie świadczenia usług turystycznych,</p> <p>Do 2015 roku zostanie utworzonych co najmniej 2 nowych miejsc pracy w firmach lub gospodarstwach prowadzących działalność w branży turystycznej i około turystycznej,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie ok. 3 nowych imprez nawiązujących do historii i tradycji regionu lub 3 dotychczasowe imprezy zwiększą zasięg swojego oddziaływania,</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie co najmniej 1 szkolenie dla ok. 15 osób w zakresie ekologii, agroturystyki i turystyki tematycznej,</p> <p>Do 2015 roku opracowanych zostanie ok. 1 dokumentacji technicznych bądź ekspertyz w zakresie zagospodarowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego regionu. Opracowanie wspólne dla wszystkich</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>przedsięwzięć w ramach celu I.</p> <p>Do 2015 roku opracowanych zostanie ok. 2 nowych przewodników po atrakcjach historyczno-kulturowych i przyrodniczych regionu (przewodniki o charakterze tematycznym),</p> <p>Do 2015 roku opracowana zostanie co najmniej jedna monografia opisująca dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze na terenie LGD. Opracowanie wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach celu I.</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu I.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodu gmin obszaru LGD, z tytułu prowadzenia działalności turystycznej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodów podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą w zakresie turystyki,</p> <p>Do 2014 roku nastąpi wzrost dochodów gospodarstw rolnych z tytułu działalności pozarolniczej (okołoturystycznej),</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost ilości gospodarstw rolnych świadczących usługi w zakresie turystyki,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby produktów turystycznych na terenie LGD,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa estetyki przestrzeni publicznej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa dróg dojazdowych do atrakcyjnych dla regionu miejsc, zwiększenie ilości miejsc parkingowych i oświetlenia obiektów zabytkowych,</p> <p>Do 2015 roku zwiększeniu ulegnie liczba miejsc spełniających warunki wystawiennicze i ekspozycyjne (wewnątrz i na zewnątrz budynków),</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi spadek bezrobocia na terenie LGD.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - 75% ale nie więcej niż 500 000 PLN dla jednej miejscowości,</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej niż 100 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Cel ogólny 2: Poprawa jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących teren LGD.

Na terenie objętym działaniem LGD mamy do czynienia ze znacznym bezrobociem raz stosunkowo małą liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Jednocześnie istnieje duża liczba drobnych gospodarstw rolnych o niskich dochodach. Chcąc poprawić jakość życia mieszkańców na terenach wiejskich należy przeprowadzić szereg działań na rzecz budowania postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców. Przedsięwzięcia realizowane w ramach celu ogólnego 2 będą zmierzały do powstawania nowych firm i różnicowania w kierunku działalności pozarolniczej, celem budowania konkurencyjnej pozycji regionu i wzrostu dochodów mieszkańców LGD. Istotne znaczenie przypisuje się agroturystyce, ekoturystyce oraz produktom lokalnym wytwarzanym przez aktywnych mieszkańców LGD. Cel powinien zostać osiągnięty przez zintensyfikowaną promocję i cykl szkoleń na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i nabywania nowych umiejętności celem poprawy jakości życia. W ramach realizowanego celu podjęte zostaną również działania na rzecz poprawy stanu infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjnej, która w ostatnich dziesięcioleciach nie była doinwestowywana na opisywanym obszarze.

Przedsięwzięcie II.1.1:

**Promocja przedsiębiorczości i aktywność zawodowa
mieszkańców obszaru LGD**

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 2. Poprawa jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących teren LGD.
Realizacja celów szczegółowych	II.1. Promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru LGD; II.2. Różnicowanie działalności gospodarczej, rozwój rzemiosła i przedsiębiorczości pozarolniczej; II.3. Wzrost dochodów gospodarstw rolnych na terenie LGD; II.4. Podnoszenie poziomu kwalifikacji mieszkańców LGD (np. rolników, przedsiębiorców, pracowników itd.); II.5. Wzrost znaczenia agroturystyki i produktów lokalnych; II.6. Rozwój infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej.
Uzasadnienie	Wsparcie w ramach przedsięwzięcia będzie kierowane do osób chcących

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>rozpocząć działalność gospodarczą oraz do firm, które zamierzają rozszerzyć prowadzoną działalność i budować konkurencyjną pozycję na rynku. W chwili obecnej omawiany obszar charakteryzuje się stosunkowo niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości i niewielką liczbą podmiotów gospodarczych, w tym dużych przedsiębiorstw. Stąd też mamy do czynienia z bezrobociem i odpływem młodych osób, z terenu LGD, do dużych ośrodków, w celu poszukiwania pracy.</p> <p>Ze wsparcia skorzystać będą mogli zarówno rolnicy i domownicy, jak i pozostałe osoby zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą, kontynuować dotychczasową lub powrócić do prowadzenia działalności gospodarczej. Dla osób decydujących się uruchomić własną działalność gospodarczą przydatne mogą być szkolenia w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej.</p> <p>Z punktu widzenia omawianego obszaru istotne może być wykorzystanie potencjału gospodarstw rolnych i tworzenia na tej bazie gospodarstw ekologicznych, agroturystycznych i innej przedsiębiorczości pozarolniczej. Dzięki temu nastąpi dywersyfikacja i wzrost dochodów w gospodarstwach rolnych. Szkolenia obejmować powinny zagadnienia na temat: produktów lokalnych, różnicowania działalności pozarolniczej, agroturystyki oraz zrównoważonego wykorzystania środków chemicznych (nawożenie i opryski), wykorzystania nowoczesnych technologii (Internet) w marketingu produktów rolnych oraz innowacyjnych upraw. Zważywszy na rolniczy charakter regionu i bardzo dużą grupę rolników specjalizujących się w uprawach (np. pomidorów w Gminie Jeziora Wielkie), istnieje potrzeba stworzenia grup producenckich i punktów skupu, które w chwili obecnej są znacznie oddalone. Analogiczną potrzebą jest stworzenie centrów produkcji żywności o wysokiej jakości.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia realizowane będą również kursy i szkolenia, które mają na celu podniesienie dotychczasowych lub nabycie nowych umiejętności przez mieszkańców obszarów wiejskich. Szkolenia będą kierowane zwłaszcza do osób, które chcą nabyć nowe umiejętności lub rozszerzyć dotychczasowe kwalifikacje celem utrzymania zatrudnienia lub znalezienia zatrudnienia.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia wspierane będą wszystkie działania o charakterze innowacyjnym (np. powstanie Inkubatora Przedsiębiorczości) i zakładającym budowanie konkurencyjnej pozycji regionu w oparciu o idee przedsiębiorczości i wzrost jakości zasobów pracy.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>- budowa przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów infrastruktury społecznej z przeznaczeniem na promocję przedsiębiorczości (powstanie Inkubatora Przedsiębiorczości),</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój oferty w zakresie rzemiosła i rękodzielnictwa, - sprzedaży hurtowej i detalicznej wytworów rzemiosła, rękodzielnictwa oraz innych produktów (np. lokalnych produktów kulinarnych), - realizacja operacji związanych z produktami lokalnymi i tradycjami kulinarnymi, - przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, - rozwój oferty w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, - realizacja nowych usług dla ludności na bazie istniejącej infrastruktury, - rozwój agroturystyki, - rozwój usług związanych ze sportem, aktywnym wypoczynkiem i rekreacją, - wynajmowanie pokoi, sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym, - usług transportowych, - robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, - świadczenie usług doradczych i informatycznych dla rolników, grup producenckich, przedsiębiorców i osób podejmujących działalność gospodarczą, - wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwoju i wysokiego standardu usług dla społeczności lokalnych, - poprawy stanu infrastruktury gospodarczej, - przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, - sprzedaży hurtowej i detalicznej, w tym sprzedaży żywności, napojów i pamiątek itp., - tworzenie i rozwój e- biznesu - budowa sieci otoczenia biznesu - rozwój usług związanych ze sportem, aktywnym wypoczynkiem i rekreacją, - usług transportowych, - robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, - świadczenie usług doradczych i informatycznych dla rolników, grup producenckich, przedsiębiorców i osób podejmujących działalność gospodarczą, - wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy. <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja imprez promujących rozwój przedsiębiorstw, wykorzystania nowoczesnych technologii i przekwalifikowania, - organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla osób podejmujących działalność gospodarczą, - organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i
--	---

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>warsztatowym dla osób chcących nabyć nowe lub rozszerzyć dotychczasowe kwalifikacje zawodowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja szkoleń dla osób chcących powrócić na rynek pracy(w tym szkolenia z poradnictwa zawodowego), - inicjowanie powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzania na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych - kultywowanie tradycyjnego rzemiosła i wytwórczości, - renowacja, zabezpieczenie i oznakowanie przydrożnych kapliczek oraz miejsc szczególnie ważnych dla regionu, <p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - badanie potrzeb szkoleniowych mieszkańców obszaru LGD, - szkolenia w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej, - szkolenia w zakresie ginących zawodów, tradycji rzemieślniczej i rękodzielniczej, - szkolenia w zakresie agroturystyki, ekologii i innowacyjnych upraw na terenach wiejskich, - usługi doradcze w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, - utworzenie instytucji wspierającej finansowo organizacje pozarządowe i przedsiębiorców działające na terenie LGD, - animowanie społeczności lokalnej poprzez promocję przedsiębiorczości i promocję nabywania nowych umiejętności i kompetencji, - wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów w zakresie kierunków rozwoju przedsiębiorczości, wykorzystanie posiadanych zasobów. <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca wewnątrz-regionalna w zakresie poprawy jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców LGD w szczególności w dotyczące promocji przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, dziedzictwa kulinarnego, produktów lokalnych, rzemiosła, ginących zawodów oraz funkcjonowania i działalności obiektów użyteczności publicznej, sportowych, kulturalnych i wypoczynkowych. - Współpraca międzynarodowa w zakresie poprawy jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców LGD w szczególności w dotyczące promocji przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, dziedzictwa kulinarnego, produktów lokalnych, rzemiosła, ginących zawodów oraz funkcjonowania i działalności obiektów użyteczności publicznej, sportowych, kulturalnych i wypoczynkowych - kraje Unii Europejskiej.
Grupy docelowe Beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy terytorialne oraz instytucje kultury dla których organizatorem jest j. s. t. zainteresowane rozwojem regionu, - mikroprzedsiębiorcy oraz drobni wytwórcy, rzemiosła i rękodzieła, - rolnicy/domownicy podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą w

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>branży produkcji i usług turystycznych, rzemiosła i rękodzieła,</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego oraz promocji przedsiębiorczości, które mają siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzą działalność na tym obszarze), - mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze), <p>- Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.</p>
Produkty	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - minimum 2 zrealizowanych operacji</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - minimum 25 zrealizowane operacji</p> <p>„Małe projekty” – minimum 12 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywania umiejętności i aktywizacja” - minimum 8 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” – minimum 1 zrealizowana operacja</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 zrealizowanych zostanie co najmniej 1 inwestycja w zakresie infrastruktury obiektów pełniących funkcje publiczne i społeczno-kulturalne,</p> <p>Do 2015 roku uruchomiony zostanie Inkubator Przedsiębiorczości na terenie LGD,</p> <p>Do 2015 roku powstanie co najmniej jedna grupa producencka na terenie LGD lub inna organizacja wspierająca przedsiębiorczość.</p> <p>Do 2015 roku przeszkolonych zostanie ok. 100 osób w zakresie promocji przedsiębiorczości – rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej,</p> <p>Do 2015 roku ok. 20 podmiotów (rolników i mikroprzedsiębiorców) podejmie lub rozwinie działalność gospodarczą,</p> <p>Do 2015 roku zostanie utworzonych co najmniej 5 nowych miejsc pracy w firmach lub gospodarstwach prowadzących działalność gospodarczą,</p> <p>Do 2015 roku przeszkolonych zostanie ok. 70 osób w zakresie podnoszenia dotychczasowych lub nabywania nowych umiejętności (zarówno dla osób bezrobotnych, jak i pracujących),</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie ok. 2 szkoleń dla ok. 30 osób mających na celu podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących w dziedzinie turystyki lub zamierzających uruchomić tego typu działalność,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie ok. 2 warsztatów mających na celu szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu II.</p>
Oddziaływanie	Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodu gmin obszaru LGD, z tytułu

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>prowadzenia działalności turystycznej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodów podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodów gospodarstw rolnych z tytułu uruchomienia działalności pozarolniczej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby produktów lokalnych wytwarzanych w ramach różnicowania działalności gospodarczej,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi spadek bezrobocia na terenie LGD.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - 75% ale nie więcej niż 500 000 PLN dla jednej miejscowości,</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej niż 100 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.</p>

Przedsięwzięcie II.2.1:

Dziedzictwo kulinarne, tradycyjne rzemiosło i ginące zawody.

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 2. Poprawa jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących teren LGD.
Realizacja celów szczegółowych	<p>II.1. Promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru LGD;</p> <p>II.2. Różnicowanie działalności gospodarczej, rozwój rzemiosła i przedsiębiorczości pozarolniczej;</p> <p>II.3. Wzrost dochodów gospodarstw rolnych na terenie LGD;</p> <p>II.4. Podnoszenie poziomu kwalifikacji mieszkańców LGD (np. rolników, przedsiębiorców, pracowników itd.);</p> <p>II.5. Wzrost znaczenia agroturystyki i produktów lokalnych;</p> <p>II.6. Rozwój infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej.</p>
Uzasadnienie	<p>Przedsięwzięcie dotyczy dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych w kierunku działalności pozarolniczej. Możliwe obszary działań mogą dotyczyć handlu, usług, rzemiosła, kulinariów, ginących zawodów itp. Na obszarze LGD istnieją osoby i grupy osób trudniące się starymi i ginącymi zawodami, tradycyjnymi produktami oraz rzemiosłem, które należy wesprzeć i wykorzystać dla rozwoju gospodarczego. Jednocześnie możliwe wsparcie przyczyni się do wzrostu aktywności zawodowej mieszkańców a docelowo doprowadzi do samozatrudnienia i tworzenia dodatkowych</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>miejsc pracy.</p> <p>Obszar LGD charakteryzuje się rozdrobnioną strukturą gospodarstw rolnych, co sprawia, że dochody z tytułu prowadzenia gospodarstw są niskie. Możliwość prowadzenia przez gospodarstwa dodatkowej działalności pozarolniczej wpłynie na uzyskanie dodatkowych źródeł dochodów.</p> <p>Dzięki operacjom realizowanym w ramach opisywanego przedsięwzięcia ocalone zostaną zanikające, w szybkim tempie, tradycyjne zawody, tradycje i zwyczaje. Jednocześnie możliwe będzie odtworzenie zanikających sfer tradycji na terenach wiejskich.</p> <p>Na obszarze LGD aktywnie działają między innymi Koła Gospodyń Wiejskich (podtrzymują tradycje kulinarne, lokalny folklor i rękodzieło artystyczne) oraz twórcy ludowi (malarze, rzeźbiarze itp.), którzy jedynie okazjonalnie mają możliwość przedstawiania swoich dokonań (festiwale smaków, nieliczne konkursy i wystawy). W ostatnich dziesięcioleciach zanikała tradycja pokoleniowego przekazu. Stąd potrzebne są daleko szersze działania, integrujące lokalne środowiska rzemieślnicze i twórców ludowych.</p> <p>Przedsięwzięcie zakłada realizację operacji związanych z: warsztatami i nauką lokalnych tradycji, pokazów ginących zawodów i tradycji budowniczych, wystaw twórczości ludowej i lokalnych produktów. Nową jakością będzie połączenie organizacji imprez z możliwością zakupu prezentowanych dzieł, produktów lokalnych rękodzieła itd.</p> <p>Zakłada się również tworzenie prywatnych i lokalnych muzeów oraz galerii, sklepów oferujących lokalne artykuły, miejsc wystaw, prezentacji i spotkań a przede wszystkim organizację imprez, które dotychczas nie występowały w kalendarzu wydarzeń kulturalnych na terenie LGD.</p> <p>W związku z niniejszym przedsięwzięciem realizowane będą również działania informacyjno-promocyjne na rzecz lokalnych tradycji, twórców, produktów lokalnych itp.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa, remont, wyposażenie obiektów; - uruchomienie sklepów z lokalnymi produktami żywnościowymi (produkty lokalne), rękodzielniczymi i rzemieślniczymi, - zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne. <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - usługi turystyczne oraz związane ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem wykorzystujące lokalne produkty żywnościowe, rzemieślnicze i rękodzielnicze, - usługi transportowe na rzecz zbytu produktów lokalnych o wysokiej jakości oraz rzemiosła i rękodzielnictwa, - usługi dla gospodarstw ekologicznych, producentów rolno-spożywczych i rzemieślników, - sprzedaż hurtowa i detaliczna lokalnych produktów, wyrobów

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>rzemieślniczych i innych produktów wysokiej jakości,</p> <ul style="list-style-type: none">- magazynowanie lub przechowywanie produktów wysokiej jakości,- przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych kwalifikujących się jako żywność ekologiczna,- rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne dla rolników, rzemieślników i przedstawicieli ginących zawodów (w tym w zakresie warunków uzyskania certyfikatów). <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- usługi dla gospodarstw ekologicznych, producentów rolno-spożywczych i rzemieślników,- usługi turystyczne oraz związane ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem wykorzystujące produkty lokalne;- usługi transportowe na rzecz zbytu lokalnych produktów żywnościowych, rzemiosła i rękodzielnictwa;- sprzedaż hurtowa i detaliczna produktów wysokiej jakości;- rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne dla rolników, rzemieślników i przedstawicieli ginących zawodów. <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym w zakresie prowadzenia działalności rzemieślniczej, kreowania rynku zbytu, promocji, pozyskiwania klientów, prowadzenia działalności, uzyskiwania certyfikatów, zawierania porozumień producenckich, itp.,- rozwój lokalnej aktywności i współpracy gospodarczej poprzez inicjowanie powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych, tradycyjnych sektorach gospodarki oraz lokalnym dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym,- rozwój aktywności społeczności lokalnej, w tym poprzez promocję lokalnej twórczości rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego,<ul style="list-style-type: none">- organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych promujących rzemiosło, rękodzielnictwo i ginące zawody,- kultywowanie produktów lokalnych, tradycyjnego rzemiosła i wytwórczości,- udział w targach i organizacja targów. <p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none">- działania informacyjno – doradcze w zakresie wykorzystania dziedzictwa naturalnego, kulturowego, surowców i rzemiosła dla rozwoju gospodarstw i mikroprzedsiębiorstw,- informowanie o produktach rzemieślniczych i ginących zawodach funkcjonujących na obszarze LGD,- szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR w zakresie wykorzystania rzemiosła i ginących zawodów do promocji i budowy oferty turystycznej obszaru LGD;- organizacja i udział w wydarzeniach o charakterze promocyjnym związanych z obszarem LGD;- wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów
--	---

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>rozwoju w zakresie rozwoju rzemiosła i rękodzieła, produktów lokalnych, ginących zawodów, przedsiębiorczości i wykorzystania posiadanych lokalnych zasobów;</p> <ul style="list-style-type: none"> - animowanie społeczności lokalnych w zakresie podejmowania działalności pozarolniczej; - szkolenia w zakresie ginących zawodów, tradycji rzemieślniczej i rękodzielniczej, - szkolenia w zakresie agroturystyki na terenach wiejskich, - informowanie lokalnych podmiotów o dostępnych środkach pomocowych i warunkach uczestnictwa w konkursach. <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca wewnątrz-regionalna w zakresie poprawy jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców LGD w szczególności w dotyczące promocji przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, dziedzictwa kulinarnego, produktów lokalnych, rzemiosła, ginących zawodów oraz funkcjonowania i działalności obiektów użyteczności publicznej, sportowych, kulturalnych i wypoczynkowych. - Współpraca międzynarodowa w zakresie poprawy jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców LGD w szczególności w dotyczące promocji przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, dziedzictwa kulinarnego, produktów lokalnych, rzemiosła, ginących zawodów oraz funkcjonowania i działalności obiektów użyteczności publicznej, sportowych, kulturalnych i wypoczynkowych - kraje Unii Europejskiej.
Grupy docelowe Beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy terytorialne oraz instytucje kultury dla których organizatorem jest j. s. t. zainteresowane rozwojem turystycznym regionu, - mikroprzedsiębiorcy z branży usług turystycznych oraz drobnej wytwórczości, rzemiosła i rękodzieła, - podmioty gospodarcze zajmujące się obrotem wytworami twórczości ludowej, - rolnicy/domownicy podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą w branży produkcji i usług turystycznych, rzemiosła i rękodzieła, - gospodarstwa agroturystyczne, - organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze), - kościoły i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu, - twórcy ludowi oraz przedstawiciele tradycyjnych wiejskich zawodów, - mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze), - Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.
Produkty	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - minimum 2 zrealizowanych operacji</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - minimum 10 zrealizowanych operacji</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - minimum 5 zrealizowanych operacji</p> <p>„Małe projekty” - minimum 12 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywania umiejętności i aktywizacja” - minimum 8 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” - minimum 1 zrealizowana operacja.</p>
Rezultaty	<p>Do roku 2015 r. powstanie co najmniej 1 podmiot gospodarczy świadczące usługi dla rzemieślników;</p> <p>Do 2015 r. co najmniej 1 punkt sprzedaży wyrobów rękodzielniczych rzemieślniczych</p> <p>Do 2015 r. ok. 20 gospodarstw agroturystycznych oferujących produkty rzemieślnicze;</p> <p>Do 2015 r. powstanie 1 organizacja zrzeszająca rzemieślników, rękodzielników i przedstawicieli ginących zawodów;</p> <p>Do 2015 r. ok. 2 placówek (szkoły, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, domy kultury, itp.) kształcące w zakresie rzemiosła i ginących zawodów</p> <p>Do 2015 roku wydanych zostanie co najmniej 1 wydawnictwo na temat lokalnych produktów kulinarnych, rękodzieła, rzemiosła i ginących zawodów. - Opracowanie wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach celu II.</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu II.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi wzrost ilości osób fizycznych, gospodarstw rolnych oraz mikroprzedsiębiorstw uzyskujących dodatkowe dochody z twórczości rzemieślniczej i rękodzielniczej;</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby produktów lokalnych (kulinarnych, rzemieślniczych i rękodzielniczych)</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby podmiotów gospodarczych świadczących usługi na rzecz rzemieślników – handel hurtowy i detaliczny, transport, magazynowanie, promocja i poszukiwanie rynków zbytu;</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby akcji promocyjnych dotyczących rzemiosła, rękodzielnictwa i ginących zawodów na terenie LGD;</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost dochodów gmin z podatku dochodowego od osób fizycznych</p> <p>Do 2015 roku nastąpi spadek stopy bezrobocia na terenie LGD</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby sal, galerii i miejsc na prezentacje i spotkania,</p> <p>Do 2015 roku wzrośnie liczba wystaw, prezentacji i pokazów związanych z produktami lokalnymi.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - 75% ale nie więcej niż 500 000 PLN dla jednej miejscowości,</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

kwalfikowalnych na poziomie projektu	niż 100 000 PLN na jednego beneficjenta, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 PLN na jednego beneficjenta, „Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.
--------------------------------------	--

Przedsięwzięcie II.3.1:

Nowoczesne obiekty użyteczności publicznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej na obszarze LGD.

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 2. Poprawa jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących teren LGD.
Realizacja celów szczegółowych	<p>II.1. Promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru LGD;</p> <p>II.2. Różnicowanie działalności gospodarczej, rozwój rzemiosła i przedsiębiorczości pozarolniczej;</p> <p>II.3. Wzrost dochodów gospodarstw rolnych na terenie LGD;</p> <p>II.4. Podnoszenie poziomu kwalifikacji mieszkańców LGD (np. rolników, przedsiębiorców, pracowników itd.);</p> <p>II.5. Wzrost znaczenia agroturystyki i produktów lokalnych;</p> <p>II.6. Rozwój infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej.</p>
Uzasadnienie	<p>Mieszkańcy obszaru LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego borykają się z brakiem odpowiedniej infrastruktury społecznej. Brakuje obiektów i pomieszczeń na miejsca spotkań społeczności lokalnych. Uczestnicy konsultacji społecznych, autorzy anonimowych ankiet wykorzystywanych w ramach konsultacji oraz autorzy fiszek projektowych wskazywali na brak domów kultury lub ośrodków pełniących analogiczne funkcje. Poszczególne gminy mają dobrze rozwiniętą sieć świetlic wiejskich natomiast ich stan i wyposażenie pozostawiają dużo do życzenia. Przedstawiciele organizacji pozarządowych zwracali uwagę na brak miejsc spotkań i pomieszczeń z przeznaczeniem na realizowane projekty. Analogiczny problem zgłaszały zespoły artystyczne, zespoły ludowe i lokalni twórcy. Rodzice wskazywali na potrzebę stworzenia dodatkowych placów zabaw dla dzieci oraz na konieczność zadbania o ich wysoki standard i bezpieczeństwo.</p> <p>Inną bolączką jest niewystarczająca infrastruktura wypoczynkowo-rekreacyjna i baza sportowa. Stąd potrzeba poprawy estetyki istniejących parków i wydzielania lub zagospodarowania przestrzeni na miejsca zielone. W ten sposób ulec może poprawie wizerunku i estetyka miejsc położonych w centrum wsi. Wskazanym inwestycjom towarzyszyć powinno powstawanie alejek spacerowych, miejsc parkingowych i odpowiednie oświetlenie ulic.</p> <p>Obszar LGD posiada słabo rozwiniętą bazę sportową i jedynie kilka miejscowości posiada sale sportowe i boiska, które spełniają swoją rolę. Infrastruktura sportowa na terenach objętych strategią wymaga dużych</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>nakładów inwestycyjnych: budowy sal gimnastycznych, budowy boisk (lub modernizacja ich nawierzchni), widowni oraz szatni. Obiekty powinny być wielofunkcyjne, aby można z nich korzystać przez okres całego roku, co jest szczególnie ważne na terenach wiejskich. Dofinansowanie powinno obejmować zarówno wyposażenie w sprzęt sportowy i rekreacyjny istniejących obiektów sportowych, jak i obiektów nowopowstałych. Obiekty sportowe powinny być ogólnie dostępne a zajęcia prowadzone przez wykształconą kadrę. Dzięki nim promowany powinien być zdrowy tryb życia wśród mieszkańców (w tym dzieci, emerytów, osób z wadami postawy itd.) poprzez zajęcia sportowe, gimnastyczne, rekreacyjne oraz takie jak: fitness czy aerobik.</p> <p>Na terenie każdej z pięciu gmin znajdują się place i tereny, które można zaadaptować na miejsca wypoczynku, rekreacji i sportu. Analogicznie znaleźć można obiekty i pomieszczenia z przeznaczeniem na działalność kulturalną, artystyczną i pozarządową. Każde z tych miejsc, jak np. nieczynne obiekty poprzemysłowe, wymaga przeprowadzenia remontu i wyposażenia. Wyposażenie wymaga również wspomniane wcześniej świetlice wiejskie, które mogłyby pełnić wielorakie funkcje, jako: miejsce spotkań dzieci i młodzieży (zajęcia pozalekcyjne), izby pamięci, miejsca prób zespołów artystycznych i ludowych, miejsca wystaw i prezentacji, galerie, kafejki internetowe, punkty informacji turystycznych, miejsca spotkań mieszkańców i inne. Brak domów kultury odczuwany jest przede wszystkim w gminie Orchowo i Dąbrowa, natomiast infrastruktura domu kultury w Jeziorach Wielkich jest bardzo niezadowolająca. Świetlice, o których mowa powyżej w pewnym stopniu realizowałyby zadania domów kultury, współpracowały z nimi i korzystały z doświadczeń instruktorów. Uatrakcyjnienie infrastruktury publicznej ma na celu wzrost atrakcyjności obszaru LGD dla zamieszkiwania i wypoczynku.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje rekreacyjno lub sportowe, obiektów małej architektury, świetlic i domów kultury, - utworzenie, remont lub przebudowa obiektów sportowych, ścieżek rowerowych, konnych, pieszych; miejsc rekreacji, placów zabaw, - poprawa stanu technicznego obiektów pełniących funkcje kulturalne i sportowe, - tworzenie nowych oraz poprawa stanu dotychczasowych terenów zielonych, parków i pozostałych miejsc na wypoczynek, - budowa, przebudowa oraz remont infrastruktury turystycznej: w tym obiektów kulturalnych i sportowych, - budowa nowych lub wykorzystanie istniejących budynków na potrzeby sportu, rekreacji, wypoczynku i kultury, - rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków użytkowanych na cele publiczne i służące realizacji operacji, - rozwój sieci małych obiektów sportowych i rekreacyjnych (boiska

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>sportowe oraz place zabaw),</p> <ul style="list-style-type: none">- zakup sprzętu, materiałów i usług służących realizacji operacji,- uporządkowania zniszczonych obiektów budowlanych w celu zagospodarowania terenu. <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- organizacja imprez sportowych i rekreacyjno - wypoczynkowych (w tym imprezy promujące zdrowy styl życia i aktywny wypoczynek): zawodów, rozgrywek, konkursów itp.- budowa, odbudowa lub oznakowanie małej architektury turystycznej, w tym: ścieżek dydaktycznych i spacerowych, tras rowerowych, szlaków, punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych,- odbudowa lub odnowienie i oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, z przeznaczeniem na cele publiczne,- remont oraz wyposażenie muzeów oraz miejsc zlokalizowania prywatnych zbiorów muzealnych,- zakup strojów, eksponatów i instrumentów muzycznych dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych, orkiestr dętych oraz innych grup i zespołów,- remont miejsc kulturotwórczych (świetlice wiejskie, ośrodki kultury, biblioteki),- przygotowanie i druk folderów oraz innych publikacji informacyjnych,- utworzenie bazy informacji o wydarzeniach kulturalnych, sportowych, strony internetowej. <p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none">- promocja sportu, rekreacji i kultury,- działania informacyjno-doradcze w zakresie sportu i rekreacji,- rozwój świadomości zdrowego trybu życia wśród młodych i dorosłych mieszkańców LGD,- wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów w zakresie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej obszaru oraz możliwości i wykorzystania infrastruktury na potrzeby przedsięwzięcia. <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none">- współpraca wewnątrz-regionalna w zakresie poprawy jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców LGD w szczególności w dotyczące promocji przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, dziedzictwa kulinarnego, produktów lokalnych, rzemiosła, ginących zawodów oraz funkcjonowania i działalności obiektów użyteczności publicznej, sportowych, kulturalnych i wypoczynkowych.- Współpraca międzynarodowa w zakresie poprawy jakości życia i wykorzystanie aktywności społecznej mieszkańców LGD w szczególności w dotyczące promocji przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, dziedzictwa kulinarnego, produktów lokalnych, rzemiosła, ginących zawodów oraz funkcjonowania i działalności obiektów użyteczności publicznej, sportowych, kulturalnych i wypoczynkowych - kraje Unii Europejskiej w szczególności kraje sąsiadujące z Polską.
--	--

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Grupy docelowe Beneficjentów	<p>-samorządy terytorialne oraz instytucje kultury dla których organizatorem jest j. s. t. zainteresowane rozwojem turystycznym regionu,</p> <p>- organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze),</p> <p>- kościoły i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu,</p> <p>- mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze),</p> <p>- Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.</p>
Produkty	<p>„Odnowa i rozwój wsi” - minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Małe projekty” – minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywania umiejętności i aktywizacja” - minimum 6 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” – minimum 1 zrealizowana operacja.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie ok. 2 inwestycji w zakresie poprawy stanu infrastruktury obiektów użyteczności publicznej, sportowej i rekreacyjno - wypoczynkowej,</p> <p>Do 2015 roku zagospodarowany zostanie na cele publiczne co najmniej jeden obiekt przemysłowy,</p> <p>Do 2015 roku co najmniej 5 placówek publicznych (np. świetlice, ośrodki kulturalne) zostanie wyremontowanych lub wyposażonych w niezbędny sprzęt i urządzenia,</p> <p>Do roku 2015 powstanie ok. 3 nowych placów zabaw,</p> <p>Do roku 2015 powstanie lub zostanie zmodernizowanych ok. 2 obiektów sportowo-rekreacyjnych (np. boisk, placów przeznaczonych do uprawiania sportu),</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu II.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu infrastruktury obiektów użyteczności publicznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej ,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby placówek wyposażonych w profesjonalny sprzęt i urządzenia,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby osób uprawiających sport i aktywny wypoczynek,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu wyposażenia klubów sportowych, zespołów i szkółek w niezbędny sprzęt sportowo-rekreacyjny (stroje, akcesoria sportowe itp.),</p> <p>Do 2015 roku nastąpi zwiększenie liczby imprez sportowych,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby pomieszczeń na miejsce spotkań społeczności lokalnej oraz na realizację zdarzeń kulturalnych,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa estetyki przestrzeni publicznej.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	„Odnowa i rozwój wsi” - 75% ale nie więcej niż 500 000 PLN dla jednej miejscowości, „Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.

Cel ogólny 3: Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.

W ramach ostatniego wskazanego celu realizowane będą przedsięwzięcia ukierunkowane bezpośrednio na mieszkańców obszaru LGD. Cel odwołuje się do priorytetowych zagadnień Kapitału Ludzkiego, poprzez wzmocnienie umiejętności i kompetencji mieszkańców połączonych z działaniami integrującymi. Pożądanym efektem będzie wsparcie wybranych grup (niepełnosprawni, osoby uzależnione, długotrwale bezrobotne, itp.) poprzez szereg innowacyjnych działań. Pomocą objęty został również III sektor, a więc podmiot, który docelowo powinien realizować znaczną część działań na rzecz osób i grup wskazanych do wsparcia.

Przedsięwzięcie III.1.1:

Nabywanie i rozwój dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców.

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 3. Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.
Realizacja celów szczegółowych	III.1. Obszar integrujący mieszkańców; III.2. Upowszechnienie sportu i rekreacji; III.3. Rozwój życia społeczno - kulturalnego i podtrzymywanie tradycji regionu; III.4. Wzrost znaczenia trzeciego sektora na obszarze LGD.
Uzasadnienie	Nabywanie i rozwój dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców obszaru LGD, to innowacyjne przedsięwzięcie polegające na nabywaniu umiejętności, które nie są związane bezpośrednio z funkcjami zawodowymi, ale stanowią istotną wartość dla mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie wyrównywania dostępu do wiedzy. Przedsięwzięcie to wpisuje się w cele Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. Operacje realizowane w ramach przedsięwzięcia spowodują między innymi: - wzrost świadomości na temat dostępnych środków wsparcia i aktywna partycypacja mieszkańców w działaniach realizowanych w ramach PO KL, - promocję i działania na rzecz osób uzdolnionych i młodych talentów,

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby osób, które z własnej inicjatywy uczestniczą w szkoleniach i kursach w zakresie: języków obcych, prawa jazdy, florystyki, kosmetyki, itp. - wzrost liczby osób, które ukończą szkolenia w zakresie: księgowości, pozyskiwania funduszy UE, doradztwa personalnego, promocji, itp. - wzrost liczby lokalnych liderów, - rozwój społeczeństwa informacyjnego (obsługa komputera, korzystanie z Internetu, tworzenie stron internetowych, czasopisma internetowe), - zwiększenie liczby osób podejmujących naukę na różnych szczeblach kształcenia, <p>Przewidywane są również działania integrujące różne środowiska i grupy w celu wzajemnej nauki i przekazywania wzorców oraz doświadczeń. Młodzież i pozostałe osoby zainteresowane będą mogły pozyskiwać umiejętności związane: z pracą biurową i redakcyjną w siedzibach lokalnych organizacji pozarządowych czy z organizacją imprez kulturalnych i ich promocją w placówkach kulturalnych. Inne warianty zdobywania nowych doświadczeń mogą polegać na wymianie międzypokoleniowej: młodzież pod kierunkiem osób starszych zdobywa wiedzę i umiejętności dotyczące ginących zawodów, kursy komputerowe przeprowadzane przez aktywną młodzież dla swoich rodziców i innych starszych osób czy wyjazdy studyjne oraz wymiany pomiędzy mieszkańcami całego obszaru LGD, w celu wymiany doświadczeń.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja kursów, szkoleń, wyjazdów studyjnych i pozostałych działań edukacyjnych w zakresie nabywania umiejętności informatycznych i pozostałego kształcenia, - organizacja szkoleń w zakresie pozyskiwania funduszy europejskich, - udostępnianie na potrzeby organizowanych szkoleń i kursów urządzeń i sprzętu komputerowego (wraz z dostępem do Internetu) oraz multimedialnego, - promocja młodych talentów, osób zdolnych oraz lokalnej twórczości, - wsparcie tradycyjnych rzemiosł, ginących zawodów i dziedzictwa kulturowego, <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</p> <ul style="list-style-type: none"> - badania potrzeb edukacyjnych mieszkańców obszaru LGD, - szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR; - animowanie społeczności lokalnych pod kątem rozwoju różnorodnych form podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców, rozwoju działalności artystycznej i kulturalnej. - szkolenia w zakresie ginących zawodów, tradycji rzemieślniczej i rękodzielniczej. <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca międzyregionalna w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu,

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia (preferowane LGD o podobnym charakterze działania w szczególności LGD sąsiadujące z LGD Fundacją „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”).</p> <p>- Współpraca międzynarodowa w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia- kraje Unii Europejskiej.</p>
Grupy docelowe Beneficjentów	<p>- Mikroprzedsiębiorcy z branży usług turystycznych oraz drobnej wytwórczości, rzemiosła i rękodzieła,</p> <p>- Rolnicy/domownicy podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą w branży produkcji i usług turystycznych, rzemiosła i rękodzieła,</p> <p>- organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze),</p> <p>-kościół i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu,</p> <p>- mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze),</p> <p>- Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.</p>
Produkty	<p>„Małe projekty” - minimum 15 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywania umiejętności i aktywizacja” - minimum 11 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” - minimum 1 zrealizowana operacja.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 roku ok. 30 osób skorzysta z nowej oferty edukacyjnej i ukończy realizowane kursy i szkolenia,</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie ok. 6 akcji informacyjnych na temat możliwości pozyskania środków Unii Europejskiej,</p> <p>Do 2015 roku zorganizowanych zostanie ok. 4 imprez o charakterze integracyjnym i kulturalnym,</p> <p>Do 2015 roku zostaną zorganizowane 2 warsztaty dla liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu III.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi wzrost poziomu wykształcenia wśród młodych i dorosłych mieszkańców obszaru LGD,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby osób starszych, którzy nabyli umiejętności w zakresie obsługi komputera i korzystania z Internetu,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi rozwój społeczeństwa informatycznego na obszarze LGD,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby lokalnych liderów,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby młodych ludzi podejmujących naukę starych, ginących zawodów,</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>Do 2015 roku nastąpi znaczący wzrost liczby osób podejmujących naukę na różnych szczeblach kształcenia</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	„Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.

Przedsięwzięcie III.2.1:

Rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 3. Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego
Realizacja celów szczegółowych	<p>III.1. Obszar integrujący mieszkańców;</p> <p>III.2. Upowszechnienie sportu i rekreacji;</p> <p>III.3. Rozwój życia społeczno - kulturalnego i podtrzymywanie tradycji regionu;</p> <p>III.4. Wzrost znaczenia trzeciego sektora na obszarze LGD;</p>
Uzasadnienie	<p>Przedsięwzięcie dotyczące rozszerzenia oferty spędzania wolnego czasu stanowi odpowiedź na zgłaszaną przez mieszkańców LGD niewystarczającą i mało zróżnicowaną ofertę spędzania wolnego czasu na mawianym obszarze. Rozszerzenie oferty jest niezwykle ważne dla mieszkańców terenów wiejskich, którzy mieszkają w znacznej odległości od dużych ośrodków miejskich. Jednocześnie odpowiednio wypromowana oferta byłaby dodatkową zachętą dla turystów do odwiedzania obszaru LGD.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia wzmocnieniu ulegnie tożsamość mieszkańców z miejscem zamieszkania, ich integracja i chęć wspólnego uczestnictwa w ciekawych wydarzeniach.</p> <p>Przedsięwzięcie posłuży do zaspokojenia potrzeb kulturalnych, rozrywkowych, rekreacyjnych i sportowych. Dzięki oddolnym inicjatywom mieszkańców oferta wzbogacona zostanie o wartości charakterystyczne dla regionu i poszczególnych grup społecznych, które zechcą aktywnie współtworzyć ciekawy repertuar wydarzeń. Z jednej strony możliwe będzie wykorzystanie potencjału historyczno-kulturowego i dziedzictwa naturalnego regionu, z drugiej zaś potencjału ludzkiego.</p> <p>Z chwilą doposażenia zaplecza technicznego placówek kulturalno-oświatowych oraz sportowych stworzone zostaną warunki do rozwoju różnego rodzaju twórczych działań. Będzie to okazja do powstawania i sprawniejszego działania różnych grup artystycznych, zespołów, teatrów, kabaretów, klubów, związków itp. Do pracy z mieszkańcami mogą włączyć się animatorzy kultury, instruktorzy oraz opiekunowie-wychowawcy.</p> <p>Działalność tego typu zespołów będzie zarazem pretekstem do konfrontacji z innymi zapraszającymi twórcami oraz w trakcie prezentowania się lokalnych</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>grup na zewnątrz. Przedsięwzięcie zakłada również wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży z terenów wiejskich (poprzez organizację wycieczek, spotkań z ciekawymi ludźmi i aktywny wypoczynek pozaszkolny).</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” „Wdrażanie LSR – małe projekty” „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” „Wdrażanie projektów współpracy”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u> - rozwój oferty w zakresie rzemiosła i rękodzielnictwa, - realizacja operacji związanych z produktami lokalnymi i tradycjami kulinarnymi, <u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u> Możliwe operacje dotyczą m. in. następujących usług: - rozwoju i wysokiego standardu usług gastronomicznych, - rozwoju nowych usług turystycznych, sportowych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych, <u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u> - organizacja imprez turystycznych, kulturalnych, rekreacyjno- sportowych i ekologicznych, - organizacja wycieczek, spotkań z ciekawymi ludźmi i organizacja czasu wolnego dla dzieci z terenów wiejskich, - promocja i rozwój lokalnej aktywności, w tym promocja lokalnej twórczości artystycznej i kulturalnej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego, - organizacja wspólnych przedsięwzięć przez organizacje pozarządowe z terenu LGD, - udostępnianie na potrzeby realizowanych projektów urządzeń i sprzętu komputerowego (wraz z dostępem do Internetu) oraz multimedialnego, - zakup wyposażenia świetlic wiejskich i ich remont (w tym również na potrzeby organizacji pozarządowych). - zakup strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, folklorystycznych oraz innych grup (w tym organizacji pozarządowych) i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje. <u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u> - szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR; - animowanie społeczności lokalnych pod kątem rozwoju różnorodnych form podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców, rozwoju działalności artystycznej i kulturalnej. - szkolenia w zakresie ginących zawodów, tradycji rzemieślniczej i rękodzielniczej.</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>- organizacja i udział w wydarzeniach związanych z rozszerzeniem oferty spędzania wolnego czasu na terenie LGD.</p> <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <p>- współpraca międzyregionalna w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia (preferowane LGD o podobnym charakterze działania w szczególności LGD sąsiadujące z LGD Fundacją „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”.</p> <p>- Współpraca międzynarodowa w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia- kraje Unii Europejskiej.</p>
Grupy docelowe Beneficjentów	<p>-samorządy terytorialne oraz instytucje kultury dla których organizatorem jest j. s. t. zainteresowane rozwojem turystycznym regionu,</p> <p>- mikroprzedsiębiorcy z branży usług turystycznych oraz drobnej wytwórczości, rzemiosła i rękodzieła,</p> <p>- rolnicy/domownicy podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą w branży produkcji i usług turystycznych, rzemiosła i rękodzieła,</p> <p>- organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze),</p> <p>-kościół i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu,</p> <p>- mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze),</p> <p>- Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.</p>
Produkty	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – minimum 2 zrealizowane operacje</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – minimum 2 zrealizowane operacje</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 37 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” - minimum 2 zrealizowane operacje</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” – minimum 1 zrealizowana operacja.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 roku zorganizowanych zostanie ok. 4 imprez o charakterze integracyjnym i kulturalnym,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi doposażenie ok. 5 placówek kulturalno-oświatowych i sportowych w niezbędny sprzęt, urządzenia oraz stroje i pozostałe zaplecze techniczne,</p> <p>Do 2015 roku zorganizowanych zostanie ok. 3 wspólnych przedsięwzięć z udziałem grup artystycznych i sportowych z różnych gmin z terenu LGD,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowane zostaną minimum 2 szkolenia dla lokalnych</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>animatorów kultury, instruktorów, wychowawców i lokalnych liderów w zakresie opracowania koncepcji poprawy oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców LGD,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowanych zostanie ok. 3 wycieczek dla dzieci z terenów wiejskich (np. do teatru, kina, aquaparku itp.).</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu III.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby grup artystycznych, zespołów, teatrów, kabaretów, klubów oraz grup nieformalnych,</p> <p>Do 2015 roku powiększeniu ulegnie oferta spędzania wolnego czasu na terenach wiejskich objętych LSR,</p> <p>Do 2015 roku zwiększeniu ulegnie liczba działań integracyjnych i wzmocnienie integracji mieszkańców na obszarze LGD,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi zwiększenie liczby działań i zdarzeń artystycznych nawiązujących do specyfiki i charakteru regionu: tradycje, obyczaje, lokalna gwara, itp.,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby lokalnych liderów, animatorów kultury i instruktorów-opiekunów,</p> <p>Do 2015 roku poprawie ulegnie oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci z terenów wiejskich (np. wycieczki, spotkania z ciekawymi ludźmi i rówieśnikami z innych miejscowości)</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej niż 100 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 PLN na jednego beneficjenta,</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” - 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.</p>

Przedsięwzięcie III.3.1:

Rozwój potencjału organizacji pozarządowych

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 3. Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.
Realizacja celów szczegółowych	<p>III.1. Obszar integrujący mieszkańców;</p> <p>III.2. Upowszechnienie sportu i rekreacji;</p> <p>III.3. Rozwój życia społeczno - kulturalnego i podtrzymywanie tradycji regionu;</p> <p>III.4 Wzrost znaczenia trzeciego sektora na obszarze LGD.</p>

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

Uzasadnienie	<p>Rola III sektora w kształtowaniu przestrzeni publicznej jest niepodważalna. Dla zrównoważonego rozwoju potrzebne są obok działań nastawionych na konkurencję i osobisty zysk, także te nastawione na współpracę. Organizacje pozarządowe działające na obszarach wiejskich są nastawione na rozwój lokalny aktywizujący społeczność lokalną. Prowadzą one biura rozwoju lokalnego, organizują i prowadzą promocje swoich społeczności przyciągając w ten sposób inwestorów i partnerów. Organizują i prowadzą działania na rzecz przedsiębiorczości, wspierają poradnictwem i szkoleniami lokalnych rolników oraz biznes. Działania te w istotny sposób przyczyniają się do zmiany oblicza obszarów wiejskich. Wspierając inicjatywy pozarolnicze, rozwój różnych form przedsiębiorczości przyspieszają przemianę charakteru wsi z monofunkcyjnego, gdzie dominującą funkcją jest produkcja surowców rolniczych, na wielofunkcyjny z rozwiniętymi funkcjami pozarolniczymi.</p> <p>Organizacje pozarządowe podejmują aktywność dotyczącą różnych aspektów zrównoważonego rozwoju: aspekt ekonomiczny, społeczny, ekologiczny, instytucjonalny czy przestrzenny.</p> <p>W chwili obecnej aktywność organizacji pozarządowych, z terenu LGD, koncentruje się przede wszystkim na wymiarze społecznym: na zachowaniu dziedzictwa kulturowego danego regionu (tradycji, zwyczajów), co związane jest z organizowaniem i uczestnictwem w imprezach artystycznych, kulturalnych, działalności związanej z krzewieniem kultury fizycznej oraz pomocy najuboższemu czy skrzywdzonemu przez los. Innym ważnym wymiarem działań III sektora w regionie jest działalność instytucjonalna oraz ekologiczna.</p> <p>Niezależnie jednak od określenia celów statutowych organizacje te borykają się problemami zarówno finansowymi, jak i lokalowymi czy kadrowymi. Większość organizacji w regionie nie posiada własnego lokum i wyposażenia w niezbędny sprzęt. Odczuwany się również brak wykwalifikowanej kadry, która umiejętnie potrafiłaby zarządzać organizacją pozarządową, pozyskiwać środki zewnętrzne i rozliczać otrzymane dofinansowanie.</p> <p>Stąd właśnie wynika potrzeba realizacji przedsięwzięcia – wzmocnienie i rozwój potencjału organizacji pozarządowych. Organizacje powinny zostać wzmocnione poprzez cykl szkoleń w zakresie: prowadzenia organizacji pozarządowych, poszukiwania możliwych źródeł wsparcia, aplikowania o środki finansowe (w tym pisanie projektów), rozliczania, sprawozdawczości, promocji oraz współpracy krajowej i zagranicznej.</p> <p>Inną potrzebą jest stworzenie warunków lokalowych oraz wyposażenie w środki trwałe (sprzęt komputerowy, w tym dostęp do Internetu, sprzęt biurowy itp.).</p> <p>Zakładane formy wsparcia przyczynią się do usprawnienia pracy organizacji i zwiększą efektywność ich działań. Zakłada się również, że możliwość realizacji ciekawych i ważnych inicjatyw będzie zachętą do powstawania nowych fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji reprezentujących III sektor. Wsparcie w ramach przedsięwzięcia dotyczyć będzie również Fundacji „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” (promocja Fundacji, wyposażenie w sprzęt biurowy i multimedialny, materiały biurowe oraz pozostałe koszty funkcjonowania biura).</p> <p>W ramach przedsięwzięcia przewiduje się realizację wspólnego projektu współpracy lokalnych organizacji pozarządowych z analogicznym partnerem z UE.</p>
Komplementarno	„Wdrażanie LSR – małe projekty”

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

ść z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja kursów, szkoleń, wyjazdów studyjnych i pozostałych działań szkoleniowo-edukacyjnych w zakresie nabywania umiejętności informatycznych i pozostałego kształcenia, - organizacja szkoleń w zakresie pozyskiwania funduszy europejskich (w tym pisanie wniosków aplikacyjnych, sprawozdawczości i rozliczania otrzymanych dotacji), - organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze LGD przez organizacje pozarządowe, - udostępnianie na potrzeby organizowanych szkoleń i kursów urządzeń i sprzętu komputerowego (wraz z dostępem do Internetu) oraz multimedialnego, - zakup oprogramowania, urządzeń i sprzętu komputerowego (w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu oraz zakup usługi dostępu do Internetu) i ich udostępnianie na potrzeby społeczności wiejskiej w celu podniesienia jakości życia ludności na obszarze LGD, - zakup strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, folklorystycznych oraz innych grup (w tym organizacji pozarządowych) i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje, - promocja i rozwój lokalnej aktywności, w tym promocja lokalnej twórczości artystycznej i kulturalnej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego, - organizacja wspólnych przedsięwzięć przez organizacje pozarządowe z terenu LGD, - opracowanie i wydanie katalogów, przewodników, folderów map oraz innych publikacji i materiałów informacyjnych, - remont lub wyposażenie biur organizacji pozarządowych, świetlic wiejskich i innych pomieszczeń na działalność organizacji III sektora. <p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie badań i dokonanie diagnozy potrzeb organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD, - szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR; - animowanie przedstawicieli organizacji pozarządowych pod kątem rozwoju różnorodnych form podnoszenia kompetencji i umiejętności, rozwoju działalności artystycznej i kulturalnej. - szkolenia w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych (w tym pisanie wniosków aplikacyjnych, sprawozdawczości i rozliczania otrzymanych dotacji), - prowadzenie konsultacji i usług doradczych dla osób chcących założyć organizację pozarządową na terenie LGD, - pomoc w realizacji wspólnych przedsięwzięć realizowanych przez

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>organizacje pozarządowe z terenu LGD,</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja Punktu doradczego i informacyjnego dla beneficjentów, - uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych sieciach organizacji działających na obszarach wiejskich, - utworzenie instytucji wspierającej finansowo organizacje pozarządowe i przedsiębiorców działające na terenie LGD, - utworzenie Platformy Rozwoju Organizacji Pozarządowych LGD „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” jako Centrum Szkoleń i Doradztwa dla organizacji pozarządowych w tym: utworzenie portalu informacyjnego www. <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca międzyregionalna w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia (preferowane LGD o podobnym charakterze działania w szczególności LGD sąsiadujące z LGD Fundacją „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”. - Współpraca międzynarodowa w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia– kraje Unii Europejskiej.
Grupy docelowe Beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje pozarządowe działające w obszarze usług turystycznych, rozwijania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze), -kościół i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu, - mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze), - Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.
Produkty	<p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 10 zrealizowanych operacji</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” – minimum 1 zrealizowana operacja</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” - minimum 6 zrealizowane operacje</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” – minimum 1 zrealizowana operacja.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 roku ok. 5 organizacji pozarządowych zostanie wyposażonych w niezbędny sprzęt i urządzenia (np. komputery wraz z dostępem do Internetu, oprogramowanie, sprzęt multimedialny czy sprzęt biurowy),</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie ok. 3 szkoleń dla 45 osób pracujących w organizacjach pozarządowych w zakresie: prowadzenia i zarządzania organizacją pozarządową, pozyskiwania możliwych źródeł wsparcia, aplikowania o środki finansowe, pisania projektów i ich rozliczania,</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzone zostanie minimum jedno szkolenie dla osób zainteresowanych stworzeniem organizacji pozarządowych lub pracy w organizacjach pozarządowych,</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>Do 2015 roku powstanie ok. 2 nowych organizacji pozarządowych na terenie LGD,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu III.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu wyposażenia organizacji pozarządowych w niezbędny sprzęt,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu lokalowego organizacji pozarządowych,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby organizacji III sektora na terenie LGD,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost ilości imprez organizowanych przez organizacje pozarządowe,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi zwiększenie kwalifikacji osób pracujących w organizacjach pozarządowych,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost świadomości na temat dostępnych środków wsparcia w ramach środków UE,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na obszarze LGD,</p> <p>Do 2015 roku zrealizowane zostaną wspólne przedsięwzięcia przez organizacje pozarządowe z terenu LGD,</p> <p>Do 2015 roku zwiększy się liczba organizacji pozarządowych aplikujących o środki finansowe Unii Europejskiej</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.</p>

Przedsięwzięcie III.4.1:

Działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia i ich integracja

Szczegółowy opis przedsięwzięcia	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 3. Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.
Realizacja celów szczegółowych	<p>III.1. Obszar integrujący mieszkańców;</p> <p>III.2. Upowszechnienie sportu i rekreacji;</p> <p>III.3. Rozwój życia społeczno - kulturalnego i podtrzymywanie tradycji regionu;</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	III.4 Wzrost znaczenia trzeciego sektora na obszarze LGD.
Uzasadnienie	<p>Przedsięwzięcie zakłada realizację działań na rzecz następujących grup osób: osoby niepełnosprawne, osoby uzależnione, osoby z terenów po PGR-owskich, bezrobotne i pozostali będący w trudnej sytuacji mieszkańcy LGD.</p> <p>Z przeprowadzanych w gminach konsultacji wynika, że teren LGD zamieszkuje duża grupa osób niepełnosprawnych. Część z nich jest stosunkowo aktywna i niekiedy zrzeszona w formie organizacji pozarządowych, które podejmują działania na rzecz niepełnosprawnych. Niestety działania te nie są wystarczające i realizowane na bardzo małą skalę, przy bardzo ograniczonych środkach finansowych. Potrzeby zarówno osób niepełnosprawnych, jak i pozostałych wymienionych grup są bardzo duże i dotychczas zaangażowane instytucje i środki finansowe nie są w stanie potrzebom tym sprostać.</p> <p>Podejście w ramach realizowanego przedsięwzięcia będzie polegało przede wszystkim na działaniach integrujących, profilaktycznych i doradczych. Znaczna część osób potrzebuje specjalistycznej opieki specjalistów i doradców (np. osoby chore i uzależnione). W przypadku innych niezmiernie ważny jest kontakt z ludźmi i otoczeniem, integracja z pozostałą częścią społeczeństwa (osoby na wózkach inwalidzkich czy osoby niewidome). Stąd potrzeba organizacji spotkań, wyjazdów i innych działań na rzecz integracji ze społeczeństwem osób, które na co dzień nie opuszczają swoich domów.</p> <p>Działania winy zmierzać do wsparcia wszystkich wspomnianych grup, do poprawy ich bytu i przywrócenia wiary we własne siły.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla ludności z obszaru objętego LGD, - organizacja kursów zawodowych dla osób bezrobotnych chcących wrócić na rynek pracy, - organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze objętym działalnością LGD z udziałem i dla grup wskazanych w przedsięwzięciu oraz pozostałych grup wymagających wsparcia, - zakup oprogramowania, urządzeń i sprzętu komputerowego (w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu oraz zakup usługi dostępu do Internetu) i ich udostępnianie na potrzeby społeczności wiejskiej w ramach wskazanych grup docelowych oraz innych grup wymagających wsparcia, - doposażenie w sprzęt komputerowy i urządzenia organizacji skupiających wskazane grupy docelowe oraz organizacje działające na ich rzecz, - organizacja czasu wolnego osób niepełnosprawnych i pozostałych osób wymagających wsparcia (np. poprzez wycieczki, spotkania i pracę w zespole), - działania profilaktyczne i inne mające na celu przeciwdziałanie uzależnieniom, bezrobociu oraz bierności zawodowej i społecznej.

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p><u>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” – aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja zdrowego trybu życia i walki z uzależnieniami, - szkolenie lokalnych liderów (w tym reprezentantów grup docelowych wskazanych dla przedsięwzięcia) i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR, - szkolenia z zakresu pozyskiwania funduszy europejskich na działalność i wsparcie na rzecz osób ze wskazanych dla przedsięwzięcia grup docelowych, <p><u>„Wdrażanie projektów współpracy”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca międzyregionalna w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia (preferowane LGD o podobnym charakterze działania w szczególności LGD sąsiadujące z LGD Fundacją „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”. - Współpraca międzynarodowa w zakresie rozwoju potencjału ludzkiego LGD w szczególności w nabywaniu i rozwoju dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców, rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, rozwój potencjału organizacji pozarządowych oraz działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia– kraje Unii Europejskiej.
Grupy docelowe Beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje pozarządowe działające na rzecz osób w gorszym położeniu i mające siedzibę na obszarze LGD (lub prowadzące działalność na tym obszarze), -kościół i inne związki wyznaniowe zaangażowane w rozwój regionu, - mieszkańcy terenu LGD (obywatele państwa członkowskiego UE), pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na terenie LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze), w tym osoby z grup docelowych, - Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego.
Produkty	<p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 13 zrealizowanych operacji</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” - minimum 3 zrealizowane operacje</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy” minimum 1 zrealizowana operacja.</p>
Rezultaty	<p>Do 2015 roku zorganizowanych zostanie ok. 3 projektów o charakterze integrującym dla osób z wymienionych w przedsięwzięciu grup docelowych,</p> <p>Do 2015 roku ok. 2 organizacji pozarządowych zrzeszających grupy docelowe zostanie wyposażona w niezbędny sprzęt i urządzenia (np. komputery wraz z dostępem do Internetu, oprogramowanie, sprzęt multimedialny, sprzęt biurowy i inne),</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie co najmniej 1 obóz integracyjny dla osób niepełnosprawnych,</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie co najmniej 1 szkolenie dla osób bezrobotnych w zakresie możliwości powrotu na rynek pracy,</p> <p>Do 2015 roku przeprowadzonych zostanie ok. 2 akcji podejmujących</p>

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

	<p>problematykę profilaktyki oraz przeciwdziałaniu uzależnieniom, bezrobociu oraz bierności zawodowej i społecznej,</p> <p>Do 2015 roku zostanie zrealizowanych ok. 2 szkoleń dla grup docelowych w zakresie pozyskiwania środków finansowych UE.</p> <p>Do 2015 roku zrealizowany zostanie co najmniej 1 projekt współpracy pomiędzy Fundacją z partnerem z UE w ramach wszystkich przedsięwzięć celu III.</p>
Oddziaływanie	<p>Do 2015 roku nastąpi poprawa stanu wyposażenia organizacji pozarządowych zrzeszających grupy docelowe,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost liczby projektów realizowanych na rzecz i przez osoby wskazane jako grupy docelowe, np. osoby niepełnosprawne,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost działań na rzecz integracji wskazanych grup z ogółem społeczeństwa,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi zmniejszenie liczby osób długotrwale bezrobotnych, które powrócą na rynek pracy,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost świadomości na temat dostępnych środków wsparcia w ramach środków UE,</p> <p>Do 2015 roku nastąpi wzrost świadomości na temat profilaktyki i przeciwdziałaniu uzależnieniom,</p> <p>Do 2015 roku zwiększy się liczba organizacji pozarządowych zrzeszających grupy docelowe aplikujących o środki finansowe Unii Europejskiej.</p> <p>Do 2015 roku nastąpi zwiększenie liczby wolontariuszy i organizacji działających na rzecz osób w gorszym położeniu</p> <p>Do 2015 roku nastąpi nawiązanie kontaktów partnerskich i wymiana doświadczeń z innymi LGD z Polski i innych krajów UE.</p>
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – 70% ale nie więcej niż 25 000 PLN na realizację jednego projektu i 100 000 PLN na jednego beneficjenta.</p>

V. Określenie misji LGD

Osiągnięcie wymienionych wyżej celów ogólnych i szczegółowych wymaga realizacji przedsięwzięć związanych z rozwojem turystyki, wykorzystaniem potencjału: kulturalnego, historycznego, gospodarczego jak i społecznego. Ponadto do końcowego sukcesu należy wykorzystać możliwości związane z rozwojem społecznym i gospodarczym, związanym również z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i potencjałem rolnym obszaru LGD oraz zasoby ludzkie, osób które budować będą przyszłość regionu. Dlatego Lokalna Grupa Działania „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” na swoją misję wyznaczyła sobie:

*LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”
wykorzystuje zasoby kulturalne, historyczne,
przyrodnicze i społeczne dla promocji regionu
i poprawy jakości życia jego mieszkańców.*

VI Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.

Obszar realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju obejmuje 5 gmin: 2 miejsko-wiejskie oraz 3 wiejskie z terenów województw kujawsko-pomorskiego oraz wielkopolskiego. Zasadniczym czynnikiem spajającym obszar tych 5 podmiotów jest usytuowanie na historycznym Szlaku Piastowskim. Cechy specyficzne związane z celami LSR możemy podzielić na 4 grupy: historyczne, geograficzne, gospodarczo - społeczne i kulturowe.

Spójność historyczna: obszar LGD leży na historycznym Szlaku Piastowskim, główna część szlaku znajduje się na linii Poznań – Inowrocław i obejmuje swym zasięgiem Strzelno i Mogilno. Na trasach bocznych znajduje się Dąbrowa oraz Orchowo. Gmina Jeziora Wielkie nie jest bezpośrednio częścią Szlaku, leży w jego bezpośrednim sąsiedztwie i stanowi znakomite zaplecze noclegowe dla przyjeżdżających turystów. Symbolem Szlaku, jest orzeł piastowski z XII wieku, znaleziony na Ostrowie Lednickim podczas prac wykopaliskowych. Widnieje on na znakach drogowych obok nazw miejscowości. Na trasie przebiegającej przez teren LGD, znajdują się liczne zabytki, w tym klasy „0”. Poza obiektami związanymi bezpośrednio ze Szlakiem Piastowskim, na obszarze LGD znajdują się liczne kościoły (zarówno katolickie jak i ewangelickie), zespoły dworskie, klasztory, kuźnia, spichlerz itd. Obiekty te należą do bardzo atrakcyjnych turystycznie, jednak często pomijanych ze względu na brak informacji na ich temat.

Spójność geograficzna: Gminy wchodzące w skład LGD, bezpośrednio graniczą ze sobą i wchodzi w skład dwóch sąsiadujących powiatów (mogileńskiego i słupeckiego) oraz województw: kujawsko-pomorskiego oraz wielkopolskiego. Do reformy w 1975 roku, Orchowo należało do powiatu Mogileńskiego. Cały obszar LGD ukształtował się w trakcie ostatniego zlodowacenia, a cechą charakterystyczną są żyzne gleby oraz licznie występujące jeziora rynnowe

(ponad 20) w tym jedne z największych w Polsce Gopło i Wiecanowskie. Teren LGD porastają lasy, w których znaleźć można liczne gatunki chronionych roślin i zwierząt. Część obszaru w związku z tym zaliczana jest do sieci NATURA 2000. Bogactwo flory i fauny powoduje, że obszar ten jest bardzo atrakcyjny turystycznie.

Spójność kulturowa: Gminy LGD leżą na skraju trzech regionów kulturowych: Kujaw, Pałuk oraz ziemi Orchowskiej. Obszar ten należy do kolebki państwowości polskiej, należał do monarchii Mieszka I i jego syna Bolesława Chrobrego. Sąsiedztwo tych regionów powodowało mieszanie się części zwyczajów i obrzędów. Kulturę tych okolic cechuje bogactwo obrzędów i tradycji związanych ze świętami kościelnymi oraz pracą w gospodarstwie. Wyraża się to między innymi w strojach ludowych, potrawach, folklorze i muzyce. Tradycje te kultywowane są na obszarze LGD do dziś, funkcjonują tu zespoły ludowe oraz pracuje wielu twórców lokalnych. Prowadzone warsztaty wykazały, że mieszkańcy przywiązują dużą wagę do kultury regionu. Doceniają jej wartość i uważają, że może stać się jedną z wizytówek LGD i przyczynić się do promocji, a co za tym idzie większej liczby turystów.

Mieszkańcy LGD za swoje największe bogactwo uznali dziedzictwo historyczne, przyrodnicze i kulturowe. W związku z tym na pierwszy cel wyznaczono Wykorzystanie, rozwój i promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów, należących do sieci Natura 2000. Z celem tym powiązane są cele szczegółowe, które przekładają się na przedsięwzięcia, którymi w najbliższych latach zajmie się LGD.

Cele szczegółowe:

- I.1. Rozbudowa i poprawa stanu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
- I.2. Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej i kulturowej obszaru LGD.
- I.3. Aktywna promocja walorów kulturowo-historycznych i turystycznych regionu.
- I.4. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców;
- I.5. Szlak Piastowski – markowym produktem turystycznym;
- I.6. Promocja i ochrona walorów obszarów: Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, Powidzkiego Parku Krajobrazowego i pozostałych obszarów chronionego krajobrazu

Konsultacje społeczne oraz spotkania grupy roboczej, wykazały że gminy LGD wykorzystują tylko w części potencjał związany położeniem oraz bogatym

zapleczem przyrodniczo - historycznym. Z analizy SWOT wynika, że do tej pory obiekty znajdujące się na obszarze LGD są słabo promowane, część z nich jest wciąż nie zagospodarowana turystycznie (brak oznaczeń, opisów, map, przewodników itd.). Ponadto uczestnicy warsztatów zwrócili uwagę na słabą infrastrukturę turystyczną: brak ścieżek i szlaków rowerowych, małą ilość miejsc noclegowych (poza ośrodkiem Przyjezierze w gminie Jeziora Wielkie), w tym gospodarstw agroturystycznych, brak informacji turystycznej itd.

Słaby rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej powoduje mniejsze zainteresowanie ze strony turystów, a ci którzy odwiedzają okolice, najczęściej przebywają tylko kilka godzin. Drugi cel szczegółowy odnosi się do braku spójnej dla całego obszaru LGD oferty turystycznej. Do tej pory gminy wchodzące w skład partnerstwa nie przygotowały jednej dla całego obszaru oferty turystycznej. Turyści, którzy są coraz bardziej wymagający, oczekują rozbudowanej, zróżnicowanej i jak na najwyższym poziomie oferty. Oczekiwania te spełnić może oferta gospodarstw agroturystycznych, związana z rozwijającą się turystyką tematyczną: kulinarną, historyczną, regionalną itd. Dlatego tak ważne są działania związane z kolejnymi celami szczegółowymi, związanymi z promocją i wykorzystaniem dziedzictwa historyczno -kulturowego, związanego ze Szlakiem Piastowskim.

Konsultacje wykazały, iż stan infrastruktury turystycznej jest zły, wiele budynków od dawna nie była remontowana, brak jest również małej infrastruktury: przystani, parkingów, punktów widokowych, wypożyczalni sprzętu, małej gastronomii, itd. Jedyne ośrodek w Przyjezierzu dysponuje rozbudowaną infrastrukturą, w większości jednak przestarzałą i niedofinansowaną. Zagrożenie stanowi również opadający stan wód powierzchniowych, spowodowany działalnością kopalni odkrywkowych.

Specyfika społeczno-gospodarcza. LGD składa się z 5 gmin, w tym dwu miast Strzelna i Mogilna. Łącznie na terenie LGD zamieszkuje 51 136 osób (stan z 31 grudnia 2006 roku wg GUS). Liczba mieszkańców gmin wiejskich jest porównywalna. Najwięcej osób mieszka w gminie miejsko-wiejskiej Mogilno. Podstawową działalnością ludności a zarazem gospodarki jest rolnictwo. Niestety w strukturze gospodarstw dominują gospodarstwa małe, o niewielkim potencjale ekonomicznym. Dodatkowym problemem jest brak lokalnego rynku zbytu, związany z niewielką ilością zakładów rolno-spożywczych. Powoduje to uciążliwy i drogi dowóz wyprodukowanych towarów do zakładów i punktów skupu w innych miejscowościach. Z drugiej strony rolnicy przyznali, iż wśród tej grupy istnieje

niechęć do zrzeszania się w grupach producenckich, co utrudnia wspólne działania. Problemem, na który również zwrócili uwagę uczestnicy warsztatów jest promocja zdrowej, uprawianej z niedużą ilością środków chemicznych żywności.

Na obszarze LGD występuje jedno z najwyższych poziomów bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim. Brak dużych zakładów pracy, utrudniony dojazd do dużych ośrodków miejskich (Bydgoszcz, Inowrocław) pogłębia ten problem. Niepokojące jest to, że dużą część z bezrobotnych stanowią ludzie młodzi.

Obszar LGD charakteryzuje się dość wysokim poziomem aktywności społecznej, działają tu liczne Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne oraz Stowarzyszenia i Fundacje. Rolę kulturotwórczą pełnią także domy kultury, muzea oraz świetlice wiejskie. Największym problemem tych instytucji jest brak środków finansowych na działania, słaba infrastruktura, brak wyposażenia oraz nieumiejętność pozyskiwania funduszy zewnętrznych.

Fakt istnienia wielu organizacji pozarządowych jest pozytywny dla regionu, aczkolwiek należy zauważyć, iż dużą część członków tych organizacji stanowią osoby starsze. Niestety udział młodych osób jest niewielki, a zadaniem LGD wskazanym przez mieszkańców podczas konsultacji powinna być aktywizacja tych osób.

Na obszarze realizacji LSR znajdują się liczne grupy osób niepełnosprawnych oraz tzw. osób „wykluczonych społecznie” w tym długotrwale bezrobotni, bezdomni, mieszkańcy byłych PGR-ów itd. Do tej pory brak było zorganizowanej pomocy dla tych grup społecznych, która spowodowałaby zmianę ich położenia. Samorządy lokalne nie są w stanie w wystarczającym stanie dotrzeć do tych osób i im pomóc. Tym problemem mogą się zająć inicjatywy oddolne mieszkańców i organizacji, które lepiej znają potrzeby lokalne.

Obszar LGD, podobnie jak inne tereny wiejskie, znacznie oddalone od dużych miast, charakteryzuje się mało zróżnicowaną ofertą spędzania wolnego czasu. Życie kulturalne ogranicza się dla większości mieszkańców do kilku festynów, dożynek i zabaw.

Cel ogólny nr II: Poprawa jakości życia i wykorzystanie aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących teren LGD

II.1. Różnicowanie działalności gospodarczej, rozwój rzemiosła i przedsiębiorczości pozarolniczej;

II.2. Wzrost dochodów gospodarstw rolnych na terenie LGD;

II.3. Podnoszenie poziomu kwalifikacji mieszkańców LGD (np. rolników, przedsiębiorców, pracowników itd.);

II.4. Wzrost znaczenia agroturystyki i produktów lokalnych;

II.5. Rozwój przestrzeni i infrastruktury społecznej.

Poprawa jakości życia, poprzez rozwój społeczno – gospodarczy, jest drugim priorytetem na jaki stawiają mieszkańcy LGD. Cele te wynikają z przeprowadzonej analizy SWOT, ankiet wśród mieszkańców oraz bezpośrednich rozmów. Biorąc pod uwagę fakt, iż rolnictwo stanowi główne źródło utrzymania dla dużej części mieszkańców, duży nacisk LGD kładzie na pomoc temu sektorowi. Ważnym zadaniem będzie przekwalifikowanie rolników i ich domowników, szukanie alternatywnych źródeł utrzymania, rozwijania działalności gospodarczej, powrotu do tradycyjnych zawodów i rzemiosła, które w ostatniej dekadzie zniknęło z terenów wiejskich. Osiągnięcie tych celów związane jest również z rozwojem agroturystyki i promocją produktów lokalnych. Ponadto kolejne cele zakładają różnorodną formę pomocy, zarówno finansową jak i merytoryczną dla drobnych przedsiębiorstw, które zechcą zainwestować i zatrudnić nowe osoby. Cele zapisane w strategii obejmują również zatrudnionych pracowników, chcących podnieść swoje kwalifikacje. Osobną grupę stanowią zadania związane z rozwojem infrastruktury społecznej, do której odnosi się cel numer II.5. W zakresie tego celu zrealizowane zostaną projekty związane z budową, przebudową, remontem budynków użyteczności publicznej, takich jak świetlice, domy kultury, miejsca spotkań itd.

Cel ogólny nr III: Rozwój potencjału ludzkiego LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego

III.1.1 Nabywanie i rozwój dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców,

III.2.1 Rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu,

III.3.1 Rozwój potencjału organizacji pozarządowych,

III.4.1 Działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia i ich integracja.

Trzeci cel ogólny ma związek z budową i rozwijaniem potencjału ludzkiego mieszkańców LGD. Konsultacje i doświadczenie Partnerów LGD dowodzą, że wśród mieszkańców istnieje duży potencjał, który należy odpowiednio zagospodarować i pomóc w jego rozwoju. Dlatego pierwszym celem będzie rozwój

dodatkowych umiejętności i kompetencji mieszkańców LGD i zbudowanie więzi partnerskich pomiędzy poszczególnymi gminami. Czas ten wykorzystany zostanie również do promocji podejścia Leader, jako inicjatywy trójsektorowej, w której każdy może znaleźć coś dla siebie. Dodatkowo projekty obejmą doradztwo i szkolenia w zakresie księgowości, prawa, marketingu, obsługi komputera itp. Skorzystają z tego przede wszystkim mieszkańcy wsi, którzy do tej pory po tego typu porady musieli udawać do miast.

Istotną sprawą dla mieszkańców wsi jest dostęp do dóbr kultury, który jest znacznie utrudniony poprzez konieczność długotrwałych i kosztownych dojazdów do dużych miast. Dlatego też drugi cel jest skierowany na poprawienie oferty spędzania wolnego czasu, przede wszystkim dla dzieci i młodzieży.

Gminy LGD mogą pochwalić się licznie działającymi organizacjami pozarządowymi, zarówno formalnymi (Fundacjami i Stowarzyszeniami) jak i nieformalnymi (KGW itp.). Z analizy wynika jednak, że organizacje te cierpią na deficyt ludzi młodych, którzy chcieliby angażować się społecznie. Ponadto brakuje wyszkolonych osób potrafiących pozyskiwać fundusze zewnętrzne oraz bazy sprzętowej i lokalowej. LGD, jako organizacja pozarządowa (Fundacja) chce stać się w pewnym sensie animatorem dla innych organizacji, pomagać w pozyskiwaniu funduszy, szkolić oraz wciągać mniejsze podmioty we współpracę międzynarodową. Temu wszystkiemu będą służyć działania realizowane w ramach celu trzeciego.

Ostatni cel zakłada działania na rzecz osób wykluczonych społecznie oraz niepełnosprawnych. Z przeprowadzonej analizy wynika, że tacy mieszkańcy mogą liczyć na niewielką pomoc samorządów lokalnych. Realizacja tego celu doprowadzi do integracji części z tych osób ze społeczeństwem, pomoże w powrocie do normalnego funkcjonowania i angażowania się w życie lokalne.

VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Lokalna Grupa Działania w trakcie opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju, opierała się na podejściu zintegrowanym w trzech aspektach: trójsektorowości, spójności celów, przedsięwzięć i operacji oraz wykorzystania zasobów lokalnych. Pierwszy aspekt oznacza, iż realizowane działania prowadzone będą w sposób kompleksowy, angażujący w nie przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i prywatnego. Zintegrowanie wokół przedsięwzięć większej liczby podmiotów, reprezentujących trzy sektory, umożliwi lepsze wykorzystanie szansy

jaką daje program LEADER. Przykładem takiego zintegrowanego podejścia jest przedsięwzięcie „Spójna i atrakcyjna oferta turystyczna regionu”. Przedsięwzięcie to zakłada realizację działań w kilku aspektach, tylko współpraca trzech sektorów zapewni ich kompleksowość. Przykładowo gminy wchodzące w skład partnerstwa poprawia infrastrukturę turystyczną, budując ścieżki rowerowe i piesze. Przyciągnie to dodatkowych turystów i przyczyni się do powstawania nowych podmiotów gospodarczych sklepów, wypożyczalni sprzętu itp. oraz gospodarstw agroturystycznych niezbędnych dla zaspokojenia potrzeb odwiedzających LGD osób.

W ramach kryteriów wyboru operacji premiowane będą ponadto działania realizowane w partnerstwie.

Drugi aspekt podejścia zintegrowanego wiąże się ze spójnością celów, przedsięwzięć i działań. Opracowując strategię, grupa robocza dokładnie przeanalizowała cele ogólne oraz szczegółowe dostosowując do nich przedsięwzięcia oraz operacje. W ten sposób zachowana jest spójność i logiczna całość.

Ostatnim aspektem podejścia zintegrowanego jest wykorzystanie zasobów znajdujących się na terenie LGD, w tym: naturalnych (las, jeziora, parki krajobrazowe, pomniki przyrody), historycznych (zabytkowe kościoły, dworki, klasztory) i kulturowych (zwyczaje, obrzędy, produkty lokalne). Zarówno cele jak i przedsięwzięcia są bezpośrednio związane z przeprowadzoną analizą tych zasobów. Przykładem przedsięwzięcia może być rozwój turystyki oparty między innymi na przyrodniczej atrakcyjności okolic, występowaniu zabytków itd.

Podsumowując, podejście zintegrowane zawarte w niniejszej strategii ma bardzo szeroki charakter, odnosi się do partnerstwa, spójności celów, przedsięwzięć i operacji oraz wykorzystania lokalnych zasobów.

VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Innowacyjność przedsięwzięć w Lokalnej Strategii Rozwoju odnosi się zarówno do procesu planowania jak i do wdrażania. Tekst LSR powstał na podstawie konsultacji przeprowadzonych w gminach LGD, ankiet i fiszek projektowych. Do tej pory pracę nad tego typu dokumentami ograniczały się do krótkich konsultacji, po których mieszkańcy otrzymywali już gotową strategię. W przypadku LSR konsultacje nad jej tekstem trwały do samego końca, a ostateczną decyzję podjęła Rada Fundacji, wprowadzając ostateczne poprawki.

Realizacja LSR i przedsięwzięć w niej zawartych charakteryzuje się innowacyjnym podejściem w kilku aspektach. Pierwszy z nich dotyczy innowacyjnego wykorzystania występujących na obszarze LGD zasobów. Obszar LGD charakteryzuje się występowaniem wielu zasobów o charakterze naturalnym, historycznym oraz kulturowym. Do tej pory zasoby wykorzystywano w ograniczonym zakresie. Innowacyjny charakter polega na spójnym podejściu do wykorzystania ich, poprzez realizację zintegrowanej koncepcji rozwoju turystyki. Realizacja strategii zakłada powstanie nowoczesnej infrastruktury turystycznej dla całego obszaru, a nie tylko poszczególnych gmin LGD. Inwestycje, takie jak szlaki turystyczne obejmą obszarem wszystkie gminy oraz wejdą w skład istniejących szlaków o charakterze ponadregionalnym. Innowacyjne w kontekście całościowości będzie podejście do promocji walorów turystycznych obszaru. Problemem zaobserwowanym przez mieszkańców jest niedostateczna promocja, prowadzona w sposób niespójny i na lokalną skalę. Jednym z głównych bogactw obszaru, jest usytuowanie go na „Szlaku Piastowskim”. Dzięki nowoczesnemu podejściu do promocji, Szlak może stać się sztandarowym produktem lokalnym LGD. LSR zakłada wykorzystanie środków na stworzenie spójnej strategii promocyjnej, obejmującej wszystkie gminy i podkreślające najpiękniejsze walory obszaru: lasy, jeziora, liczne zabytki kultury świeckiej i sakralnej.

W aspekcie gospodarczym, podejście innowacyjne przejawia się m. in. w promocji pozarolniczych form działalności, powrotu do tradycyjnych zawodów, tworzenia instytucji wspierających rozwój przedsiębiorstw (inkubatory przedsiębiorczości) itd. Na obszarach wiejskich LGD brak jest większych przedsiębiorstw, dlatego ważne jest wsparcie małych rodzinnych firm.

W aspekcie społecznym, poza zaangażowaniem mieszkańców w powstanie strategii, podejście innowacyjne wyraża się w stymulowaniu organizacji pozarządowych (KGW, OSP, Fundacji, Stowarzyszeń) do przejmowania roli lokalnych animatorów, których zadaniem jest odpowiadania na potrzeby lokalnych społeczności. Dodatkowe fundusze w ramach realizacji LSR pozwolą na rozwój trzeciego sektora i lepszą diagnozę problemów społeczności. Szczególną rolę w budowaniu kapitału społecznego odegrają „Małe projekty”.

Zaproponowane innowacyjne działania z powodzeniem, będzie można stosować również na innych obszarach o podobnych walorach i problemach.

IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji przez LGD oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.

Nabór wniosków na dofinansowanie w ramach następujących działań: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Odnowa i rozwój wsi” oraz „Małych Projektów” prowadzony będzie zgodnie z obowiązującymi przepisami i rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z dnia 8 lipca 2008 roku.

Nabór i ocena wniosków, prowadzona będzie według następującej procedury.

Ogłoszenie, przyjmowanie i rejestracja wniosków.

1. Za nabór wniosków oraz pomoc w ich przygotowaniu, odpowiedzialne będzie Biuro LGD w Mogilnie.
2. Informacja na temat konkursu, zamieszczona zostanie na stronie internetowej LGD oraz na tablicy informacyjnej w biurze LGD, na 14 dni przed rozpoczęciem konkursu. Informacja o naborze zawierać będzie dane dotyczące rozpoczęcia przyjmowania wniosków od Wnioskodawców oraz termin zakończenia.
3. Wnioski składane są przez beneficjentów bezpośrednio w biurze LGD, w Mogilnie lub za pośrednictwem poczty kurierskiej lub przesyłką poleconą. Za datę i godzinę złożenia wniosku uznaje się:
 - W przypadku bezpośredniego składania wniosku w biurze LGD, uznaje się datę i godzinę złożenia, potwierdzoną przez pracownika biura,
 - W przypadku przesyłki poleconej lub poczty kurierskiej, uznaje się datę i godzinę nadania poczty poleconej lub kurierskiej.
4. Biuro LGD wydaje lub wysyła potwierdzenie złożenia wniosku oraz nadaje numer. Potwierdzenie zawiera datę i godzinę złożenia wniosku opatrzone pieczęcią LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego” oraz podpisem pracownika biura.

Organizacja procesu oceny wniosków

1. Kierownik biura LGD tworzy listę złożonych wniosków.
2. Lista wniosków, zawiera informacje dotyczące:

- Nazwy operacji
- Nazwę działania
- Numer projektu
- Koszt całkowity projektu
- Wnioskowaną kwotę dofinansowania.

3. Lista przekazana zostanie następnie Przewodniczącemu Rady Programowej, który w terminie nie krótszym niż 14 dni informuje członków o posiedzeniu Rady Programowej.

Ocena operacji.

1. Rada Programowa od dnia zakończenia naboru ma 30 dni roboczych na wybór wniosków do realizacji. Rada dokonuje oceny zgodności z operacji z Lokalną Strategią Rozwoju w oparciu o ustaloną procedurę oraz z zastosowaniem lokalnych kryteriów wyboru. W przypadku pozytywnej decyzji, wniosek powinien zostać skierowany do realizacji.
2. Pierwszym etapem weryfikacji wniosków zajmie się biuro LGD, które w ciągu 7 dni oceni je wg kryteriów określonych w załączniku nr 5 *Kryteria formalne dla wszystkich konkursów LGD Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego*.
3. W przypadku gdy:
 - Wniosek nie został złożony w terminie,
 - We wniosku brak jest adresu wnioskodawcy, a jego ustalenie na podstawie posiadanych danych jest nie możliwe,dokumenty są przekazywane właściwemu podmiotowi wdrażającemu, niezwłocznie po stwierdzeniu danej nieprawidłowości. W tych przypadkach wnioski nie są dalej rozpatrywane. Jeżeli pracownik biura w trakcie sprawdzania wniosku, znajdzie inne uchybienia, biuro niezwłocznie informuje w formie pisemnej wnioskodawcę o nieprawidłowościach, których usunięcie musi nastąpić w terminie 9 dni od dostarczenia informacji. Ostateczna lista projektów zarówno skierowanych do dalszej oceny, jak i tych które ze względu na stwierdzone nieprawidłowości zostały przekazane odpowiedniemu organowi wdrażającemu zostanie opublikowana na stronie internetowej LGD oraz tablicy ogłoszeń w Biurze LGD.
4. W ciągu dwu dni, od ogłoszenia ostatecznej listy projektów przewidzianych do głosowania przez Radę Programową, Zarząd w porozumieniu z Przewodniczącym Rady Programowej wyznacza termin, miejsce oraz porządek

obrad. Biuro LGD rozsyła do członków Rady Programowej informacje o terminie posiedzenia wraz z dodatkowymi dokumentami. Termin ten nie może być dłuższy niż 14 dni. W skład załączonych dokumentów wejdą: porządek obrad, kopie wniosków przyjętych do dalszej oceny, *Karty oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru operacji* (Załącznik nr 6 – karty odnoszą się do wszystkich planowanych działań w ramach osi 3 i małych projektów). Wraz z pozostałymi dokumentami, członkowie Rady otrzymują do podpisania *Deklarację poufności i bezstronności członka Rady Programowej Fundacji „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”* (Załącznik nr 7). W przypadku, gdy członek Rady nie podpisze oświadczenia, lub nie może zachować bezstronności, zostaje wyłączony z głosowania nad danym wnioskiem. Informacje o terminie posiedzenia zamieszczone zostaną na stronie internetowej oraz tablicy ogłoszeń w Biurze LGD.

5. Posiedzenie Rady Programowej otwiera Przewodniczący lub Zastępca Przewodniczącego, który przedstawia program posiedzenia w tym listę zgłoszonych wniosków. W posiedzeniu mogą uczestniczyć z głosem doradczym Prezes Zarządu, Przewodniczący Rady Fundacji oraz eksperci zewnętrzni powołani przez Zarząd Fundacji. Omawianie wniosków następuje w kolejności złożenia ich w Biurze LGD. Poszczególne wnioski prezentowane są przez Przewodniczącego Rady Programowej lub jego Zastępcę.
6. Po zaprezentowaniu wniosku, Rada Programowa przeprowadza następujące głosowania:
 - głosowanie w sprawie zgodności operacji z LSR, przeprowadzane przy użyciu *Karty oceny zgodności operacji z LSR*, stanowiące załącznik nr 8 do LSR.

Po zarządzeniu głosowania każdy członek Rady dokonuje indywidualnie oceny zgodności operacji z LSR. Formularz *Karty oceny zgodności operacji z LSR* zawiera następujące pytania pomagające ustalić zgodność operacji z LSR:

- czy realizacja operacji przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego celu ogólnego LSR,
- czy realizacja operacji przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego celu szczegółowego LSR,
- czy operacja jest zgodna z co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR,

- głosowanie w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych przyjętych przez LGD, przeprowadzane przy użyciu *Karty oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru operacji*, której wzór stanowi załącznik nr 6.

Decyzja Rady w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR jest pozytywna, jeśli uzyska zwykłą większość ważnie oddanych głosów, przy udziale co najmniej połowy członków. Wnioski, w stosunku do których Rada podjęła negatywną decyzję nie są dalej rozpatrywane. Wnioski, które otrzymały odpowiednią ilość głosów, są następnie poddawane ocenie według kryteriów lokalnych. Członkowie Rady na *Karcie oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru operacji* przyznają odpowiednią ich zdaniem liczbę punktów, według określonych kryteriów. Dla każdego działania w ramach Osi 3 oraz małych projektów, opracowane są oddzielne kryteria. Liczba punktów dla każdego wniosku jest następnie sumowana. Po podliczeniu wszystkich punktów, dzieli się je przez liczbę członków Rady biorących w głosowaniu.

7. Na podstawie wyników głosowania w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych Przewodniczący Rady sporządza listę operacji wybranych przez LGD do finansowania oraz formułuje treść uchwały Rady w sprawie operacji wybranych do finansowania, po czym poddaje ją pod głosowanie Rady. Listę operacji wybranych do finansowania sporządza się uwzględniając limit dostępnych środków.

Na liście umieszcza się operacje, których ocena pod względem spełniania kryteriów wyboru wyniosła co najmniej 50% możliwej do uzyskania liczby punktów, w kolejności według liczby uzyskanych punktów w ramach oceny spełniania kryteriów wyboru operacji. Z posiedzenia Rady sporządzany jest protokół.

8. Biuro LGD w terminie 7 dni po posiedzeniu Rady Programowej informuje w formie pisemnej wnioskodawców o decyzji Rady w sprawie złożonych wniosków. Informacja zawierać będzie:

- ilość uzyskanych punktów,
- miejsce na liście rankingowej,
- informacje o możliwości złożenia wniosku o przyznanie pomocy do bezpośrednio do podmiotu wdrażającego,
- informacje odnośnie możliwości odwołania się od decyzji, w przypadku nie wybrania operacji do realizacji.

9. W terminie 7 dni od dnia dokonania wyboru operacji do finansowania LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu listę wybranych operacji wraz ze złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy.

Procedury odwołania się od decyzji Rady Programowej.

1. Wnioskodawca może złożyć do Zarządu LGD, w formie pisemnej, odwołanie od rozstrzygnięć Rady w terminie 7 dni od dnia doręczenia informacji LGD z informacją o decyzji Rady.
2. W przypadku wpłynięcia odwołań Zarząd niezwłocznie zwołuje posiedzenie Rady Programowej w celu ich rozpatrzenia. Podczas posiedzenia Rada dokonuje ponownej oceny zgodności operacji z LSR i oceny pod względem spełniania kryteriów wyboru. Decyzje Rady podjęte w trybie rozpatrzenia odwołania są ostateczne. O decyzjach podjętych w wyniku rozpatrzenia odwołań LGD niezwłocznie informuje wnioskodawców, którzy złożyli odwołania.
3. Po rozpatrzeniu odwołań Przewodniczący Rady sporządza ostateczną listę operacji wybranych przez LGD do finansowania oraz formułuje treść zaktualizowanej uchwały Rady Programowej w sprawie operacji wybranych do finansowania, po czym poddaje ją pod głosowanie tejże Rady.

Lokalne kryteria wyboru operacji przez Radę Programową.

Członkowie Rady Programowej będą dysponowali kwestionariuszami, zawierającymi kryteria do działań: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, Odnowa i rozwój wsi oraz Małych projektów. Kryteria do poszczególnych działań zawiera załącznik nr 9.

Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”

X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa, budżet LGD określa liczba mieszkańców obszaru (na dzień 31 XII 2006 roku) pomnożona przez 148 zł. Poniżej przedstawiono sposób kalkulacji poszczególnych kosztów.

Liczba mieszkańców x 148 zł; 51 136 x 148 zł = 7 568 128,00 PLN

4.1.Pomoc na działania odpowiadające celom osi 3 (Różnicowanie, Odnowa, Mikroprzedsiębiorstwa) oraz „małe projekty”	4.2. Projekty współpracy	4.3.1.Koszty bieżące LGD	4.3.2.Aktywizacja i nabywanie umiejętności
Liczba mieszkańców x 116 zł	Liczba mieszkańców x 3 zł	Maksymalnie 15% całości budżetu	Liczba mieszkańców x 29 zł, pomniejszone o koszty bieżące LGD
5 931 776,00 PLN	153 408,00 PLN	1 135 219,20 PLN	347 724,80 PLN

**Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”**

Budżet LGD Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego.

Rok	Kategoria kosztu / wydatku	Działania osi 4 Leader											
		4.1/413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 Wdrażanie projektów współpracy			4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania			Razem oś 4
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.31	
2008-2009	całkowite	0,00	0,00	754 518,00	214 286,00	968 804,00	0,00	0,00	0,00	99 586,10	36 350,00	135 936,10	1 104 740,10
	kwalifikowalne	0,00	0,00	754 518,00	214 286,00	968 804,00	0,00	0,00	0,00	99 586,10	36 350,00	135 936,10	1 104 740,10
	do refundacji	0,00	0,00	565 888,00	150 000,00	715 888,00	0,00	0,00	0,00	99 586,10	36 350,00	135 936,10	851 824,10
2010	całkowite	500 000,00	500 000,00	0,00	400 000,00	1 400 000,00	14 000,00	21 000,00	35 000,00	164 762,24	73 000,00	237 762,24	1 672 762,24
	kwalifikowalne	500 000,00	500 000,00	0,00	400 000,00	1 400 000,00	14 000,00	21 000,00	35 000,00	164 762,24	73 000,00	237 762,24	1 672 762,24
	do refundacji	250 000,00	250 000,00	0,00	280 000,00	780 000,00	14 000,00	21 000,00	35 000,00	164 762,24	73 000,00	237 762,24	1 052 762,24
2011	całkowite	0,00	679 532,80	1 066 667,00	400 000,00	2 146 199,80	16 000,00	37 408,00	53 408,00	222 174,17	59 675,00	281 849,17	2 481 456,97
	kwalifikowalne	0,00	679 532,80	1 066 667,00	400 000,00	2 146 199,80	16 000,00	37 408,00	53 408,00	222 174,17	59 675,00	281 849,17	2 481 456,97
	do refundacji	0,00	339 766,40	800 000,00	280 000,00	1 419 766,40	16 000,00	37 408,00	53 408,00	222 174,17	59 675,00	281 849,17	1 755 023,57
2012	całkowite	400 000,00	0,00	1 066 667,00	385 715,00	1 852 382,00	15 000,00	35 000,00	50 000,00	222 174,17	49 675,00	271 849,17	2 174 231,17
	kwalifikowalne	400 000,00	0,00	1 066 667,00	385 715,00	1 852 382,00	15 000,00	35 000,00	50 000,00	222 174,17	49 675,00	271 849,17	2 174 231,17
	do refundacji	200 000,00	0,00	800 000,00	270 000,00	1 270 000,00	15 000,00	35 000,00	50 000,00	222 174,17	49 675,00	271 849,17	1 591 849,17
2013	całkowite	286 355,20	600 000,00	0,00	428 572,00	1 314 927,20	6 136,00	8 864,00	15 000,00	212 174,17	49 675,00	261 849,17	1 591 776,37
	kwalifikowalne	286 355,20	600 000,00	0,00	428 572,00	1 314 927,20	6 136,00	8 864,00	15 000,00	212 174,17	49 675,00	261 849,17	1 591 776,37
	do refundacji	143 177,60	300 000,00	0,00	300 000,00	743 177,60	6 136,00	8 864,00	15 000,00	212 174,17	49 675,00	261 849,17	1 020 026,77
2014	całkowite	0,00	0,00	1 066 667,00	289 920,00	1 356 587,00				132 174,17	49 675,00	181 849,17	1 538 436,17
	kwalifikowalne	0,00	0,00	1 066 667,00	289 920,00	1 356 587,00				132 174,17	49 675,00	181 849,17	1 538 436,17
	do refundacji	0,00	0,00	800 000,00	202 944,00	1 002 944,00				132 174,17	49 675,00	181 849,17	1 184 793,17
2015	całkowite									82 174,18	29 674,80	111 848,98	111 848,98
	kwalifikowalne									82 174,18	29 674,80	111 848,98	111 848,98
	do refundacji									82 174,18	29 674,80	111 848,98	111 848,98
2008-2015	całkowite	1 186 355,20	1 779 532,80	3 954 519,00	2 118 493,00	9 038 900,00	51 136,00	102 272,00	153 408,00	1 135 219,20	347 724,80	1 482 944,00	10 675 252,00
	kwalifikowalne	1 186 355,20	1 779 532,80	3 954 519,00	2 118 493,00	9 038 900,00	51 136,00	102 272,00	153 408,00	1 135 219,20	347 724,80	1 482 944,00	10 675 252,00
	do refundacji	593 177,60	889 766,40	2 965 888,00	1 482 944,00	5 931 776,00	51 136,00	102 272,00	153 408,00	1 135 219,20	347 724,80	1 482 944,00	7 568 128,00

XI. Opis procesu przygotowania LSR.

W celu opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju, władze LGD dołożyły wszelkich starań by jak najszersza reprezentacja mieszkańców uczestniczyła w warsztatach i konsultacjach społecznych. Pierwszym etapem przygotowań było powołanie grupy roboczej do spraw przygotowania strategii. W jej skład weszli przedstawiciele wszystkich gmin LGD: Marcin Barczykowski – Dąbrowa, Mirosław Ossowski – Jeziora Wielkie, Agnieszka Nowicka – Mogilno, Tadeusz Twarózek – Strzelno, Grzegorz Matkowski – Orchowo. Grupa robocza przez cały okres koordynowała pracę związane z opracowaniem strategii, spotkaniami z mieszkańcami, zmianami w KRS oraz dodatkowymi dokumentami.

W procesie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” uczestniczyły wszystkie środowiska lokalne zaangażowane w rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny regionu: mieszkańcy, rady sołeckie, organizacje pozarządowe, nieformalne zrzeszenia społeczne, kościoły, przedsiębiorcy, rolnicy, organy samorządu terytorialnego i ich jednostki pomocnicze, inne instytucje publiczne. Przyjęto założenie, że LSR będzie dokumentem, na którego kształt będą mogli mieć wpływ wszyscy zainteresowani mieszkańcy obszaru LGD. Prace przygotowawcze, oparte na modelu partnerstwa, trwały wiele miesięcy.

W celu usprawnienia prac nad opracowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju dokonano diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD. Analiza statystyczna, przeprowadzona w oparciu o dane GUS, dokumenty posiadane lub przygotowane przez Urzędy Gmin, organizacje pozarządowe i biuro LGD, posłużyła do określenia podstawowych informacji w zakresie demografii, zatrudnienia i przedsiębiorczości, bazy noclegowej i turystycznej, aktywności organizacji pozarządowych, stanu środowiska naturalnego i zabytków regionu. Wnioski wynikające z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej stanowiły podstawę do rozpoczęcia prac nad analizą SWOT.

Analiza SWOT, silne strony/słabe strony, szanse/zagrożenia, przeprowadzano w ramach 5 warsztatów, po jednym dla każdej z gmin. Warsztaty te zostały poprzedzone akcją informacyjną na temat korzyści płynących dla mieszkańców i regionu w chwili wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Działania informacyjno-promocyjne zmierzały do powiadomienia jak największej liczby mieszkańców obszaru LGD o tworzeniu LSR i były jednocześnie zachętą do udziału w konsultacjach społecznych poświęconych analizie SWOT. Terminy

konsultacji zostały określone na tyle wcześniej aby zapoznała się z nimi możliwie największa liczba potencjalnie zainteresowanych osób. Zaproszenia do udziału w konsultacjach przekazywane były zarówno drogą elektroniczną: strony internetowe gmin i instytucji, w których się odbywały, strona internetowa Fundacji oraz poczta elektroniczna, jak i w formie pisemnych zaproszeń. Wykorzystano różne kanały dystrybucji i źródła danych: baza osób, organizacji, instytucji, firm i pozostałych podmiotów będąca w posiadaniu LGD i jej członków oraz bazy danych Urzędów Gmin, instytucji kultury oświaty, sportu itp.

Podczas konsultacji społecznych, poza analizą SWOT, określana była misja, identyfikacja celów głównych, celów szczegółowych i konkretnych przedsięwzięć. Atutem prowadzonych spotkań była prezentacja poprzedzająca prace zespołowe. Dzięki niej każdy z uczestników został zaznajomiony z założeniami LSR, jej elementami i możliwymi działaniami oraz sumą środków przeznaczonych dla opisywanego obszaru.

Harmonogram konsultacji społecznych:

1. Konsultacje społeczne: *Prezentacja założeń LSR i możliwych działań. Analiza SWOT, określenie misji, celów głównych, celów szczegółowych i przedsięwzięć.* Dąbrowa (17.10.2008r.)
2. Konsultacje społeczne: *Prezentacja założeń LSR i możliwych działań. Analiza SWOT, określenie misji, celów głównych, celów szczegółowych i przedsięwzięć.* Jeziora Wielkie (21.10.2008r.)
3. Konsultacje społeczne: *Prezentacja założeń LSR i możliwych działań. Analiza SWOT, określenie misji, celów głównych, celów szczegółowych i przedsięwzięć.* Strzelno (22.10.2008r.)
4. Konsultacje społeczne: *Prezentacja założeń LSR i możliwych działań. Analiza SWOT, określenie misji, celów głównych, celów szczegółowych i przedsięwzięć.* Orchowo (23.10.2008r.)
5. Konsultacje społeczne: *Prezentacja założeń LSR i możliwych działań. Analiza SWOT, określenie misji, celów głównych, celów szczegółowych i przedsięwzięć.* Mogilno (28.10.2008r.).

W konsultacjach społecznych udział wzięło 87 osób, reprezentujących różne podmioty i instytucje.

Elementem towarzyszącym konsultacjom był sondaż społeczny z wykorzystaniem ankiety (ankiety były również dostępne na stronie internetowej Fundacji, w urzędach gmin, instytucjach kultury i w siedzibie Fundacji). Ankieta miała na celu określenie: statusu osoby wypełniającej, informacji możliwych kierunków rozwoju LGD, wskazanie atutów i słabych stron obszaru oraz zainteresowania udziałem w działaniach wdrażanych w ramach LSR.

Łącznie wypełnione zostały 103 ankiety. Dane te posłużyły do zbudowania budżetu i określenia parytetu środków przeznaczonych na poszczególne działania.

Mieszkańcy i instytucje mogły również przysyłać, wcześniej opracowane, do biura LGD fiszki (szkice) projektowe. Fiszki zawierały informacje o podmiocie, opisie projektu, okresie jego realizacji i szacunkowych kosztach. Informacje te zostały następnie wykorzystane do sformułowania budżetu i podziału środków na poszczególne działania. Mieszkańcy obszaru LGD dostarczyli łącznie 134 fiszek projektowych.

Niezależnie od konsultacji społecznych przeprowadzone zostały następujące spotkania: Rady Zarządu Fundacji w dniach 17 grudnia 2008 roku i 6 stycznia 2009 roku, których przedmiotem obrad była dyskusja na temat Analizy SWOT, Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji oraz przedsięwzięcia w LSR.

Przedstawiciele biura i Zarządu uczestniczyli w organizowanych przez Urząd Marszałkowski konferencjach i warsztatach m.in. w Przysieku (29.09.2008), Górznie (14-15 XI 2008) oraz UM we współpracy z Kujawsko – Pomorską Radę Sieci Leader w Przysieku (15.12.2008 roku). Szefowa Biura LGD uczestniczyła w pracach Rady Sieci Leader oraz w opracowywaniu lokalnych kryteriów wyboru operacji.

Przez cały okres prac przygotowawczych działało biuro Fundacji, gdzie wszystkie zainteresowane osoby mogły uzyskać szczegółowe informacje drogą telefoniczną, mailową lub osobiście.

W chwili ukończenia prac strategia została zamieszczona na stronie internetowej Fundacji.

XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.

Sposób wdrażania.

Podmiotem odpowiedzialnym za proces wdrażania LSR, realizację strategii i koordynowanie wszelkich działań prowadzących do tego celu będzie Lokalna Grupa Działania, a w szczególności Zarząd Fundacji. W proces wdrażania zaangażowani zostaną ponadto partnerzy Fundacji oraz mieszkańcy obszaru LGD. Wdrażanie LSR oprócz wyboru operacji obejmuje:

- a. Realizację badań dotyczących obszaru objętego strategią,
- b. Informowanie o obszarze objętym LSR, realizacji LSR oraz działalności LSR,
- c. Szkolenie pracowników LGD, członków Rady Programowej odpowiedzialnej za ocenę operacji zgodnie z lokalnymi kryteriami oceny,
- d. Realizację zadań promocyjnych lub kulturalnych związanych z obszarem objętym LSR, realizacją LSR oraz działalnością LSR,
- e. Aktywizowanie społeczności lokalnej.

Fundacji zależy na tym aby jak najwięcej osób uczestniczyło w działaniach prowadzonych przez LGD. Podstawowym elementem we wdrażaniu strategii będzie wszechstronna promocja i informacja dla mieszkańców. Działanie to realizowane będzie poprzez wykorzystanie:

- Tablic i słupów informacyjnych na terenie gmin,
- Prasy lokalnej i regionalnej,
- Radia i telewizji regionalnej lub ogólnopolskiej,
- Strony internetowej LGD oraz stron Urzędów Gmin,
- Kurendy.

W ramach działań mających na celu nabywanie umiejętności i aktywizację społeczności lokalnej LGD zorganizuje spotkania zachęcające i motywujące mieszkańców obszaru do udziału w procesie wdrażania LSR, w szczególności ze środków programu Leader. Z myślą o licznej grupie osób i organizacji mających trudności w zakresie opracowania projektu i przygotowania wniosku o pomoc, LGD będzie organizować szkolenia i inne przedsięwzięcia edukacyjne umożliwiające nabycie potrzebnych kwalifikacji. Osoby i organizacje potrzebujące dodatkowej pomocy w tym zakresie będą mogły zwrócić się do LGD z prośbą o udzielenie bezpłatnych porad związanych z projektowaniem operacji lub przygotowaniem wniosku o pomoc. W tym celu w biurze LGD zatrudniona zostanie osoba, która w godzinach otwarcia biura, bezpłatnie udzielać będzie niezbędnych informacji. Ponadto LGD planuje wydawanie

biuletynu informacyjnego dotyczącego aktualnych wydarzeń na terenie realizacji LSR.

Działania promocyjno-informacyjne, służyć będą przekazaniu mieszkańcom informacji dotyczących:

- kategorii działań, w ramach których Beneficjenci mogą się ubiegać o wsparcie unijne; warunków jakie należy spełnić by kwalifikować się do wsparcia unijnego; wzorów wniosków i innych dokumentów niezbędnych do aplikowania o środki; poprawnego przygotowania wniosków o dofinansowanie; kryteriów wyboru projektów oraz procedur związanych z oceną i wyborem wniosków; procedur związanych z przygotowaniem, oceną i wyborem projektów oraz ich kontrolą; punktów informacyjnych o PROW; publikacji i dystrybucji bezpłatnych materiałów informacyjnych, dotyczących m.in.: zaleceń dla wnioskodawców, zasad realizacji i rozliczania projektów itp.,
- organizowanych szkoleń dla potencjalnych beneficjentów w zakresie celów LSR, zasad aplikowania, zamówień publicznych, przygotowania, wdrożenia i rozliczenia operacji.

Podstawowym medium, wykorzystanym w procesie informowania będzie coraz bardziej powszechny w gospodarstwach domowych Internet. Na stronie internetowej LGD (www.lgdsasiedzi.pl) zainteresowane osoby znajdą wszelkie informacje dotyczące organizowanych spotkań, szkoleń, terminów naboru wniosków, procedur, godzin otwarcia biura itd.

W procesie wdrażania niniejszej strategii postawiono również na aktywowanie i motywowanie mieszkańców. Zaplanowane działania przewidują cykliczne imprezy, spotkania, warsztaty, które, oprócz walorów integracyjnych, przyniosą również cenny materiał informacyjny na temat poglądów na podejmowane działania.

Aktualizacja LSR

Celem LGD jest jak najlepsze odpowiadanie na potrzeby mieszkańców, wynikające ze zmieniającej się sytuacji. Dlatego tak ważne jest monitorowanie i wprowadzanie ewentualnych poprawek do Lokalnej Strategii Rozwoju. Aktualizacja strategii ma za zadanie lepsze dostosowanie jej do zachodzących zmian na obszarze LGD, efektywniejsze wykorzystanie przyznanych środków, uwzględnienie potrzeb społecznych pojawiających się w trakcie realizacji LSR.

Działania zmierzające do aktualizacji LSR odbywać się będą co dwa lata (2010, 2012, 2014r). Nad procesem aktualizacji czuwać będzie Zarząd Fundacji we współpracy z Biurem LGD.

Działanie podejmowane w ramach aktualizacji polegać będą na konsultacjach z partnerami oraz mieszkańcami. Do tego celu utworzona zostanie grupa robocza do spraw aktualizacji LSR, która dokona wszelkich niezbędnych zmian. Dla lepszego zbadania oczekiwań mieszkańców przeprowadzona zostanie ankieta, a każda zainteresowana osoba będzie mogła zgłosić się do biura LGD bezpośrednio, bądź za pośrednictwem poczty elektronicznej. Do aktualizacji LSR wykorzystane zostaną także wnioski wynikające z raportu ewaluacyjnego. Proponowane zmiany przedstawione zostaną następnie Zarządowi Fundacji do zaopiniowania, a następnie poddane głosowaniu przez Radę Fundacji.

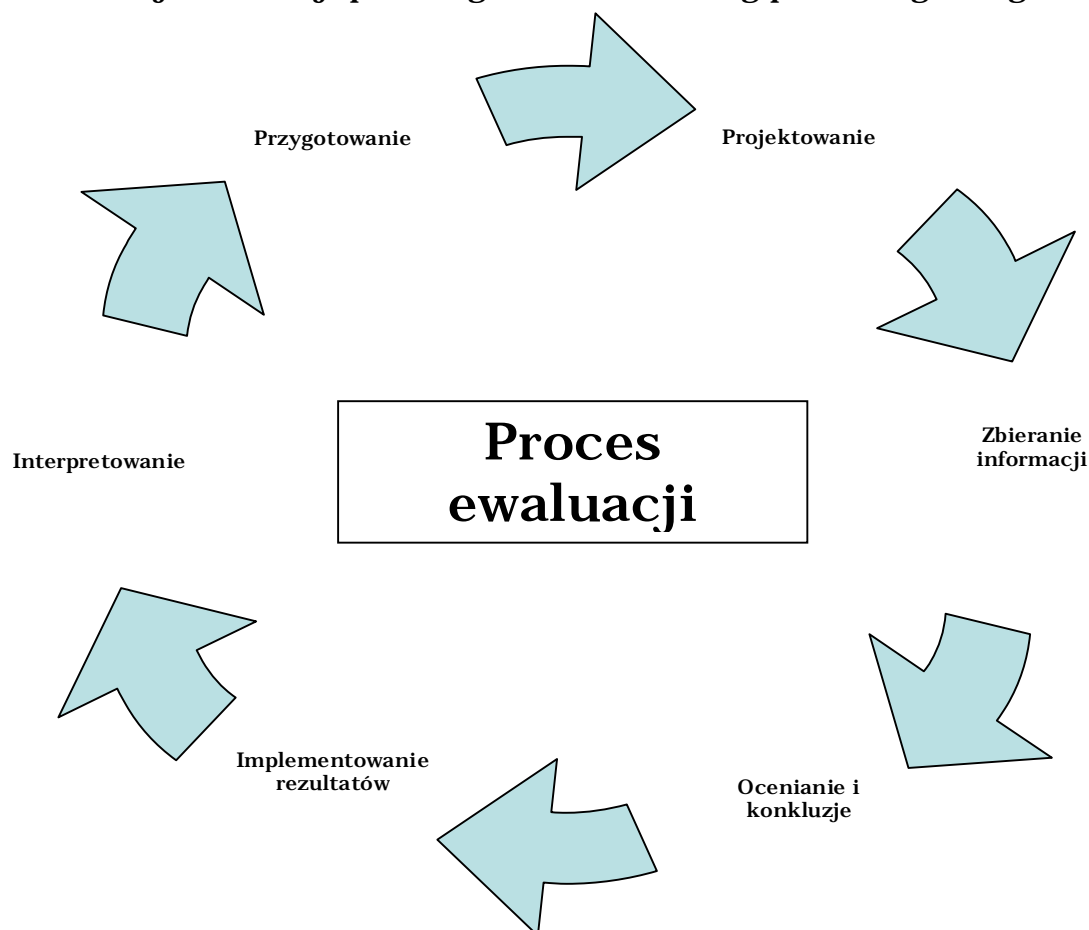
XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.

W zakresie zarządzania projektem, niezwykle ważne są działania związane z monitorowaniem i kontrolą prowadzonych działań. Ocena wdrażania LSR służy poprawie jakości, efektywności i spójności pomocy udzielanej beneficjentom LGD. Za prowadzenie oceny wdrażania LSR i funkcjonowania LGD odpowiada Zarząd Fundacji oraz biuro LGD. Monitoringowi i ocenie podlegać będą następujące elementy:

- Analiza celów projektu
- Przegląd procedur wdrażania
- Przegląd wskaźników
- Wydatkowanie środków na poszczególne działania

Niezwykle istotny element ewaluacji stanowi kontrola wydatkowanych środków, gdyż od tego uzależniona jest płynność finansowa LGD. Środki na bieżącą działalność LGD związane są z rozliczonym przez beneficjentów projektami.

Cykl realizacji ewaluacji przebiegać będzie według poniższego diagramu:

Ewaluacja prowadzona będzie dwa razy do roku w formie raportów (raportu półrocznego i całorocznego) w czerwcu i grudniu danego roku. Każdy raport zawierał będzie następujące informacje:

- Wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w minionym półroczu/roku kalendarzowym, z krótkim opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich,
- Opis bezpośrednich efektów przedsięwzięć i porównanie ich z efektami, które były zakładane w fazie planowania,
- Analizę dotyczącą wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów określonych w LSR,
- Stopień wykorzystania środków zakładanych na dany okres,

- Wnioski w formie uwag i rekomendacji zmian sposobie funkcjonowania LGD, które zapewnią wyższą efektywność działania LGD i lepsze osiągnięcie zakładanych celów.

Raport wskazywał będzie ewentualne słabe punkty w realizacji LSR i pozwoli na jej aktualizację, przyczyniającą się do efektywniejszego wydatkowania środków. W razie stwierdzenia znaczących odchyień od zakładanych wskaźników, Zarząd powoła komisję składającą się z członków LGD, która zajmie się opracowaniem zmian w funkcjonowaniu i zarządzaniu.

XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.

Niniejsza LSR wpisuje się w cele strategiczne dokumentów planistycznych województwa kujawsko-pomorskiego, powiatu mogileńskiego i słupeckiego oraz gmin tworzących LGD. Podczas prac nad LSR uwzględniono następujące dokumenty strategiczne:

1. Narodowa Strategia Spójności na lata 2007–13, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.
2. Strategia rozwoju województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2020r., Załącznik do Uchwały Nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005 r.
3. Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do 2020 roku, Poznań, październik 2005.
4. Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020), Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 czerwca 2005 r. Warszawa, czerwiec 2005 r.
5. Program Operacyjny „Kapitał Ludzki”, Warszawa 2007
6. „Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, lipiec 2007r.
7. Regionalny Program Operacyjny dla województwa Kujawsko-Pomorskiego.
8. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Kujawsko-Pomorskim, Toruń, kwiecień 2004.
9. Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko – Pomorskiego 2010, Toruń 2008 r.
10. Strategia Rozwoju Powiatu Mogileńskiego, Mogilno, 2001r.

11. Strategia Rozwoju Powiatu Słupieckiego, Słupia, grudzień 2000r.
12. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Mogilno, Toruń, 2000r.
13. Strategia Rozwoju Gminy Strzelno, Strzelno, maj 2008r.
14. Strategia Rozwoju Gminy Jeziora Wielkie, luty 2001r.
15. Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa, Dąbrowa, luty 2000r.
16. Strategia Rozwoju Gminy Orchowo, Poznań, 2006r.

Poniżej zaprezentowano korelację Strategii z najważniejszymi dokumentami planistycznymi:

Narodowa Strategia Spójności na lata 2007–13

LSR wpisuje się w cel strategiczny: Polityka spójności w Polsce wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie, w ramach którego wyodrębnione zostały cele horyzontalne tj.:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej ,
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej ,
- Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich,

„Strategia rozwoju województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2020r.”

- Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki:
- Działanie 1.1. Kreowanie warunków przedsiębiorczości i upowszechniania innowacji : 1.1.1 Rozwijanie postaw przedsiębiorczych, 1.1.2. Rozwijanie instytucji otoczenia biznesu;
- Działanie 1.2. Wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej: 1.2.1. Wspieranie adaptacji gospodarstw rolnych do funkcjonowania na współczesnych rynkach rolnych , 1.2.2. Wzmacnianie konkurencyjności przetwórstwa rolno-spożywczego; Działanie 1.3.

- Promocja rozwoju turystyki: 1.3.1. Promocja walorów i produktów turystycznych, 1.3.2. Rozwój sektora usług turystycznych
- Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu:
 - Działanie 2.2. Rozwój infrastruktury technicznej: 2.2.4. Rozwój infrastruktury gospodarki wodnej
 - Działanie 2.3. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego: 2.3.1. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej, 2.3.2. Informatyzacja usług publicznych, zwłaszcza w administracji i zarządzaniu
 - Działanie 2.4. Rozwój infrastruktury społecznej: 2.4.1. Unowocześnianie infrastruktury usług społecznych, 2.4.2. Kształtowanie sieci usług publicznych z punktu widzenia ich dostępności
 - Działanie 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego: 2.5.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, 2.5.2. Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych
 - Działanie 2.6. Zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego: 2.6.1. Utrwalanie, wzbogacanie systemu ekologicznego regionu, 2.6.2. Rewaloryzacja środowiska przyrodniczego
 - Priorytetowy obszar działań 3. Rozwój zasobów ludzkich:
 - Działanie 3.1. Budowa społeczeństwa opartego na wiedzy: 3.1.1. Zwiększenie roli szkolnictwa wyższego w rozwoju regionu, 3.1.2. Poprawa efektywności kształcenia, 3.1.3. Dostępność edukacji dla dorosłych, 3.1.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży
 - Działanie 3.2. Budowa kapitału społecznego: 3.2.1. Wspieranie rozwoju sektora organizacji pozarządowych, 3.2.2. Budowa partnerstwa publiczno-społecznego
 - Działanie 3.3. Promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą: 3.3.1. Rozwój zatrudnienia osób bezrobotnych, 3.3.2. Przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy w rolnictwie oraz sektorach mających problemy z dostosowaniem się do potrzeb rynku pracy.
 - Działanie 3.4. Promocja i profilaktyka zdrowia: 3.4.2. Promocja aktywności sportowo-rekreacyjnej
 - Działanie 3.5. Integracja społeczno-zawodowa i bezpieczeństwo ludności: 3.5.2. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych

LSR jest także zgodna z innymi dokumentami strategicznymi województwa, zwłaszcza ze strategią rozwoju turystyki oraz program ochrony środowiska.

„Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do 2020 roku”

- Cel strategiczny 1. Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku:
- Cel operacyjny 1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi, Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego, Cel operacyjny 1.4. Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, Cel operacyjny 1.5. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych
- Cel strategiczny 2. Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa: Cel operacyjny 2.1. Wzmocnienie gospodarstw rolnych oraz gospodarki żywnościowej, Cel operacyjny 2.2. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, Cel operacyjny 2.4. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu
- Cel strategiczny 3. Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia: Cel operacyjny 3.2. Poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia, Cel operacyjny 3.3. Rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia, Cel strategiczny 4. Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego, Cel operacyjny 4.7. Wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu

„Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013”

- Cel 1 - Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich:
Priorytet 1 Różnicowanie działalności w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów, Priorytet 2 Zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszarów wiejskich, Priorytet 3 Aktywizacja społeczności wiejskich i poprawa infrastruktury społecznej, Priorytet 4 Rozbudowa infrastruktury technicznej
- Cel 2 - Poprawa konkurencyjności rolnictwa:
Priorytet 1 Poprawa efektywności i dochodowości gospodarstw rolnych poprzez ich modernizację i zmianę struktur rolnych, Priorytet 2 Wzmacnianie rozwoju społeczeństwa informacyjnego
- Cel 3 - Wzmocnienie przetwórstwa rolno-spożywczego w kierunku poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności:
Priorytet 1 Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych, Priorytet 2 Wspieranie wyrobu produktów tradycyjnych i regionalnych

Program Operacyjny „Kapitał Ludzki”

- Cel 1: Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo.
- Cel 2: Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego
- Cel 3: Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce
- Cel 6: Wzrost spójności terytorialnej

„Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”

- Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej
- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej, Odnowa i rozwój wsi
- Oś 4 LEADER: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, Wdrażanie projektów współpracy, Funkcjonowanie lokalnej grupy działania - nabywanie umiejętności i aktywizacja

„Regionalny Program Operacyjny dla województwa Kujawsko-Pomorskiego”

LSR wpisuje się w cel strategiczny Programu jakim jest: Poprawa konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru, oraz w następujące cele szczegółowe, poprzez które cel strategiczny jest reprezentowany:

- Zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego:
Oś priorytetowa 1. Rozwój infrastruktury technicznej, Oś priorytetowa 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska
- Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu:
Oś priorytetowa 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, Oś priorytetowa 5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, Oś priorytetowa 6. Wsparcie rozwoju turystyki
- Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców- Oś priorytetowa 3. Rozwój infrastruktury społecznej

„Strategia Rozwoju Turystyki dla województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń, kwiecień 2004”

- Cel operacyjny 1.1. Rozwój produktu turystycznego województwa peracyjny
- Cel operacyjny 1.2. Opracowanie zintegrowanych programów rozwoju turystyki dla ośrodków i obszarów turystycznych, Zadanie 1.2.4. Opracowanie programu rozwoju funkcji turystycznej dla Inowrocławia z Kruszwicą, rejonem Gopła z Przyjezierzem; Zadanie 1.2.12 Opracowanie programu rozwoju funkcji turystycznej dla Szlaku Piastowskiego i Romańskiego
- Cel operacyjny 1.3. Dbłość o zasoby środowiska kulturowego i przyrodniczego
- Cel operacyjny 1.4. Rozwój infrastruktury paraturystycznej
- Cel operacyjny 2.1. Stworzenie sprawnego systemu informacji turystycznej
- Cel operacyjny 2.2. Promocja turystyczna regionu
- Cel operacyjny 2.4. Rozwój instytucji turystycznych i paraturystycznych

„Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko – Pomorskiego 2010”, Toruń 2008 r.

- Priorytet: Dalsza poprawa jakości środowiska oraz likwidacja i minimalizacja bezpośrednich zagrożeń dla zdrowia i życia mieszkańców województwa
- Priorytet: Zrównoważone wykorzystanie bogactw naturalnych, w tym wody oraz energii,
- Priorytet: Racjonalne gospodarowanie odpadami
- Priorytet: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody
- Priorytet: Prowadzenie edukacji ekologicznej w celu podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców województwa

„Strategia Rozwoju Powiatu Mogileńskiego”, Mogilno, 2001r.

- Cel nadrzędny 1 Wypromowanie powiatu, cel szczegółowy 1.1: Przygotowanie materiałów promocyjnych; cel szczegółowy 1.2: Oznakowanie powiatu i miejsc atrakcyjnych turystycznie
- Cel nadrzędny 2 Aktywne społeczeństwo, cel szczegółowy 2.2: Zintegrowanie społeczeństwa powiatu; cel szczegółowy 2.5: Współpraca samorządu powiatowego z samorządami gospodarczymi
- Cel nadrzędny 3 Dobre warunki dla samorealizacji ludzi młodych
- Cel nadrzędny 5 Samorząd zintegrowany wspólnymi celami, cel szczegółowy 5.1: Wspieranie tworzenia się związków gmin w celu realizacji wspólnego zadania; cel szczegółowy 5.3: Wspieranie wspólnych inwestycji strategicznych dla rozwoju powiatu; cel szczegółowy 5.6: Organizacja imprez masowych integrujących społeczności lokalne
- Cel nadrzędny 6 Nowoczesna i sprawna infrastruktura rozwoju powiatu, cel szczegółowy 6.3: Dobra baza do uprawiania sportu, turystyki i rekreacji
- Cel nadrzędny 7 Czyste środowisko, cel szczegółowy 7.1: Prawidłowa gospodarka odpadami
- Cel nadrzędny 8 Efektywne rolnictwo, cel szczegółowy 8.2: Promowanie i wspieranie lokalnych przedsiębiorstw zajmujących się obsługą rolnictwa

„Strategia Rozwoju Powiatu Słuckiego”, Słupia, grudzień 2000r.

- Cel główny: Wzrost poziomu życia mieszkańców, cel szczegółowy: Poprawa infrastruktury technicznej powiatu; cel szczegółowy: Zapewnienie dogodnych warunków do inicjatyw służących zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej
- Cel główny: Podniesienie atrakcyjności powiatu słupeckiego w aspekcie regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym, cel szczegółowy: wykreowanie powiatu słupeckiego jako terenu o niebywałych walorach środowiska przyrodniczego, przyjaznego turystom oraz potencjalnym inwestorom i ciągła dbałość o poprawę stanu środowiska naturalnego

- Cel główny: Zdynamizowanie rozwoju gospodarczego zgodnie z wymogami jednoczącej się Europy, cel szczegółowy: Wspieranie rozwoju miejscowej gospodarki i tworzenie pomyślnych warunków utrzymania i stworzenia różnorodności działalności gospodarczej

„Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Mogilno”, Toruń, 2000r.

- Cel operacyjny 1: Rolnictwo przystosowane do wymogów Unii Europejskiej; 1.1 Efektywne gospodarstwa rolne; 1.2 Wykształcony rolnik;
- Cel operacyjny 2: Wypromowana gmina; 2.1 Organizowanie imprez kulturalnych masowych w tym sportowych; 2.3 Nawiązanie współpracy z gminami i miastami partnerskimi zagranicą, 2.4 Wydawanie materiałów informacyjnych o gminie; 2.8 Gmina w mediach;
- Cel operacyjny 3: Różnorodne miejsca pracy; 3.1 Rozwój turystyki; 3.2 Wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców;
- Cel operacyjny 4: Bezpieczne miasto i gmina; 4.1 Skuteczna profilaktyka – patologie, 4.1.1 Rozwój form zajęć socjoterapeutycznych, 4.1.2 Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych;
- Cel operacyjny 5: Dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna; 5.2 Baza kultury i oświaty na wysokim poziomie, 5.2.1 Ochrona dóbr kultury.

„Strategia Rozwoju Gminy Strzelno na lata 2008-2017” Strzelno 2008r.

- Cel operacyjny 2: Atrakcyjna baza dla rekreacji i wypoczynku; 2.1. Promocja atrakcji turystycznych gminy; 2.2. Wysokie walory historyczne i estetyczne gminy Strzelno; 2.3. Zmodernizowane obiekty noclegowe oraz nowa baza noclegowa; 2.4. Wydarzenia kulturalne i sportowe, komplementarnie zaspokajające potrzeby mieszkańców oraz promujące Gminę
- Cel operacyjny 3: Sprawnie zarządzana Gmina, zapewniające warunki dla rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy; 3.1 Intensywne i efektywne działania promocyjne Gminy; 3.3. Podwyższenie

dochodów Gminy poprzez pozyskanie środków finansowych z zewnętrznych źródeł

- Cel operacyjny 4: Wysoka jakość życia mieszkańców Gminy; 4.4. Rozwinięte życie kulturalne i społeczne na obszarze Gminy; 4.5. Wysoka świadomość życia mieszkańców Gminy Strzelno.

„Strategia Rozwoju Gminy Jeziora Wielkie, luty 2001r.”

- Cel 1: Rozwój funkcji turystycznej; 1.1. Dywersyfikacja oferty turystycznej Gminy; 1.2. Rozwój agroturystyki; 1.3. Rozwój działalności turystycznych i edukacji ekologicznej na bazie Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia; 1.4. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej; 1.5. Promocja turystyczna
- Cel 2: Aktywizacja gospodarcza i tworzenie nowych miejsc pracy; 2.1. Utworzenie na terenie gminy lub w gminach sąsiednich inkubatora przedsiębiorczości; 2.2. Wspieranie wszelkich przejawów aktywności gospodarczej zgodnej z zasadami ekorozwoju; 2.4. Kompleksowa promocja gospodarcza gminy
- Cel 4: Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców; 4.2. Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej (szkolnej i ogólnodostępnej)
- Cel 5: Poprawa efektywności gospodarki rolnej; 5.1. Rozwój doradztwa rolniczego, obejmującego również obsługę rolników w zakresie rozwiązań niezbędnych do integracji z UE oraz obsługę rolników w zakresie pozyskiwania środków finansowych; 5.2 Poprawa warunków prowadzenia gospodarki rolnej (rozwój infrastruktury dla rolnictwa, poprawa wyposażenia gospodarstw, wsparcie dla grup producenckich); 5.3. Wsparcie rozwoju niekonwencjonalnych (nie-tradycyjnych) kierunków działalności rolniczych; 5.4. Wsparcie rozwoju agroturystyki.

„Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa, Dąbrowa 2000r.”

- Cel 1: Poprawa stanu finansowo-gospodarczego w gospodarstwach rolnych; 1.3. Podejmowanie przez rolników wspólnych przedsięwzięć;

- Cel 2: Poprawa bezpieczeństwa na terenie gminy; 2.2. Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii;
- Cel 3: Nawiązanie współpracy z gminami z kraju i zagranicy; 3.3. Współpraca z gminami, które wyraziły chęć;
- Cel 4: Zwiększenie ilości podmiotów gospodarczych w gminie; 4.1. Tworzenie warunków do inwestowania;
- Cel 5: Promocja gminy; 5.1. Udział w targach i wystawach; 5.2. Wydanie folderu i informatora; 5.3. Utworzenie strony w Internecie i jej aktualizacja;
- Cel 6: Poprawa zdrowotności mieszkańców; 6.1 Promocja zdrowej żywności; 6.2. Promocja – sprzedaż zdrowej żywności; 6.5. Promocja sportu i rekreacji;
- Cel 7: Mieszkańcy gminy podejmują wspólne przedsięwzięcia; 7.1. Organizowanie konkursów; 7.2. Zrzeszenie mieszkańców;
- Cel 9: Uaktywnienie biernej części społeczeństwa; 9.1. Wzrost poziomu wykształcenia ludności; 9.2. Organizowanie przez poszczególne sołectwa imprez okolicznościowych o charakterze kulturalno-rozrywkowym;
- Cel 11: Poprawa ochrony środowiska w gminie; 11.1. Wysoka świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska;
- Cel 12: Podniesienie poziomu kultury i sprawności fizycznej społeczeństwa; 12.1. Wybudowanie sali gimnastycznej z widownią; 12.2. Popularyzacja sportu we wszystkich wsiach gminy; 12.3. Zorganizowanie ośrodka rekreacyjno-wypoczynkowego jeziora Parlin.

„Strategia Rozwoju Gminy Orchowo 2006-2018, Poznań, 2006r.”

- Cel generalny: Wzrost aktywizacji gospodarczej i efektywności rolnictwa; Cel nr 2: Poprawa edukacji i integracji rolniczej; Cel nr 3: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej;
- Cel generalny: Poprawa stanu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców oraz efektywności systemu edukacji; Cel nr 1: Wzrost szans rozwojowych dla dzieci i młodzieży, szczególnie wiejskich; Cel nr 2: Zahamowanie

odpływu młodych ludzi z gminy; Cel nr 3: Rozwój współpracy pomiędzy sektorem usług publicznych a biznesem;

- Cel generalny: Rozwój infrastruktury technicznej, społecznej, kulturowej i turystycznej; Cel nr 1: Realizacja inwestycji publicznych w gminie; Cel nr 2: Zwiększenie oferty kulturalnej w gminie; Cel nr 4: Tworzenie warunków dla rozwoju turystyki, sportu i rekreacji w gminie.

XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.

Środki z Programu Leader stanowią najważniejszą część budżetu Lokalnej Grupy Działania, aczkolwiek nie jedyną. Fundacja pozyskuje fundusze na działania również w ramach innych konkursów dotacyjnych organizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Środki te pochodzą przede wszystkim z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Działania finansowane w ramach innych programów stanowić będą uzupełnienie dla prowadzonych operacji w ramach LSR. W tym momencie trudno jest wskazać dokładnie z jakich programów korzystać będzie Fundacja do 2015 roku, zależy to przede wszystkim od harmonogramu ogłaszanych konkursów i kryteriów naboru. Analiza dostępnych danych, wykazała, że w najbliższych latach Fundacja starać się będzie o pozyskanie środków finansowych z następujących źródeł:

Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

Priorytet VI: Rynek pracy otwarty dla wszystkich

- Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie,
- Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samo zatrudnienia,
- Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej,
- na obszarach wiejskich.

Na terenie LGD występuje wysokie bezrobocie, szczególnie wśród ludzi młodych. Projekty będą nakierowane na tworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, obejmujące m.in. działania na rzecz dalszego doskonalenia, bądź zmiany kwalifikacji zawodowych w formie

szkoleń, kursów i praktyk oraz możliwości zdobycia doświadczeń zawodowych w miejscu pracy.

Priorytet VII: "Promocja integracji społecznej"

- 7.1 – Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji
- 7.3 – Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji

Projekty przeznaczone będą nie tylko dla podmiotów ekonomii społecznej, ale również dla instytucji powołanych do jej wspierania, które poprzez dostarczanie niezbędnej wiedzy i doświadczenia w zakresie zasad prowadzenia działalności gospodarczej, zarządzania zasobami ludzkimi czy stosowania przepisów prawnych, umożliwiają rozwój i funkcjonowanie gospodarki społecznej. Dodatkowo Stowarzyszenie postara się pozyskać małe granty finansowe, za pomocą których wspierane będą inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie zdolności do zatrudnienia, zwiększenie mobilności i aktywności społecznej mieszkańców i rozwój lokalnych inicjatyw na obszarach wiejskich, w celu zmniejszenia różnicowań pomiędzy tymi obszarami a ośrodkami miejskimi.

Priorytet VIII: "Regionalne kadry gospodarki"

- 8.1 – Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie

Planowane projekty mają stymulować podnoszenie i aktualizację umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza starsze i o niskich kwalifikacjach, co jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy.

Priorytet IX: "Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach"

- 9.5 – Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich

Wsparcie przewidziane w projektach nakierowane będzie na rzecz tworzenia i funkcjonowania oddolnych, lokalnych inicjatyw powoływanych przez mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz rozwoju edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców wsi.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka:

- Oś priorytetowa 3 - Kapitał dla innowacji

Projekty mające na celu aktywizację rynku inwestorów prywatnych poprzez tworzenie dogodnych warunków inicjowania współpracy inwestorów prywatnych z przedsiębiorcami MSP poszukującymi środków finansowych na realizację innowacyjnych przedsięwzięć.

- Oś priorytetowa 4 - Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia

Projekty obejmujące szkolenia, doradztwo i inwestycje przedsiębiorstw niezbędne do opracowania i wdrożenia wzorów Użytkowych i przemysłowych.

- Oś priorytetowa 6 - Polska gospodarka na rynku międzynarodowym

Działania nastawione na promocję turystycznych walorów Polski, w tym tworzenie nowych, innowacyjnych typów produktów i usług turystycznych, tworzenie systemu informacji turystycznej. Projekty inwestycyjne w zakresie produktów turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym, w tym inwestycje przyczyniające się do poprawy jakości usług turystycznych,

- Oś priorytetowa 8 - Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki

Projekty obejmujące wsparcie dla nowo tworzonych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw świadczących E-usługi. Dotacje, fundusze dla organizacji pozarządowych pochodzące z różnego rodzaju grantów, fundacji itp. wspomagające rozwój obszaru LGD i wpisujące się działania zapisane w LSR. Podstawową zasadą, która będzie warunkowała wybór działania będzie jego komplementarność w stosunku do zapisów umieszczonych w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Realizowane przedsięwzięcia w ramach LSR w połączeniu z przedsięwzięciami realizowanymi w ramach wyżej wymienionych programów umożliwią szybsze osiągnięcie celów spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej. W ramach LSR tworzone będą warunki do rozwoju przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy poza rolnictwem. W zakresie zmian strukturalnych na obszarze LGD wsparcie będzie realizowane poprzez usługi w zakresie doradztwa zawodowego oraz przekwalifikowania osób odchodzących z pracy w rolnictwie, jak również promocji przedsiębiorczości, rozwoju pozarolniczych funkcji wsi (np. agroturystyka, ochrona dziedzictwa kulturowego wsi).

Mechanizmy zabezpieczające przed nakładaniem się pomocy w ramach PROW i innych programów.

Zabezpieczenie przed podwójnym finansowaniem polegać będzie na:

- W przypadku realizowania kilku projektów, każda zatrudniona osoba będzie miała umowę o pracę/zlecenie zawierającą szczegółowy wykaz obowiązków i zadań, ze wskazaniem programu, z którego finansowane jest dane stanowisko,
- Jeśli dana osoba zatrudniona będzie przy dwu lub więcej projektach, w umowie określony zostanie dokładny wymiar czasu, jaki ta osoba jest

zobowiązana przeznaczyć na wykonanie zadań związanych z realizacją poszczególnych programów. Łączny wymiar pracy nie będzie mógł przekroczyć maksymalnych wielkości zapisanych w Kodeksie Pracy,

- Wszystkie dokumenty księgowe zostaną odpowiednio opisane, zgodnie z poniesionymi kosztami na dany program. Dokładnie podane zostaną informacje w jaka kwota finansowana jest z każdego programu. Sposób podziału kosztów będzie uzasadniony merytorycznymi aspektami realizacji projektu,
- Każdy program będzie miał wydzielone konta bankowe (lub subkonta),
- Do każdego z programów wyznaczony zostanie kierownik, odpowiedzialny za prawidłową realizację i wydatkowanie środków,
- Osoby odpowiedzialne za dany program składać będą cykliczne raporty (w zależności od długości trwania projektu) do kierownika biura LGD, co pozwoli na szybkie wykrycie ewentualnych błędów,
- Przy składaniu wniosku o finansowanie z innych źródeł, LGD przygotuje analizę ryzyka nakładania się pomocy z danego programu z pomocą, którą uzyskała w ramach PROW.

XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.

Realizacja celów zawartych w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego doprowadzi przede wszystkim do promocji regionu objętego wsparciem, jego walorów, atrakcji i zachowanego dziedzictwa historycznego, kulturowego oraz naturalnego. Założone cele zostały tak skonstruowane, aby wspomagać, w wielotorowy sposób, zrównoważony i zintegrowany rozwój omawianego regionu.

Podniesienie jakości bazy turystycznej na obszarze gmin tworzących LGD przyczyni się do wzrostu atrakcyjności gospodarczej poprzez: budowę infrastruktury turystycznej, promocję przedsiębiorczości w obszarze turystyki i produktów lokalnych, Szlak Piastowski oraz pozostałe szlaki turystyczne. Rozwój turystyki połączony z troską o zachowanie czystego środowiska przyczyni się do zwiększenia liczby turystów, gospodarstw agroturystycznych i do uprawiania turystyki tematycznej. Przedsięwzięcia związane z turystyką są nierozzerwalnie związane z obiektami zabytkowymi regionu, ich promocją i ochroną.

Realizacja LSR przyczyni się do zmniejszenia bezrobocia i aktywizacji zawodowej mieszkańców poprzez wdrażanie działań w zakresie promocji przedsiębiorczości. Jest to aspekt niezwykle istotny dla regionu o stosunkowo niskim wskaźniku przedsiębiorczości i nadal znacznym procencie młodych ludzi opuszczających region w poszukiwaniu pracy. W ramach przedsięwzięć realizowane będą również działania dla rolników prowadzące do różnicowanie w kierunku pozarolniczym oraz liczne szkolenia w zakresie pozyskiwania dodatkowych dochodów z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej. Duże znaczenie będą miały kursy i szkolenia dla wszystkich zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej, zdobyciem nowych lub poszerzeniem dotychczasowych kwalifikacji. Analogiczne kursy realizowane będą dla osób nieaktywnych zawodowo, które dzięki wsparciu będą mogły powrócić na rynek pracy. Efektem wzmożonych działań w tym zakresie będzie wzrost jakości potencjału ludzkiego, jak również wzrost konkurencyjności regionu i stworzenie dogodnych warunków dla potencjalnych inwestorów z Polski i z zagranicy.

Lokalna Strategia Rozwoju wpłynie również na jakość życia mieszkańców poprzez poprawę stanu infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej, która jest w bardzo złym stanie. Wraz z poprawą infrastruktury możliwe będzie doposażenie placówek kulturalnych, sportowych i edukacyjno-oświatowych. Działaniom tym towarzyszyć będzie wzrost atrakcyjności regionu poprzez stworzenie nowych terenów zielonych, oczyszczenie parków, wybudowanie placów zabaw dla dzieci oraz poprowadzenie ścieżek rowerowych i pieszych. W ten sposób zmienia się zarazem estetyka centrum wiosek i dostępność do miejsc, które na co dzień są niedostępne dla mieszkańców obszarów wiejskich.

Rozwój infrastruktury, poprawa jej stanu, budowa nowych obiektów oraz doposażenie w nowoczesny sprzęt, stanowić będzie właściwy grunt do podejmowania inicjatyw społecznych i do zwiększenia różnorodności inicjatyw oddolnych. W ten sposób zrealizowany zostanie cel ogólny nr 3: Rozwój potencjału ludzkiego na terenie LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego. Cel odwołuje się do priorytetowych zagadnień Kapitału Ludzkiego, poprzez wzmocnienie umiejętności i kompetencji mieszkańców połączonych z działaniami integrującymi. Efektem będzie wsparcie wybranych grup (niepełnosprawni, osoby uzależnione, długotrwale bezrobotne, itp.) poprzez szereg innowacyjnych działań. Pomocą objęty został również III sektor, a więc

podmiot, który docelowo powinien realizować znaczną część działań na rzecz osób i grup wskazanych do wsparcia.

XVII. Informacja o załącznikach.

Załącznik nr 1: Regulamin Pracy Rady Programowej Fundacji „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”.

Załącznik nr 2: Procedura naboru pracowników LGD.

Załącznik nr 3: Opis stanowisk pracowników LGD.

Załącznik nr 4: Warunki techniczne i lokalowe biura LGD.

Załącznik nr 5: Kryteria formalne dla wszystkich konkursów LGD Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego.

Załącznik nr 6: Karty oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru operacji.

Załącznik nr 7: Deklaracja Poufności i Bezstronności Członka Rady Programowej Fundacji „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”

Załącznik nr 8: Karta oceny zgodności operacji z LSR LGD Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego.

Załącznik nr 9: Lokalne kryteria wyboru operacji przez Radę Programową LGD Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego.